

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

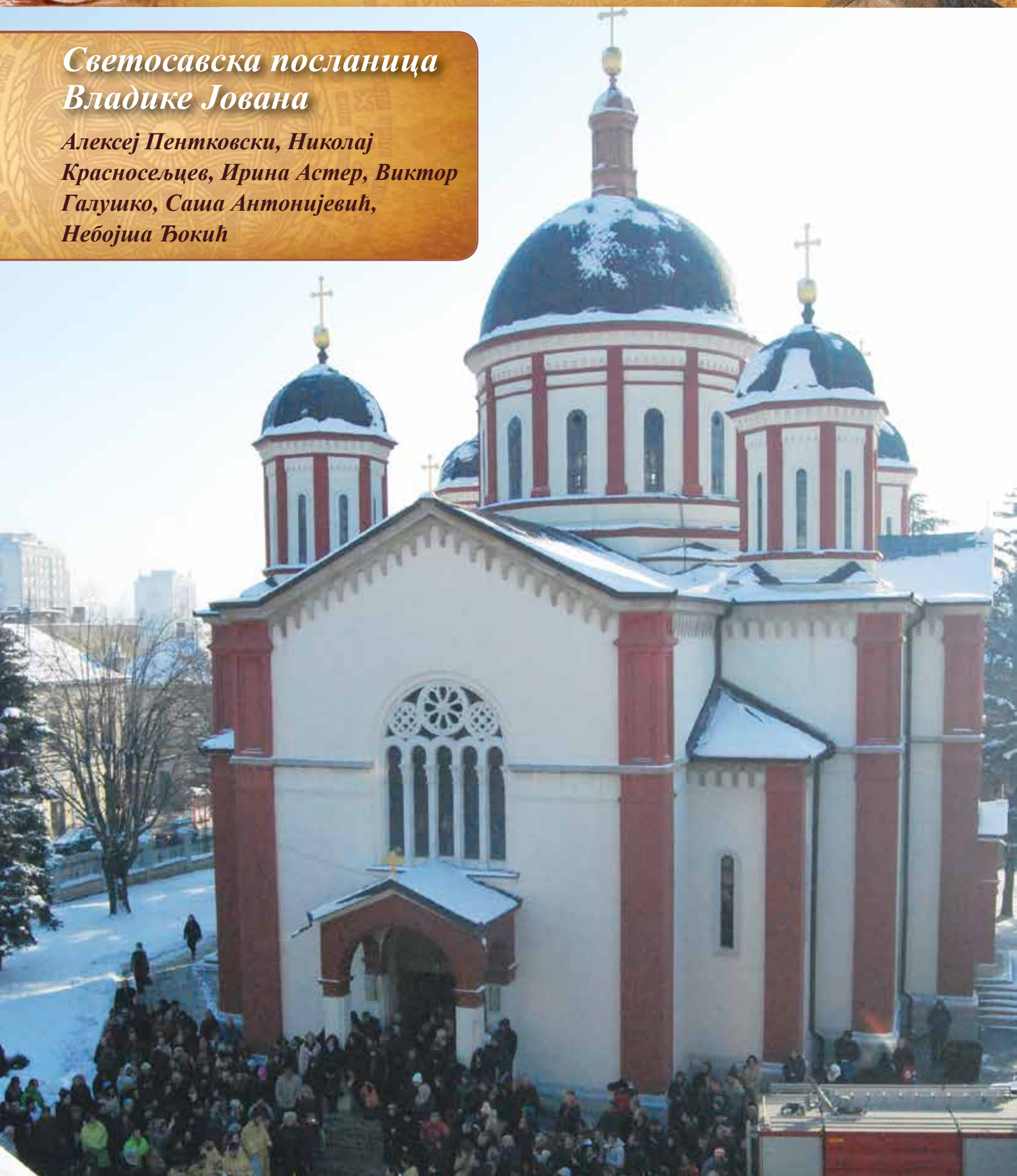
Каленик

1/2016
Цена 150 динара

Светосавска посланица Владике Јована

*Алексеј Пентковски, Николај
Красносељцев, Ирина Астер, Виктор
Галушко, Саша Антонијевић,
Небојша Ђокић*

Прослава Светог Саве у Епархији шумадијској

Саборна црква, Крагујевац

фото
репортажа

Јагодина

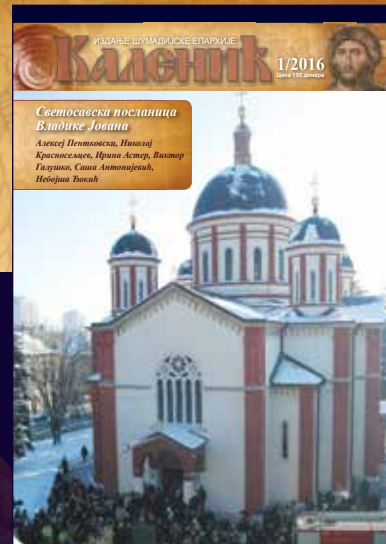
Младеновац

Смедеревска Паланка

Лазаревац

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ Каленик

*Светосавска посланица
Његовог преосвештенства
Епископа шумадијског
Господина Јована*

стр. 2

*Алексеј Пентковски
Византијски храм и његова
симболичка интерпретација
у првом миленијуму*

стр. 5

*Николај Фомич Красносељцев
Свеищенодејство Страшног
суда у Месопусну недељу*

стр. 9

Ирина Астер, Виктор Галушко, Принципи социјалног служења.....	12
Саша Антонијевић, Владика Валеријан - несуђени Епископ чешки.....	23
Небојша Ђокић, Црква Светог Ђорђа у Призрену до ослобођења од Турака...	26
Јулија Башић, Небојша Ђокић, Иконостас цркве брвнаре у Брзану.....	36
Сергеј Бељков, Борба против наркоманије као један од аспеката социјалног служења Руске православне Цркве.....	38

*Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Нова издања
Дечија страна*

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Миљин Марковић, протојереј, Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј, Небојша Младеновић, протојереј, Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и припрема: Дејан Манделц

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXV,
Број 1, (223), 2016.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Излази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Ј О В А Н

**ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ НАРОДУ ОВЕ
БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА,
БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА
ВАМА**

*Благо мајци која Саву роди
и Србима док их Сава води.*

На почетку српске историје стоји Стефан Немања, велики рашки жупан. Уз њега је најмлађи син, принц Растко, с монашким именом Сава. Стефан Немања – Свети Симеон родоначелник је српске државне идеје коју Свети Сава духовно и интелектуално уобличио. Срби државу, и Цркву у границама те државе, добијају из подвига и труда оца и сина, два свеца и два путовођа српске историје. „И данас још“, писао је Станоје Станојевић, „Србин кад помисли на своју историју, он се прво и највише сећа ове двојице светитеља који су на Христовој науци утемељили и Цркву и државу, па је на таквој основи Свети Сава почео да просвећује свој народ“.

Ако су Срби, древни европски народ, имали срећан тренутак у својој повести, онда је то несумњиво онај када је на сцену ступио моћни жупан Немања, родоначелник светородне династије Немањића. У разгранатој и златом украшеној Лози Немањића, приказаној на фресци славних Дечана и многих наших манастира, Стефан Немања је корен и исходиште, а Свети Сава њена лепота и снага. Тако на почетку српског средњег века стоје отац и син, први са мачем и владарским жезлом, други са крстом и књигом.

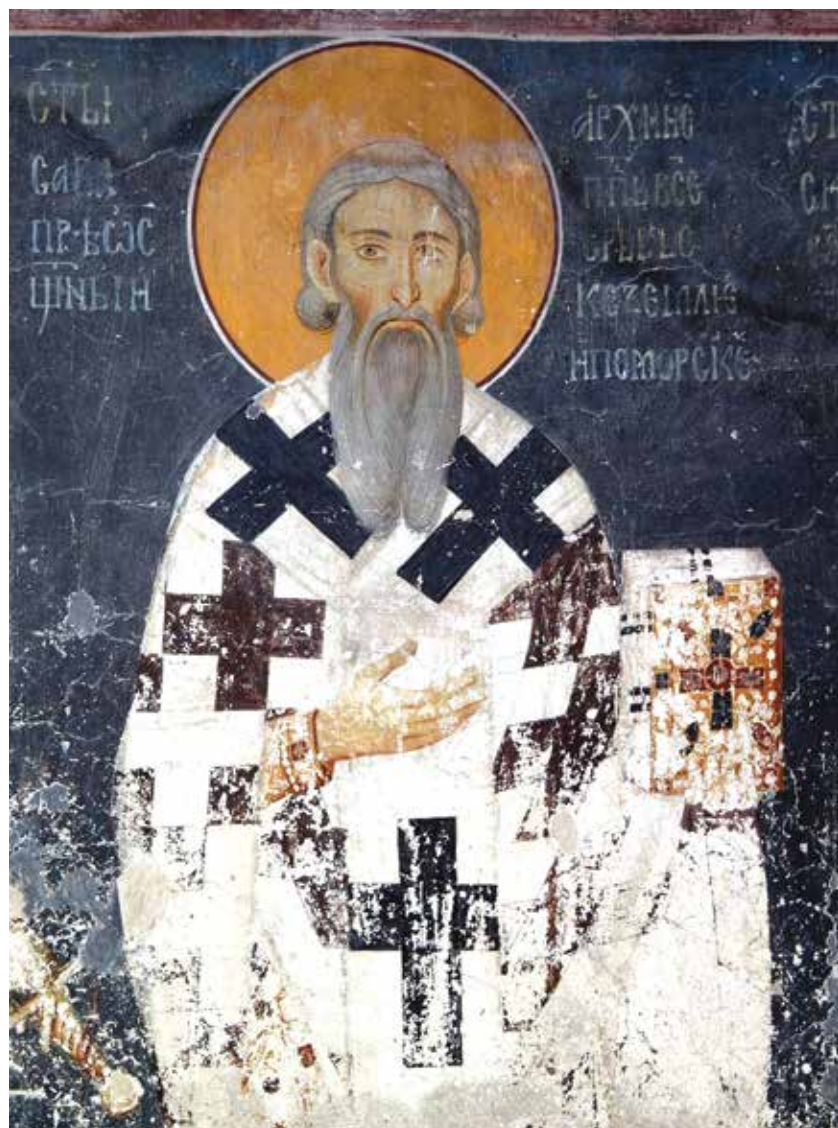
Наша пажња на данашњи дан, дан Светог Саве – Савиндан, окренута је успомени ка насušном Божанском дару који је род српски добио у њему. Свети Сава је становник земље, али грађанин Неба и човек будућег века који је сав наш народ привео у Цркву Бога Живога и охристиовио његово биће. Довршио је крштење Срба, које је почело у време словенских апостола Тирила и Методија, кртивши и наш језик, наше писмо и целокупну српску културу и просвету. Кроз њега, биће овог народа најбоље види и предосећа Царство Божије и вечни живот. Непознате и далеке светове, скривене иза завесе овоземаљских искушења, открива нам на најлепши начин. Уз њега је дух наш доживео најдубљу катарзу, а мисао највећи узлет. Нашу исконску бурну природу, често склону деструктивној стихији, Свети Сава оплемењује и припитомљава.

Пут Светог Саве, од атонског монаха до Светитеља, проткан је истрајним прегалаштвом светског путника и ходочасника, првог српског архиепископа, просветитеља, лекара и песника, дипломате, измиритеља посвађане браће и ујединитеља земаља, духовног покровитеља, обновитеља и градитеља наших цркава, манастира и школа.

У првој половини XIII века, учени хиландарски монах Доментијан, „последњи ученик Светог Саве“, свог учитеља именује „испитивачем истине, самовидцем дела светских и свесветском трубом“, или пак „станом самог Господа“, као и „достојним сабеседником

светих апостола и мученика“, али надасве „оцем отаца отачаства свог“. Речено и записано у XIII веку, тако је остало и током више од осам векова, до данас. Зато се и питамо: има ли светијих, дубљих и узвишенијих епитета за једног човека?

Мало је народа који се могу подичити таквим Светитељем, личношћу толико свестраном и у све утемељеном, као што се наш народ може поноси-

ти Светим Савом – личношћу која кроз појединачно сведочи о универзалном, чији се дух и дело вековима оваплоћује у народном колективном памћењу, искуству и самосвести. Зато се са болом у души питамо зашто у срцу Србије – предивној Шумадији, многи називи и натписи, како на појединим установама, радњама и што је најгушњије, и појединим школама у којима уче светосавска деца, нису на нашем српском језику и на нашој благословеној ћирилици, а при том знамо да се хвалимо да смо деца Светог Саве?

Сава је био свети човек у дословном смислу те речи. То значи да је био човек и светац истовремено, просветитељ и Светитељ, човек свога народа и земље, али у исти мах, и траг небеске светлости, њен одсјај и живо дело. Где год је крочила Савина стопа, остајало је једно, макар мало чудо. Остајале су припитомљене звери и помирена браћа – и заиста тешко је рећи, када је у питању српски народ, шта је од тога веће и невероватније чудо.

У све што је градио, било на духовном, било на политичком плану, Сава је узиђивао целог себе, сведочећи нам својим животом, да су „профано“ и „свето“ у својим најбољим изданицима срасли у једно и да највећу неправду чини онај ко покушава да раздвоји Божанско од духа људског. Кроз то сједињење Свети Сава српском народу дарива и уметност и ученост, и књижевност и културу, и државне и црквене прописе, и пост и молитве, и хришћанске врлине и вредности, и прве библиотеке и школе, и наше цркве и манастире као саборно место народне духовности.

Све што је потребно једном народу, пре свега свест о себи и Богу, потиче од Светог Саве. Све што је потребно једној држави, јесте градио и изградио Свети Сава. Био је први српски задужбинар и неимар манастира, цркава, школа и болница широм српских земаља и ван њих, од Дунава до Јадрана, од Паноније до Палестине и од Будима до Хиландара.

Решавајући конкретне проблеме свога времена и народа, Свети Сава је одговорио на најтеже питање: ко смо и куда треба да идемо. И тако је, надахнут Божанским законима, поставио и разрешио питање националног, односно народног идентитета. Савиним животом и деловањем уобличена је мудрост да смо, како је говорио Свети владика Николај „Исток на Западу и Запад на Истоку“. Али, као да ту мисао и у њој садржано назначење, још увек нисмо довољно разумели. И зато се понекад озбиљно, а понекад као у некој смешној представи, клатимо час на једну, час на другу страну, уместо да будемо то што јесмо, то јест самостални и самосвојни. И да будемо свесни да од своје самобитности, и кад можда пожелимо, не можемо побећи.

Нико не може живети наш хришћански живот уместо нас, нико и ништа нас не може учинити живим, нико оплемениити осим Христа и Јеванђеља, Вере, Наде и Љубави, Цркве и хришћанских врлина. Нећемо бити усправни без нас самих и ако се, пре свега, не уздамо у Бога и молитве Светог Саве, у оно што смо вековима били и тако сведочили и себи и свету да смо Божији народ, народ Светог Саве, што смо и данас, и што ћемо бити ако останемо на путу Христовом и путу Светог Саве. А све ово значи да нам, без наше самосталности и присебности, заједништва и знања, личног морала и делања, нема ни останка у свету, ни места на Небу, где је наш Свети отац и учитељ Свети Сава.

Свети Сава нас данас, а и вековима, такорећи одувек и заувек, позива на помирење са Богом, са собом и другима кроз искреност и љубав. Позива нас на побожност, на свест и самосвест, на одговорност, на хришћанска дела у којима ћемо се препознати као „људи и народ Божији“, који није од јуче и који жели да га буде и сутра. Учи нас, да као он, свуда идемо и да са свима разговарамо и свима сведочимо Христа, опет као он, али и да при томе никада не заборавимо ко смо, одакле долазимо, куда идемо, шта хоћемо и чему

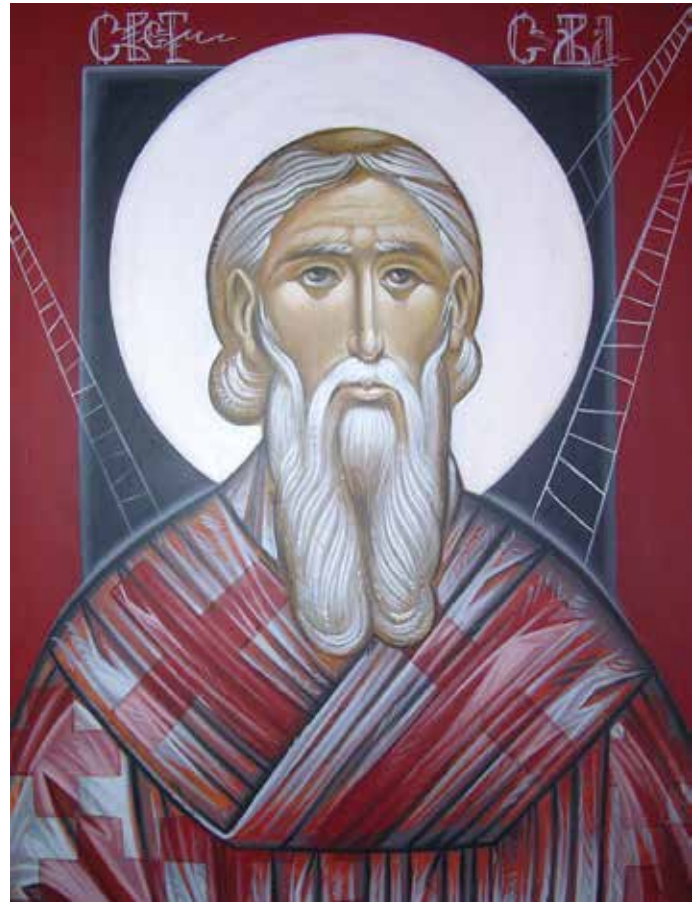
тежимо. Да деламо по оној јеванђелској: „Него иштите најпре Царство Божије и правду његову, и ово ће вам се све дати“ (Матеј 6, 33). Додаће нам Бог моћи, силе и снаге да пребродимо сва искушења, све недаће, муке, патње које нас сналазе, било од других или од нас самих, само ако останемо верни Богу и Цркви Његовој и путу који нам је показао Свети Сава.

Све чему нас је учио Свети Сава и чему нас учи наша православна вера прожето је Божанском светлошћу и истином у којима не постоји ниједна мрља. Он нас је учио да идемо уским путем, а то је јеванђелски пут љубави према Богу и љубави према ближњима. Он нас је учио правој просвети која Христом просвећује, сведочећи да где нема Христа у просвети, тамо нема ни праве, истинске просвете. Свети Сава је био наш први и најбољи вероучитељ који нас је учио правој вери и животу по тој вери. Он је био наш први „министар просвете“ који је сав свој живот посветио просвећивању српског народа. Зато је он и градио не само цркве и манастире, него и школе да се у њима уче праве вредности које оплемењују човека; да се у њима стиче знање и љубав, али не само голо знање, које, по речи Светог апостола Павла, „надима“, већ знање испуњено љубављу која „изграђује“. Свети Сава је учио да се вером чува просвета и култура, а не да вера смета просвети или, како рече садашњи министар просвете, да оптерећује просвету, због чега веро науку треба, ни мање ни више него маргинализовати или укинути.

Свети Сава нам је и данас потребан, као путоказ и духовна светлост, и на просветитељском, и на црквеном, и на духовном, и на политичком, и на националном, и на дипломатском, и на културном, и на законодавном, и на моралном плану. Иако имамо хиљадугодишњу државну традицију, иако смо народ историјски и дре-

ван, налазимо се опет, по ко зна који пут, на још једном новом почетку. Али, тај почетак може бити успешан само са Светим Савом и његовим учењем које исходи

из учења Господа Исуса Христа. У опредељењу за пут Светог Саве је наше спасење. А шта данас, после толико векова, доноси светосавски пут?

Следовати данас Светом Сави значи волети и носити у себи Господа нашег Исуса Христа, па онда, као највишу духовну вредност, дело Светог Саве, његово учење и његове законе, јер су то закони Христови. Ако Светог Саве буде у нашим срцима, у породици, у школи, у нашим прегнућима, он ће бити наш савременик, а његово дело живо. Тако ћемо и ми бити испред свог времена, као што је он био. Докле год смо на његовом путу, ми смо на путу светосавља, на путу спасења. Тек са њим можемо издржати сва искушења у којима смо се нашли и на почетку трећег миленијума.

Позивамо, најпре себе, па родитеље, децу и учитеље, народне вође и сав народ Божији у Шумадији да следујемо пут Христов, а то је пут Светог Саве.

Са жељом да ове Наше скромне речи, драга Наша децо духовна, дођу до вашег срца и да би нас у животу пратиле молитве Светог Саве, опет кажимо из душе и срца: Свети оче Саво, моли Бога за нас.

Ваш молитвеник пред Господом и пред Светим Савом
Епископ шумадијски

Ј. Сава Јован

Алексеј Пентковски

ВИЗАНТИЈСКИ ХРАМ И ЊЕГОВА СИМБОЛИЧКА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА У ПРВОМ МИЛЕНИЈУМУ

Византијско схватање црквеног здања као „новог Јерусалима“, а Литургије као симболичког приказа Христовог домостроја спасења, развијало се постепено, у великој мери под утицајем развоја литургијских коментара.

Као што је познато, хришћанско богослужење у доба прогона није било нераскидиво везано за конкретно здање или место, већ су зграде или просторије

богослужења по свом сакралном карактеру разликовале од других стамбених и нестамбених просторија у истим зградама. Света трпеза у овим просторијама освећивана је самим тим што је на њој служена Евхаристија.³

Битне промене у хришћанском односу према зградама коришћеним за богослужбена сабрања догађају се од тренутка када Миланским едиктом, објављеним јануара месеца 313. године, хришћанска религија бива званично призната, а хришћани добијају слободу религијског култа, која је подразумевала слободу богослужбених сабрања и поседовања здања у којима ће се та сабрања одвијати. Том приликом хришћанима су враћене некретнине конфисковане у доба прогона, укључујући и зграде коришћене у богослужбене сврхе. У исто време широм Римског царства започиње масовна изградња нових црквених здања и обнова оних која су била разорена у доба прогона.⁴

По свему судећи, управо тада у архитектуру хришћанског култа масовно улази традиционални тип јавне цивилне зграде – базилика. Једна од првих хришћанских базилика изграђена је у Тиру (Феникија). На церемонији њеног освећења 315. године свети Јевсевије Кесаријски је изложио своје схватање симболике црквеног здања и тиме допунио континуитет поређења култа „старог“ и „новог Израила“. Тако, рецимо, тирског епископа, градитеља ове црквене базилике од самог почетка намењене за богослужбена сабрања, свети Јевсевије назива „нови Веселеил, градитељ скиније Божије“, „Соломон, цар новог, прекрасног Јерусалима“, „нови Зоровавел“,⁵ што указује на поређење црквеног здања са старозаветним Храмом у Јерусалиму. И у новом храму постоји „светиња над светињама – жртвеник“,⁶ нови храм се пореди са „Јерусалимом који се зове горњи, небеска гора Сион и град Бога живог који је изнад целог света“.⁷

Током десет година, колико је прошло од завршетка изградње базилике у Тиру до почетка Првог васељенског сабора у Никеји (325), положај хришћанства у Римском царству брзо се мењао, а по завршетку Никејског сабора, на ком је настао чувени Символ (орос) вере, у Јерусалиму и околини је одмах започета изградња црква базилика на местима три „спасоносне пећине“ повезаним са догађајима из Спаситељевог овоземаљског живота и Његовим крсним страдањима, о којима се говори у никејском оросу.

у којима су рани хришћани богослужили биле пре свега места окупљања, сабрања, а не станишта божанстава као у случају паганских храмова. Међутим, већ половином II века Евхаристија почиње да се тумачи као жртва,¹ да би убрзо биле пронађене и старозаветне паралеле њених савршитеља.²

Фреске у просторији за хришћанска сабрања у Дура Еуропосу (староримском граду из III века на Еуфрату у данашњој Сирији), као и мозаици са симболичким приказима и хришћанским натписима у просторији за сабрања у новооткривеном комплексу у Мегидону (Израел, III век), показују да су се у време пре Никејског сабора просторије намењене за хришћанска

Најпре је на месту Спаситељевих крсних страдања, погребња и Васкрсења изграђен црквени комплекс који су чиниле ротонда над пећином Гроба Господњег и оближња базилика прозвана Мартиријум (тако су се звали хришћански храмови светилишта на гробним местима светих мученика).⁸ Друга базилика изграђена над пећином Спаситељевог „првог Богојављења“, то јест Рођења Христовог, налазила се у Витлејему, док је трећа, у спомен Вазнесења Господњег, изграђена на Елеонској гори, на месту пећине у којој је по предању Спаситељ разговарао са својим ученицима.⁹ Приликом свечаног освећења Мартиријума 335. године, уприличеног у част тридесетогодишњице од доласка цара Константина на престо, свети Јевсевије Кесаријски новоизграђено здање назива „Храм“ и „нови Јерусалим“, поредећи га са старим градом који су разорили Римљани.¹⁰

Света Софија, Цариград

Идеје које је свети Јевсевије изложио приликом освећења базилика у Тиру и Јерусалиму развијале су се даље у црквеној средини, па је тако годишњица освећења новог црквеног здања у Јерусалиму ускоро добила старозаветни назив – обновљење,¹¹ према старозаветном празновању годишњице обнове јерусалимског Храма. Већ крајем IV века ходочасница Егерија бележи да се „енкенија“ (обновљење) Константинове базилике празнује на дан „када је свети Соломон стајао и молио се Богу пред олтаром у ново-завршеном дому Божијем, како је написано у Књигама дневника“,¹² то јест на дан освећења јерусалимског Храма који је изградио цар Соломон.

Треба нагласити да је осмодневно трајање празника обновљења у Јерусалиму крајем IV века одговарало трајању празника обнове старозаветног јерусалимског Храма. Тако је црквени комплекс који је цар Констан-

тин изградио на месту Спаситељевих крсних страдања и погребња постао не само „нови Јерусалим“ и „нови Храм“, већ пре свега главни храм нове званичне религије, што узрокује појаву новог вида побожности – поклоњења светим местима.

Према свом пореклу и карактеристикама, јерусалимска богослужбена традиција је припадала антиохијском литургијском подручју. У његовом средишту, Антиохији, налазила се чувена богословска школа, за коју је био карактеристичан историјски приступ. По свему судећи, управо због антиохијског историјског приступа, а не само антиаријанског усмерења, у евхаристијским молитвама антиохијског типа, укључујући и анафору светог Василија Великог, нашироко се излажу догађаји из историје спасења. Крајем IV века, такође у Антиохији, епископ Теодор Мопсуестијски међу првима интерпретира

евхаристијско богослужење као сећање на домострој спасења. Управо овај тип интерпретације, препознатљив по антиохијском историјском приступу, има одлучујућу важност када су у питању литургијски коментари антиохијске традиције.

Међутим, сви догађаји из историје спасења који се набрајају у евхаристијским молитвама антиохијског типа збили су се у Јерусалиму. Тако су поједини делови црквеног здања, у ком је савршено евхаристијско богослужење као сећање на догађаје из историје спасења, у антиохијској традицији доведени у везу са светим местима, пре свега са пећином Гроба Господњег. На пример, у сиријском литургијском коментару са почетка V века истиче се да је „престо место Спаситељевог погребња“, док су „покровац над путиром и дискосом икона камена који је био стављен изнад погребња нашег Спаситеља“.¹³

Антиохијски историјски приступ у литургијском коментару био је познат и у Константинопољу, чија је богослужбена традиција, као и јерусалимска, припадала антиохијском литургијском подручју. У класичном византијском литургијском коментару из предиконоборачког периода – *Мистагогији* преподобног Максима Исповедника (628–630), поједини делови предевхаристијског синаксиса доводе се, под антиохијским утицајем, у везу са догађајима из историје спасења, док евхаристијско богослужење у целини преподобни Максим види као „саслуживање“ земаљске Цркве са анђеоским силама и небес-

ким Јагњетом пред престолом Божијим, а црквено здање као икону Бога, икону васељене, икону човека и икону Светог писма, што указује на зависност од александријске а не антиохијске традиције литургијске интерпретације, конкретно од литургијског коментара Псеудо-Дионисија Ареопагита.

Ипак, идеје о старозаветном јерусалимском прототипу здања хришћанског култа које је формулисао свети Јевсевије Кесаријски, а затим почетком V века детаљно изложио свети Кирило Александријски,¹⁴ биле су прихваћене и у византијској престоници. Двдесетих година VI столећа у Константинопољу је изграђена базилика са куполом посвећена светом Полиевкту, која је по димензијама и пропорцијама одговарала старозаветном јерусалимском Храму. Везу са старозаветним Храмом истицао је и натпис унутар Цркве светог Полиевкта.

По предању, 537. године, после завршетка изградње константинопољске Свете Софије, цар Јустинијан је самога себе упоредио са царем Соломоном, доводећи тиме у везу са старозаветним Храмом и новоизграђену базилику са куполом, која је својим димензијама и богатством ентеријера превазилазила Цркву светог Полиевкта.

Промене у византијском евхаристијском богословљу које су се догодиле током првог периода иконоборства (726–787), за време владавине цара Константина V (741–775), условљене христоцентризмом какав је био својствен иконоборству и схватањем евхаристијских дарова као једине истинске иконе Исуса Христа, довеле су до промена како у начину служења Евхаристије, тако и у њеној интерпретацији, као и до настанка новог литургијског коментара који бележи ове измене. По свему судећи, управо у доба иконоборства у византијској традицији се јавља чин протесиса пре саме Литургије. Првом делу Литургије додата су три антифона (сачињена од стихова 91, 92. и 94. псалма са припевима) и њихове молитве, а старозаветна читања

пребачена са Литургије на вечерње богослужење. Ове богослужбене измене (изузев преношења старозаветних читања) потичу из сиријске традиције, у којој је још од VI века постојао посебан чин сличан чину протесиса.

Узрок измена у константинопољском богослужењу могао је бити како сиријски утицај уопште, тако и утицај сиријског дохалкидонског богословља на христологију иконоборства. Па ипак, по свему судећи, сиријски утицај на византијску традицију у VII и VIII веку био је посредан. Један од посредничких центара овог утицаја био је Јерусалим, где је у времену о ком говоримо сиријско присуство било веома приметно. Јерусалимска богослужбена традиција почев од VII века врши приметан утицај на византијско богослужење. После персијанског освајања Јерусалима 614. године, реликвије страдања Господњих (копље и сунђер)

и реликвије животворнога Крста пренете су из Јерусалима у Константинопољ. Чин поклоњења овим реликвијама у Светој Софији прерастао је у свечану церемонију.

У време када су реликвије пренете, у константинопољском богослужењу се јављају химне „Сада силе небеске...“ и „Да се испуне уста наша...“¹⁵ Управо се за Јерусалим везује порекло молитве „Нико није достојан...“, која претходи великом входу у византијском чину Литургије светог Василија Великог, а затим и Литургије светог Јована Златоустог. Од молит-

ве протесиса у првом делу палестинске Литургије апостола Јакова потиче како молитва протесиса у константинопољском чину Литургије светог Василија Великог, „Боже, Боже наш, који си небески хлеб...“, тако и сам протесис, који је под сиријским утицајем настао у Палестини, у склопу првог дела Литургије апостола Јакова, најкасније у VII веку.

Вероватно половином VIII века у Византији настаје и брзо се шири нови литургијски коментар познат под називом *Црквена историја*, у најстаријим рукописима потписан именом светог Василија Великог,¹⁶ са чијим је константинопољским чином Литургије текстолошки повезан. У овом литургијском коментару забележене су и интерпретиране богослужбене одлике које су се у константинопољском богослужењу појавиле током периода иконоборства (чин протесиса пре почетка Литургије, антифони у склопу првог дела Литургије, изостанак старозаветних читања). Специфична карактеристика по којој се нови коментар принципијелно разликује од претходног коментара преподобног Максима Исповедни-

довођење евхаристијског богослужења у везу са догађајима из домостроја спасења, а делова црквеног здања са светим местима.

На основу размотрених материјала можемо рећи да је симболичко тумачење византијског храма и његових компоненти током првог миленијума зависило од тумачења евхаристијског богослужења и у великој мери било под утицајем различитих редакција литургијског коментара антиохијског типа – *Црквене историје*.

„Византијски храм и его симболическа интерпретација в I тысячелетии“, *Журнал Московской Патриархии* 12 (2008), стр. 58–63.

Са руског превели
Иван и Јелена Неудић

ка, а која га приближава коментаријским текстовима сиријског порекла, јесте систематична интерпретација евхаристијског богослужења (Литургије) као симболичког приказа Спаситељевог овоземаљског живота и његових искупљујућих страдања, услед зависности од антиохијске традиције литургијског коментара.

Битне измене у поређењу са претходним коментаром претрпела је и интерпретација црквеног здања и његових елемената, који се на почетку *Црквене историје* систематски пореде са јерусалимским топографским реликвијама везаним за догађаје из историје спасења. У складу са традицијама антиохијског историјског приступа, које је у евхаристијском контексту применио још епископ Теодор Мопсуестијски, олтарски део храма доведен је у везу са витлејемском пећином и пећином Спаситељевог погребња, трпеза се доводи у везу са Гробом Господњим, киворијум са местом распећа, док се у интерпретацији решеткасте олтарске преграде спомињу „бакарне решетке“ испред Гроба Господњег у ротондној Цркви Васкрсења. Оваква поређења су карактеристична за сиријску традицију и сусрећу се, као што смо истакли, већ у старосиријском коментару из V века, мада то што се спомињу „бакарне решетке“ указује на зависност од јерусалимског извора.

И по завршетку периода иконоборства *Црквена историја* наставља да одређује интерпретацију литургијског простора и богослужења које се у њему одвија, премда сам текст коментара трпи извесне измене.¹⁷ Најбитнија измена је замена завршног дела литургијског коментара, умногоме везаног за евхаристијска схватања иконоборца, фрагменти-ма из литургијског коментара преподобног Максима Исповедника. Ипак, измене нису утицале на битну карактеристику *Црквене историје* – систематично

напомене:

1 Најранија сведочанства о Евхаристији као жртви потичу од светог Јустина Филозофа (*I Апол.* XIII, 1–2) и светог Иринеја Лионског (*Против јереси* IV, XVIII, 4–6).

2 Види нпр. довођење у везу новозаветног појма „епископ“ са старозаветним појмом „архијереј“, новозаветних појмова „презвитер“ и „ђакон“ са старозаветним појмом „левит“ у *Апостолској дидаскалији* из III века.

3 Види нпр. Ориген, *Омилија XX, на 2Кор* 3.

4 Eusebius, *Hist. Eccl.* X, 3.

5 *Ibid.*, X, 4.3, 4.25, 4.36, 4.45.

6 *Ibid.*, X, 4.44.

7 *Ibid.*, X, 4.70.

8 Eusebius, *Vita Const.* III, 25–40.

9 Eusebius, *Vita Const.* III, 41, 43.

10 Eusebius, *Vita Const.* III, 33.

11 Јн 10, 22; уп. 2Језд 6, 16–17; 22, 27.

12 Уп. 2Дн 5–7.

13 R 23, R 25 у Brock S., „An Early Syriac Commentary on the Liturgy“, *Journal of the Theological Studies. NS*, v. 37, pt. 2 (October 1986), p. 391, 397, 399.

14 Види нпр. девету и десету књигу дела *О поклоњењу и служењу у Духу и истини*.

15 *Chronicon paschale*, p. 705: 15 – 706 :8, 714: 9–20.

16 Детаљније о овом коментару в. Bornert, *Les commentaires...*, p. 125–180. Овај текст, који постоји у неколико редакција, традиционално се приписује последњем константинопољском патријарху, Герману I (715–730). Germano e la versione latina di Anastasio Bibliotecario“, *Roma e l’Oriente* 1911, v. II, p. 144–156, 219–228, 286–354) представљају реконструкције сачињене на основу каснијих редакција текста коментара.

17 Постиконоборачка редакција *Црквене историје* сачувана је у грчким рукописима, у латинском преводу Анастасија Библиотекара сачињеном 869–870. године у Константинопољу и у словенском преводу са краја IX – почетка X века.

Николај Фомич Красносељцев

СВЕШТЕНОДЕЈСТВО СТРАШНОГ СУДА У МЕСОПУСНУ НЕДЕЉУ

Из књиге „Путевима богослужбеног хода Православне Цркве кроз историју“, коју је Епархија шумадијска објавила у оквиру заједничког пројекта са Канцеларијом за сарадњу са верским заједницама и црквама Владе Србије

Најупечатљивију карактерну црту патријаршијског и уопште архијерејског служења у XVII веку представљало је савршавање такозваних „[свештено] дејстава“, односно богослужбених последовања која су очигледно изображавала поједине чињенице из библијске историје, а које су се црквено присутњавале током различитих периода црквене године. То су:

„[Свештено]дејство пећи“, које се савршавало пред Рождеством Христовим у Недељу светих отаца или Недељу праотаца и изображавало је чудесно избављење тројице јеврејских младића изужарене пећи;

„[Свештено]дејство у Цветну недељу“, очигледно изображавајући улазак Господњи у Јерусалим на магарету;

„[Свештено]дејство Страшног суда“, које се савршавало у Месопусну недељу, а које је изображавало проповед Господа Исуса Христа о Страшном суду, који ће наступити Његовим Другим доласком.

У књизи оца Никољског је веома пажљиво сабран сав, до сада познати, материјал који се односи на историју тих свештенодејстава, при чему је предочен и сам њихов текст, једним делом на основу староштампаног, изузетно ретког издања из XVII века, а другим делом на основу рукописа. Са особитом детаљношћу су истражена прва два свештенодејства. Сходно њиховом пореклу, оба потичу из Грчке, али са различитих места: прво, то јест свештенодејство пећи, настало је у Константинопољској Цркви, где је оно, на основу сведочења Симеона Солунског¹, савршавано још у XIV веку, а друго, што ће рећи свештенодејство у Цветну

недељу је устројено у Јерусалимској Цркви². Када су тачно ова свештенодејства ушла у руску богослужбену праксу није сасвим познато, али вероватно не касније од прве половине XVI века. Први извештај о њиховом савршавању у Русији односи се на 1548. годину и сачуван је у књигама расхода новгородског архијерејског дома. Осим Новгорода, та свештенодејства су савршавана у Москви и у неким другим градовима, где су постојале митрополитанске или архиепископске катедре, али не и у свим и не увек. Поврх свега, она су била савршавана са нарочитом торжественостју и прецизношћу управо у Москви у XVII веку.

„Свештенодејство пећи“ је било најмање распрострањено у односу на друге. На основу његовог штампаног чина опажа се да је оно могло бити савршавано у свим градовима где је био патријарх, или мирополит, или архиепископ, али је према историјским документима могуће закључити да је, осим у Новгороду и Москви, савршавано још само у Вологду. Уопште узевши, поменуто свештенодејство није било нарочито популарно у Русији, те стога и његов животни век у руској богослужбеној пракси, у поређењу са остала два свештенодејства, није био тако дуг. На основу мишљења оца Никољског, његово савршавање је код нас било прекинуто крајем друге половине XVII века, без познатог разлога. Последњи пут је било савршено у Вологду 1643. године.

Насупрот томе, географски распрострањеније и историјски дуже је код нас практиковано „[свештено] дејство у Цветну недељу“. Оно је могло бити савршавано искључиво од стране патријараха, или са њиховим допуштењем и од стране других архијереја. Ово свештенодејство је у XVII веку, осим Москве, савршавано и у Новгороду, Казању, Астрахану, Тоболску, Рјазању и Ростову. Године 1678. је, за време патријарха Јоакима, нађено за сходно да се укине његово практиковање у провинцијским градовима и ради тога је издат посебан саборски акт³. Међутим, ускоро је и у престоници савршавање овог свештенодејства наишло на сметње. Последњи пут је остварено у Москви 1696. године.

За претпоставити је да је „[свештено]дејство страшног суда“ у Месопусну недељу требало бити најраспрострањеније, пошто су га могли савршавати не само патријарси, митрополити и архиепископи, већ и епископи, и због тога што је оно имало у већој мери црквени и општеизграђујући карактер. Вероватно је у стварности и било тако. У Соловецкој библиотеци постоји препис општег архијерејског Чиновника с краја XVII века⁴, који излаже карактеристике архијерејског служења из месецослова и триода. У изложењу поретка службе из триода стављен је и поредак свештенодејства Страшног суда. На осно-

ву тога је очигледно да се крајем XVII века наведено свештенодејство сматрало општеархијерејском службом. Но ипак, историјска документа говоре о његовом практиковању искључиво у Москви, Новгороду, Вологду и Холмогору.

Према својој структури „[свештено]дејство Страшног суда“ имало је много тога заједничког са чином новолетства. Као и у случају чина нове године, ово пословање се тешко може назвати свештенодејством,

Страшни суд, Богородица Љевишка

у буквалном смислу те речи. То је, заправо, било молебно појање, које се савршавало већим делом изван храма на посебно припремљеном месту и које се састојало од крсног хода до „одређеног“ места, појања појединих стихира предвиђених за Месопусну недељу, читања паримија, апостола и јеванђеља, јектеније Помилуј ме Боже и осењивања крстом. Понекад се свему томе, као и у чину новолетства, присаједињавало водоосвећење и с њим повезано омивање икона. Водоосвећење се вршило за време читања паримија, а омивање икона после јеванђеља. Главно место у чину је припадало читању јеванђеља, које је представљало суштински циљ целокупног чинопословања. Јеванђеље је читано по станкама од стране епископа и протођакона, а понекад, и поврх тога, са још двојицом ђакона на све четири стране.

Историјски пут свештенодејства Страшног суда је замршенији од историјског развоја других, горепомених свештенодејстава. Оно је несумњиво директно повезано са грчким литијама или народним молебанима, савршаваним на трговима. Међутим, није познато, да ли су Грци заиста једну такву литију савршавали у Месопусну недељу. Када се ово свештенодејство појавило и колико се одржало у руској богослужбеној пракси такође није прецизно утврђено. Отац Никољски одређује тај период, на основу познатих докумената, почев од 1633. године па до краја XVII века⁵, али то није тачно. Из штампаног „сказанія дѣйственныхъ чиновъ... церкви Успенія“ у издању Древней російской вивліоѹикѢ, може се запазити да је то свештенодејство

савршавано у Москви 1627. године⁶, а сходно горепоменутом Чиновнику града Архангелска могуће је константовати, са друге стране, да је оно савршавано и у Холмогору током првих 20 година XVIII века. У књизи оца Никољског је прештампан московски староштампани текст свештенодејства Страшног суда из XVII века, и наново штампан рукописни новгородски из XVII века, из Устава новгородске Саборне цркве Свете Софије. Ми ћемо приложити овом приликом још две нове варијанте на основу рукописа Соловецке библиотеке.

[Свештено]дејство Страшног суда

На основу рукописа Соловецке библиотеке из XVIII века (општи архијерејски Чиновник с краја XVII века) № 470 (Опис 407), листови 177 (са друге стране) – 178.

У месопусну недељу, чин страшног суда овако бива.

Када архијереј дође у саборну цркву, бива вход по поретку. Потом се облачи на [предвиђеном] месту, и обукавши се, иде у олтар...⁷ двојица ђакона [носе] два јеванђеља, а сам [архијереј] узима крст у десну руку, а у леву жезал, и иде не бивајући држан ни од кога, док ипођакони дубоким гласом поју: На многа лета, три пута. И дошавши на место, осењује крстом све четири стране. Тада протођакон започиње: Благослови владыко. Архијереј: Благословен Бог наш. И појци поју стихире, а власти [свештенство] се поклањају архијереју по чину. Потом архијереј кади свете иконе и власти [свештенство] и све који предстоје. Тада читају паримије, и током паримија протопоп, пак, и кључар, поклонивши се архијереју, осећују воду. После апостола прилази протођакон са тројицом ђакона, држећи јеванђеље. И протођакон са двојицом ђакона се поклања архијереју и одлазе. Протођакон стаје окренут на западну страну насупротив архијереју, први ђакон лицем према југу, други према северу, а трећи држи јеванђеље из којег треба да чита архијереј. Тада архијереј говори: Премудрост, усправно стојмо, протођакон и ђакони исто то; архијереј: Мир свима; појци: И духу твоме; архијереј: читање светог јеванђеља по (име); протођакон и ђакони исто; појци: Слава теби Господе, слава теби. Затим архијереј: Пазимо; протођакон такође: Пазимо; и јеванђеље бива читано са три станке. Када, пак, архијереј возгласи крај јеванђеља, тада ипођакони дубљим гласом поју: На многа лета, ставши насупротив архијереја. Тада јеванђеље [читају] протођакон и ђакони. Потом архијереј, омивши руке, погружава крст, а протођакон говори јектенију. Затим архијереј, узишавши на место, осењују крстом све четири стране, и бива отпуст са крстом. Потом благосиља крстом власт [свештенство] и кропи светом водом. Затим иде у саборну цркву, бивајући придржаван од двојице

ђакона, и ушавши кропи цркву светом водом на четири стране и служи литургију.

[Свештено]дејство Страшног суда

На основу рукописа Соловецке библиотеке (Чиновник града Архангелска) № 1181 (Опис 789), листови 60-62, из XVIII века.

У месопусну недељу, по 9. песми, благовести се великим [звоном] због [свештено]дејства.

У саборној цркви се благовести непрестано од друге половине првога часа дана. Тада градски свештеници савршавају литургију и одслуживши долазе са светим иконама у саборну цркву. Дочек и звоњење [бивају] по обичају. Исто се благовести са великим звоном приликом архијерејевог доласка у саборну цркву, са дочеком и звоњењем у сва [звона].

Дошавши, [архијереј] савршава вход и одевање по поретку и, ушавши у олтар, кади свету трпезу 3 пута спреда.

Кључар до архијерејевог доласка поставља на припремљеном месту, где ће се дејство савршити, икону страшног суда и велики крст, пет налоња, на која, за време облачења архијереја, свештеници износе и полагају [између осталог] и два јеванђеља.

Архијереј, пак, предавши кадионицу, даје два јеванђеља двојици ђакона која иду поред њега, док архијереј сам, узевши крст, излази кроз царска врата, и узима жезал у леву руку. Претходе му протођакон и ризоносни [ђакон] са кадионицама, ђакони са рипидама, док остали јереји иду испред са светим запрестолним иконама, те тако излазе из цркве кроз западна [врата], док се звони у сва [звона] и појцу поју: На многа лета велико, а пред архијерејем иду два ипођакона са свећама у ручним чирацима.

Дошавши архијереј на [уготовљено] место, осењује крстом четири стране. И примивши кључар крст на послужавник [дискос], поставља га на средишњи налоњ. И затим, поклонивши се архијереју, протођакон започиње: Благослови владико. Архијереј: Благословен Бог. Звоњење престаје. Канонарх говори: Царе небески, и после Ходите поју се стихире 6. гласа кијевског напева. За то време се архијереју поклањају са обе стране по двојица [свештенослужитеља].

Тада кади архијереј крст на налоњу и јеванђеље и свеће иконе, војводу и сав свештенички чин, и сав народ.

По овоме [се читају] паримије, за време којих архијереј седи. Затим протођакон говори прокимен и чита апостол месопусне недеље. Протођакон кади. [Појци] поју Алилуја као и на литургији.

После кађења, ђакони се поклањају архијереју, примају јеванђеља, прилазе архијереју и узимају благослов, те одлазе на припремљено место.

Протођакон, пак, [одреће се] од истока према западу, други ђакон од југа према северу, трећи ђакон од севера према југу. Први почиње да чита архијереј: Премудрост, усправно стојмо. Одмах после њега ђакони један за другим. И чита архијереј јеванђеље по Матеју, зачало 106. са пет станки, и док прве три целине понављају сви ђакони, последње две понавља после архијереја само протођакон.

Након архијерејевог последњег произношења [јеванђељског текста], ипођакони поју: На многа

лета демественим [древним] напевом. По читању, ђакони прилазе архијереју и пошто светитељ целива јеванђеља, полагају их на налоње. Протођакон, примивши кадионицу, говори јектенију пред иконом страшног суда: Помилуј нас Боже, За најблагочестивијег цара, За патријархе и архиепископе, За царицу, царевиће и царске принцезе, За војску, и опет: Да очуван буде царски [престојни] град. Архијереј говори: Услиши нас Боже, и осењује крстом по поретку. Затим: Премудрост и отпуст.

Тада по поретку одлазе у саборну цркву, те отпушта архијереј парохijske свештенике са светим иконама у њихове [цркве], па затим служи литургију.

Потом се уреди да се [на следећи начин свештено] дејство савршава у саборној цркви.

Од године 709. и после, блавест бијаше у саборној цркви од друге половине првога часа дана, па све до 2. часа. Почетком, пак, 3. часа благовешћало се великим [звоном] непрекидно до доласка архијереја. Долазак бејаше праћен поворком и звоњењем, и по поретку [бише савршени] вход и одевање, и служење литургије.

А када бива хладно зимско време, онда у саборној цркви чредни [свештеник] служи рану [службу]. Архијереј долази у апостолску цркву и служи литургију.

Парохijski свештеници на литургију долазе са светим иконама, и приликом дочека, звони се по поретку.

После Достојно благовести се великим [звоном], и након заамвоне молитве иде се ради [свештено]дејства у саборну цркву по горенаписаном поретку, с тим што архијереј носи крст на глави.

По окончању [свештено]дејства, опет одлазе у апостолску цркву, те поју Нека је [благословено] име, и после псалма, поучава архијереј народ о страшном суду. Потом отпуст литургије. [Напоследку] испраћају архијереја са поворком, светим иконама и звоњењем.

Године 715. [свештено]дејство су савршавали у саборној [цркви] после отпуста литургије.

Године 720. [свештено]дејство је савршавано по отпуста литургије. [Крсни] ход [је започет] из саборне цркве кроз северна врата ка апостолској цркви и [био настављен] кроз западна врата [апостолске цркве], [са поновним уласком] у саборну [цркву], по узору на чин јутрења на [празник] светлог Христовог Васкрсења. Управо на овај начин је по литургији у недељу Другог Христовог доласка [Месопусну недељу] одслужен чин [Страшног суда].

Са руског и црквенословенског превео Милош Пуача

напомене:

¹ De sacr. praecatione, c. 389. Migne, Patrol. curs. compl. t. 155, p. 613.

² Du Cange Goloss. graec. v. Βασιφόρος ἡμέρα. Видети: Никольскога О службах рус. цркви.. стр. 46. и 75.

³ Напечатано въ Древн. рос. вивлиоикѣ т. VI, стр. 357 - 362, въ Акт. арх. эксп. Т. IV, № 223 и въ Христ. Чтении 1885 г. ч. I, стр. 622-624.

⁴ Въ ркп. XVIII в. „Киновион“ № 407 (470), л. 177 об. Видети: Опис. ркп. Солов. монастыря, ч. I, стр. 748.

⁵ Никольскога О службах русск. цркви, стр. 219.

⁶ Древн. рос. вивлиоика, т. VI, стр. 221.

⁷ Изостављена је реч у рукопису.

Ирина Астер, Виктор Галушко

ПРИНЦИПИ СОЦИЈАЛНОГ СЛУЖЕЊА

Из зборника *Социјално служење Руске православне Цркве (историја, теорија, организација)*

Као што смо већ истакли, православно социјално служење има своје специфичне одлике по којима се разликује од служења других конфесија и од секуларног социјалног рада.

Председавајући Синодског одсека за црквену добротворну делатност и социјално служење, епископ ореховско-зујевски Пантелејмон, истиче четири карактеристике: 1) православно социјално служење је „служење љубави“; 2) хришћанин се у социјалном служењу жртвује, састрадава, саосећа, помаже болеснима да разумеју тајну патње, да „заволе“ своју болест; 3) дела милосрђа су заједничка дела свих чланова Цркве; 4) служење се одвија у тајности, „не путем рекламе, већ путем подвига“.

Карактеристике социјалног служења Цркве које наводи епископ Пантелејмон у суштини представљају кључна правила практичног рада. Рад који има одређени смисао, који је усмерен ка конкретном циљу, у служби је појединца и друштва. За православног хришћанина на првом месту се налази дубљи, духовни смисао социјалног служења. Принципе православног социјалног служења који говоре о његовом садржају и општим циљевима називамо *општи принципи*. Кроз призму општих принципа може се посматрати целокупан систем дијаконије, независно од друштвеног уређења и социјалне политике државе. Ти принципи су праведност, љубав и милосрђе, слобода и солидарност, саборност и супсидијарност.

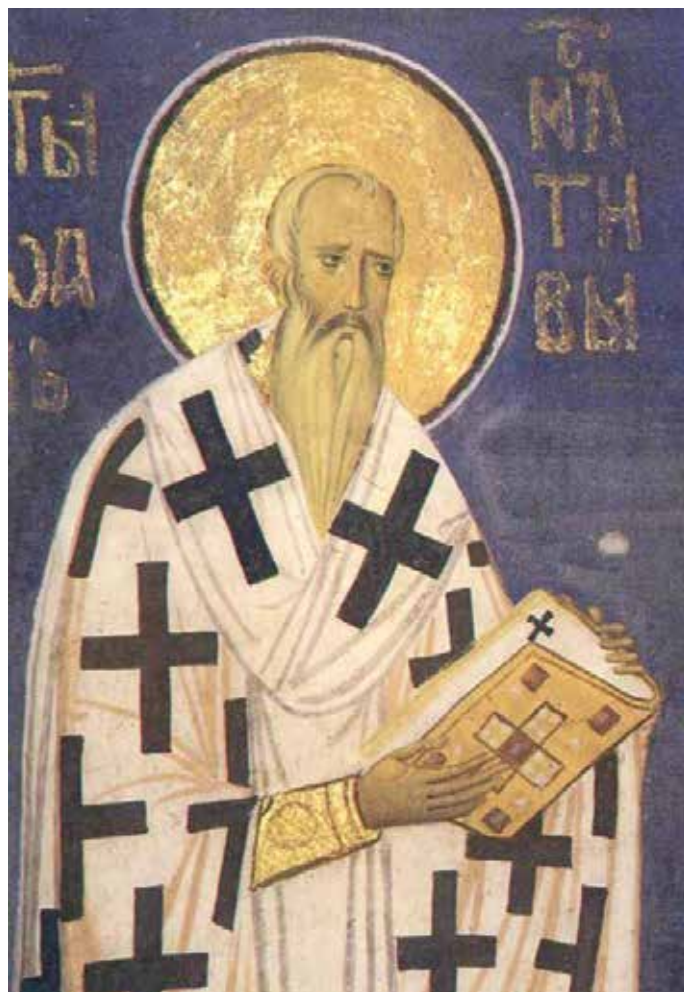
Поред општих принципа, чији је карактер универзалан, постоје и *посебни принципи* социјалног служења. Ови принципи се односе на захтеве у погледу професионалне делатности у сфери социјалних услуга. Посебни принципи социјалног служења Цркве су правила и упутства која конкретизују захтеве општих принципа када су у питању социјалне услуге које пружају и функционалне обавезе које обављају парохијски социјални радници. Николај Берђајев је својевремено говорио да је руском менталитету својствен сажаливи хуманизам, за разлику од западног рационализма. Данас је, међутим, очигледно да социјалну делатност није могуће засновати искључиво на традицијама милосрђа. Као посебне принципе социјалног служења можемо навести универзалност, комплексност, доследност, поверљивост, равнотежу између интереса клијента социјалне службе и друштвених интереса, активност, превенцију, максимализацију социјалних ресурса, континуитет, мобилност, правременост итд.

Конечно, у органској вези са општим принципима социјалног служења налазе се *организациони принципи*, чија је сфера примене ужа. Они изражавају захтеве у погледу система, структуре, процеса и механизма дијаконије у социјалним условима конкретног друштва. Организациони принципи су компетентност, овлашћења и одговорност стручњака, јединство права и обавеза, контрола и провера спровођења управљачких одлука и др.

Дакле, *принципи социјалног служења представљају основне захтеве у погледу његовог садржаја,*

организације и реализације. Размотримо детаљније значење појединих принципа.

Принцип праведности значи следеће: „Све што хоћете да чине вама људи, тако чините и ви њима, јер то је Закон и Пророци“ (Мт 7, 12; Лк 6, 31). Праведност значи да са људима „треба поступати не као да су једнаки по природи, већ онако како захтевају њихова стварна својства, особине и дела... како би права и обавезе људи, као и њихове стваралачке могућности, предметно одговарале њиховим природним одликама, њиховим способностима и делима“.¹

Човек може да има симпатије и антипатије, али оне не треба да утичу на квалитет рада парохијског социјалног радника са различитим категоријама клијената. Како истиче Галина Медведева, „ма каква осећања клијент изазивао код социјалног радника, однос према њему увек треба да буде једнак, благонаклон и пажљив, његове проблеме треба процењивати на адекватан начин... Праведност треба да влада и у односу према колегама. Сваки поступак колеге треба да буде праведно оцењен, без преувеличавања или умањивања његових заслуга или недостатака, узимајући у обзир како објективне, тако и субјективне факторе. Спровођење принципа праведности у пракси социјалног рада спречава отуђење социјалног радника, како од клијента, тако и од колектива“.²

Према принципу социјалне правде, с једне стране свако има право на социјалне услуге, док с друге стране поједине категорије становништва имају посебна права, гаранције и олакшице, сходно губицима којима су изложени у тешким животним ситуацијама.

Принцип милосрђа је уско повезан са принципом праведности. Праведност се налази на граници између законитости и милосрђа. Милосрђе уме да опрашта у име будућности и тиме доприноси отварању нових могућности људске спознаје. Овакво милосрђе није исто што и сажаљење, оно не повлађује слабостима, већ суди подједнако строго као и закон. Из милосрђа произилази љубав према ближњем: „Милосрдно служење човеку помаже да стекне љубав, а заједно са њом пожртвованост, кротост, дуготрпељивост, смиреност и друге хришћанске врлине“.³

Принцип љубави. Царство Божије је Царство љубави. Епископ Пантелејмон каже: „Љубав која је Бог, пројава љубави у свету – ето, то је социјално

дава једноставније задатке и приступа сложенијим задацима из сфере хришћанских дужности. Помоћу различитих аскетских пракси, као што су подвизи вољног суздржавања потребе за храном, пићем и сексуалним задовољством, почетник у вери може да научи да управља својим телом. Затим побеђује осећања љутње, зависти, раздражљивости и друге порочне склоности. Човек који се уздигао изнад својих физиолошких потреба може да стекне несебичност и саосећајност.

Ипак, да би се превазишла власт коју над нама имају страсти, потребно је нешто више од хуманистичке добронамерности. Само је љубав кадра да створи одговарајућу преображајну атмосферу, љубав не само према сродницима и другим људима своје вере, већ и према припадницима других вера. По речима Семјона Франка, „највиша и универзална дужност хришћанина је дужност љубави према ближњем – према сваком човеку и свим људима, јер он је дужан да у сваком смислу помаже ближњем и да га спасава, он се осећа посредно

Маријински манастир у Москви

служење Цркве. Љубав, то је када други човек, ма каква био, за нас представља радост... Ми морамо да разумемо да је човек на ког смо ви и ја упућени у свом раду, да је тај човек икона Божија, икона Господа нашега Исуса Христа. Човек носи на себи икону онога који се оваплотио на нашој земљи, постао наш учитељ, наш Господ. Служећи том човеку ми служимо самом Исусу Христу. То смо дужни да памтимо и да тражимо ту радост, радост која је једини циљ људског живота“.⁴

Да би у служењу Богу прихватио одговорност за испуњавање највеће дужности – љубави, хришћанин мора да користи различита приступачна средства: аскезу, созерцање, богослужбене активности, да савла-

одговорним за свако зло, сваку патњу, сваку нужду на свету, за све на свету што је несавршено, греховно. Јер свако такво зло и невољу он доживљава као последицу свог пропуста у испуњавању дужности љубави“.⁵

Принцип саборности. Иако не одређује форме друштвеног живота, Јеванђеље ипак „јасно наводи руководеће принципе међуљудских друштвених односа који хришћанину пружају могућност да непосредно, као на светлости јасног дана, вреднује и форме друштвених односа... Није тешко навести основна јеванђелска начела свих друштвених односа: та начела су слобода и љубав“.⁶ Саборност се као принцип унутарњег, духовног јединства људских активности на-

лази насупрот друштвености као принципу организацио-правног јединства. Стваралачко начело друштва треба да буде управо саборност: „Све оно механичко у људском друштву, споља уређено и обједињено, само је спољашњи израз унутарњег јединства и формираности друштва, тј. његове саборности“, пише Семјон Франк.⁷

У беседи приликом увођења у трон 1990. године патријарх Алексије је рекао: „Данас се пред Црквом, друштвом и сваком од нас налазе многа питања. За њихово решавање потребан је саборни разум, потребно је њихово заједничко решавање и разматрање на саборима. Саборни принцип треба да се важи, такође, и у епархијском и парохијском животу. Тек тада ћемо решити питања која данас стоје пред Црквом и друштвом“.⁸

Саборност парохијског живота подразумева иницијативност верника у социјалном и просветном раду и њихово учешће у решавању административних питања. Притом „религиозно поимање друштва као саборног служења истини захтева да се у друштвеном животу поштују два принципа... личне слободe и друштвене солидарности“.⁹

Принцип слободe изражен је у *Универзалној декларацији о људским правима* од 10. децембра 1948. године: „Свако има право на живот, слободу и безбедност личности“ (члан 3). Међутим, осим тога што је неприкосновено право сваког појединца, слобода је уједно и његово призвање, а призвање је нешто више од дужности. Хришћани су призвани на слободу: „Јер сте ви, браћо, на слободу позвани“ (Гал 5, 13).

Слободa у Светом писму има веома велику вредност. Слободa није само могућност избора, већ пре свега задатак стварања као преображавања, задатак који је човеку поставио Бог, створивши га по својој икони и подобију. Ограничавањем стваралачких иницијатива појединца у социјалној, политичкој, економској и духовној сфери може се постићи само

изједначење по принципу минималних очекивања, пасивност и апатија, а никако једнакост. Ни појединци нити земље неће пронаћи начин да реше социјалне проблеме ако се лично не ангажују. Појединац који се руководи паролама „тако кажу“ и „тако сви раде“ претвара се у роба послушног диктаторима. Шаблонски, унификовани ставови појединцу одузимају моћ, дезоријентишу га и лишавају достојанства. Како је писао Франц Кафка у свом дневнику: „Потпуна равнодушност и затупљеност... Празнина, празнина. Учмалост, досада. Не, не досада. Само празнина, бесмисленост, слабост“.¹⁰

Постићи целовитост и слободу од егоистичног „Ја“ могуће је ако се трудимо да превазиђемо оквире сопствених проблема, ако односе са људима заснивамо на „искрености и отворености аутентичних осећања“, на

„топлом прихватању и високом вредновању другог човека, префињеној способности да његов свет и њега самог видимо онако како га он види“.¹¹ У односу искрености и поверења појединац може „спознати и разумети своје особине које је раније потискивао“, приметити да „постаје целовитији као личност, способан да буде користан“, да „стиче бољу самоконтролу“, да узраста у „човека израженије индивидуалности, способног да испољи своју личност“.¹² По речима психотерапеута Ролоа Меја, „ни Ја, ни тело, нити несвесно не могу бити 'самостални', већ могу постојати једино као делови целине. Управо та целина темељ је слободe и воље“.¹³

Принцип солидарности. Солидарност се, као и слобода и правичност, заснива на фундаменталном принципу љубави, на ком се темељи целокупно социјално служење. Само захваљујући међусобном разумевању и узајамној помоћи јединствена Црква може да оствари своју мисију у друштву.

Солидарност се опире деперсонализацији, обезличењу и отуђењу појединца. Пошто одбацимо крајње непријатељство према „Другоме“, оличеном у

носиоцу другачијих идеја и ставова, припаднику друге социјалне или етничке групе, или говорнику непознатог нам језика, пошто одбацимо конформистички однос према онима који се поигравају осећањем солидарности, који су способни да убеду друге како деле њихове интересе и осећања, како су они „од исте сорте“, ми коначно постајемо способни да обратимо пажњу на човека поред нас, корак по корак откривамо његов задивљујући свет, његове унутарње боли и радости, његове недостатке и достигнућа. Када смо према човеку отворени независно од његове националне и верске припадности, тада се у нама обнавља поверење, тада превазилазимо страх коме робују многи: страх од себе, од свог постојања, од рефлексije, страх чија се снага крије у друштвеном договору да се „не мешамо у туђ живот“.

Није случајно што је једно од имена Цркве „кинонија“ (заједница, заједништво). У Цркви се остварује догађај заједништва верника са Богом и једних са другима. „Парохијске заједнице морају бити заинтересоване за све: како за друштвени живот, екологију, економију, политику, културу и увођење хришћанских принципа у све ове сфере, тако и за друштвену самосвест и друштвено самоостварење њихових чланова, зато што су максимална друштвена реализација и превазилажење маргиналних тенденција важне компоненте социјалног служења православног хришћанина“. Овако говоре чланови Асоцијације православних експерата у извештају под насловом *Трећи рим. Суверена модернизација*.¹⁴

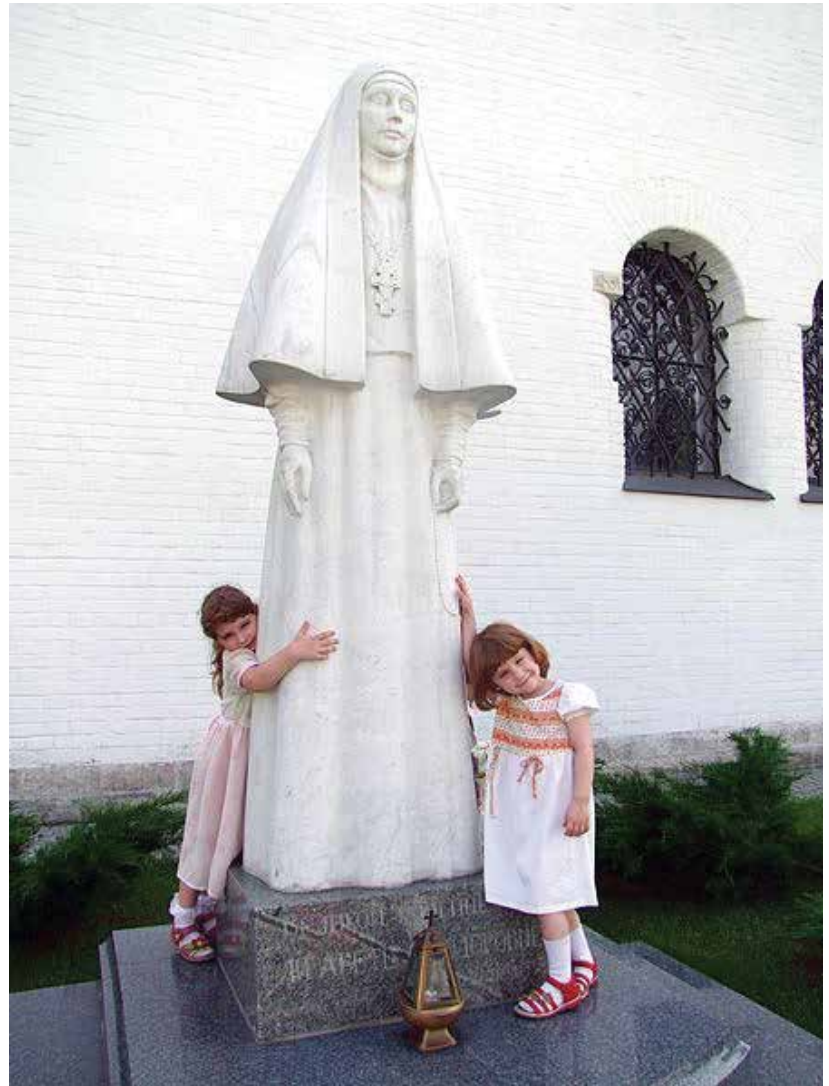
Принцип супсидијарности подразумева сарадњу државних и невладиних структура у социјалном сектору, законски уређену на такав начин да у финансирању социјалних програма и подухвата предност над државним структурама имају грађанске (друштвене) и приватне иницијативе. Држава најпре у јавном сектору тражи слободне носиоце који ће реализовати социјалне програме, па тек у недостатку јавне иницијативе оснива државне установе. Када постоји већи број јавних пројеката, државни ресор за социјалну заштиту расписује конкурс и финансира најперспективније програме.

Супсидијарност не треба да значи уплитање у послове појединца, чак ни под изговором пружања помоћи (супсидије). На првом месту треба се борити за људску самосталност, одговорност и компетентност. Помоћ је оправдана само у два случаја: када човек није довољно компетентан да реши проблем, односно када је суочен са проблемом који превазилази оквире његових компетенција (нпр. природна катастрофа, губљење радне способности). У супротном, појединац који пасивно очекује помоћ постаје неодговорни готован неспособан за самосталан живот.

Принцип универзалности значи да се помоћ мора пружити свакоме коме је потребна. Објективна је чињеница да многи клијенти не уливају љубав и поштовање. Међутим, онај ко пружа помоћ има задатак да у ономе коме је помоћ потребна пронађе

макар једну позитивну особину на којој ће засновати добронамеран и пажљив однос према тој особи. Приликом пружања помоћи важно је елиминисати све врсте дискриминација (расну, верску, старосну, националну, политичку) и све привилегије појединих категорија становништва. Мора се поштовати вредност и достојанство сваког човека.

Принцип равнотеже између интереса клијента социјалне службе и друштвених интереса има за циљ хармоничан однос појединца и социјума. Поштујући права и интересе клијента, парохијски социјални рад-

ник не сме да занемарује ни интересе групе, заједнице, односно друштва. Сви његови напори треба да буду усредсређени на стварање повољних услова за социјалну добробит појединца и развој његових личних потенцијала, али и на спречавање свих могућих конфликтних ситуација и стишавање социјалне напетости у циљу хармонизације друштвених односа. Мора се имати у виду да жеље појединца могу бити бескрајне, да он може мислити само на себе. Стручњак је, пак, одговоран и за добробит друштва у целини. То значи да се у доношењу одлука треба руководити принципом могућег, сврсисходног и пожељног исхода. Притом не треба занемаривати ни принцип поштовања људског достојанства, према којем свако има право на аутономију, самостално формулисање и достизање сопствених циљева, планова и животних стратегија. Према томе, да би клијент активирао своје потенцијале, потребно му је пружити благовремене,

потпуне и истините информације о плану заједничког рада, очекиваном резултату и одговарајућим средствима и методама. Аутономија се може прекршити онда када клијент крши закон или када његови поступци угрожавају интересе и потребе других.

Принцип превенције има за циљ спречавање настанка друштвених противречности, болести и животних потешкоћа и усмеравање ситуације ка позитивним варијантама даљег развоја. Технологија превенције обухвата систем општих и посебних мера на различитим нивоима социјалне организације – државном, правном, друштвеном, медицинско-санитарном, психолошко-педагошком, социјално-економском. Пракса је показала да рано уочавање опасних тенденција у сфери социјалног здравља становништва знатно смањује обим друштвених ресурса потребних за њихово потоње отклањање.

Условима успешног превентивног рада сматрају се: комплексност (усаглашена сарадња на међуресорном и струковном нивоу, пружање читавог спектра социјалних услуга које објективно одговарају интересима клијената), континуираност (етапна реализација циљева и задатака превентивних програма), аксиолошка усмереност (вредносна оријентација превентивног рада у циљу обнављања духовних и моралних вредности), систематичност (системи практичних корака међусобно повезаних у оквирима јединственог превентивног програма), диференцијација (узимање у обзир карактеристика конкретног региона, личних особина клијента, пола, узраста, карактера, културе, традиције, степена озбиљности социјалног проблема), динамичност (развој и примена прилагодивих превентивних програма, у којима се узимају у обзир социјалне, економске и правне промене у друштву, митологија средине, ефикасни начини ширења информација) и благовременост (неодложна помоћ у случају да је угрожен живот, здравље или будуће благостање).

Принцип поверљивости значи забрану ширења било каквих личних информација о клијентима. Поверљивост не застарева и може се прекршити једино када постоји опасност од насиља или наношења штете трећој особи, или када је живот, здравље или материјално благостање клијента у непосредној опасности. Клијент мора бити обавештен да ће конкретне информације бити пружене трећим лицима која учествују у решавању његовог проблема (радницима социјалне организације, представницима других институција, члановима породице итд.).

Принцип активности подразумева бољу искоришћеност и мобилизацију ресурса и потенцијала становништва, развој самопомоћи и узајамне помоћи, сарадњу људи и пружање овлашћења за самостално решавање сопствених проблема, као и активацију друштвених мрежа. Акционистички приступ у решавању тешких животних ситуација подразумева заједнички социјални рад *са* неким, а не *за* некога.

Систем вредности социјалног рада ослања се на критичко знање и заснива на поштовању индивидуалности и јединствености сваког појединца, његовог права на избор и самоопредељење, на поштовању човека као личности, на вери да је сваки човек способан за измене, за позитивне промене у свом животу. Јирген Хабермас говори о критичком знању које настаје из рефлексивне и акције. Критичко знање наводи појединца

да се определи за активну вредносну позицију, да не решава социјалне проблеме за другог већ заједно са њим, како би у заједничком трагању обоје схватили шта је то право, слобода, правичност.

Овакав приступ омогућава људима да самостално истражују суштину разлога постојећих социјалних проблема, да планирају и предузимају кораке у правцу њиховог решавања. Стручњак је ту само да олакша процес. Колективно откривање и доношење одлука појединцима помаже да спремно остваре потребне промене.

Циљ планског социјалног рада је стварање друштва у чијем ће средишту бити личност заинтересована за свеопште добро, личност која се неће бринути само за своје спасење. Маса је гомила која нема лице већ само навике, њоме је лако управљати помоћу страсти и инстинката који је воде линијом мањег отпора. Заједница, пак, личности има вољу за одговорношћу и тежи да успостави мир у друштву и хармонију у души.

Размотрили смо најзначајније опште и посебне принципе социјалног служења. Што се тиче организационих принципа, њиховом разматрању посвећен је трећи део књиге.

Превели са руског Иван и Јелена Недић

напомене:

¹ И. А. Ильин, „О грядущей России“, *Избранные статьи*, под ред. Н. П. Полторацкого, Издательство Свято-Троицкого монастыря и корпорации Телекс, Джорданвилл, Нью-Йорк, США, 1991; Москва: Воениздат, 1993, стр. 63.

² Г. П. Медведева, *Этика социальной работы: учебное пособие для студентов высших учебных заведений*, Москва: ВЛАДОС, 1999; 2008, стр. 86.

³ *О перспективама развоја социјалног служења Цркве* (в. додатак српском издању ове књиге).

⁴ Еп. Пантелеимон, *Четыре особенности церковного социального служения. Доклад на пленарном заседании Первой региональной конференции по церковному социальному служению «Новая эра милосердия»* (<http://sluzhenie.tomsk.ru/?p=2608>).

⁵ С. Л. Франк, *Свет во тьме*, Москва: Факториал, 1998, стр. 141.

⁶ В. И. Экземплярский, *Евангелие и общественная жизнь*, Киев, 1913, стр. 47–48.

⁷ С. Л. Франк, *Духовные основы общества*, стр. 56.

⁸ Е. В. Комаров, *Патриарх*, Москва, 1993, стр. 22.

⁹ С. Л. Франк, „Проблемы христианского социализма“, *Путь* № 60, Париж, 1939, стр. 25–26.

¹⁰ Ф. Кафка, *Дневники* (<http://www.vehi.net/kafka/dnevnik.html>).

¹¹ К. Роджерс, *Взгляд на психотерапию: Становление человека*. Москва: Прогресс, 1994, стр. 79.

¹² Исто.

¹³ Мэй Р., *Любовь и воля*, Москва: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. (http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Mei/06.php).

¹⁴ К. Логинов, К. Фролов, *«Третий Рим». Суверенная модернизация* (<http://www.regnum.ru/news/polit/1339303.html>).

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ НА СЛАВИ МОНАСТИРА КАЛЕНИЋА

У четвртак 4. децембра, када Црква Божија прославља Ваведeње Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Каленићу. Епископу су салуживали свештеници Шумадијске епархије. Литургијско појање увеличао је хор светог кнеза Лазара из Крушевца. Светој архијерејској Литургији присуствовао је велики број верника, који су се сјединили са Васкрслим Господом кроз Свету Тајну причешћа.

Након прочитаног Јеванђеља Преосвећени Владика се обратио окупљеним верницима се духовном поуком и том приликом честитао славу игуманији Нектарији, сестринству манастира и свима који су се сабрали у овом свештеном манастиру да затраже од Господа и Пресвете Богородице помоћ и заштиту. Данас прослављамо празник Уласка у храм Божији Пресвете Богородице, чиме је најављен долазак Спаситеља. Уласком Пресвете у Светињу над Светињама нагавештен је долазак Светог над Светима. Ми смо сведоци испуњења промисла Божијег. Пресвета Богомајка уведена је у храм Божији на данашњи дан, а у богослужбеним песмама се каже да је она сама била живи храм Божији, јер је носила Бога у срцу свом. Она је носила Христа у утроби својој, а Христос је уствари носио њу, јер је свим својим бићем служила Богу и молила се. Тако се у храму живи молитвом и богослужењем, јер је то најприроднији однос човека према Богу.

По завршетку Свете Литургије уприличена је литија око цркве и резање славског колача. Уприличен је пријем званица и послужење славским кољивом и колачем, а затим и трпеза љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић.

Слободан Савковић, јереј

ГОДИШЊИЦА УПОКОЈЕЊА ИГУМАНИЈЕ ХАЦИ-МИХАИЛЕ, СТАРЕШИНЕ МОНАСТИРА БЛАГОВЕШТЕЊА РУДНИЧКОГ

Поводом годишњице упокојења игуманије Михаиле, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован, служио је у среду (16. децембра) у манастиру Благовештењу Свету Литургију, а потом парастос, као и помен игуманији Михаили. Епископу су салуживали свештеници Шумадијске епархије, као и отац Гаврило из Ђурђевих Ступова.

Поред свештенства и монаштва Шумадијске епархије запажено је и монаштво из Жичке, Браничевске и Рашко-призренске епархије. Поред осталих гостију и поштовалаца игуманије Михаиле запажени су и академик др Димитрије Стефановић и др Даница Петровић из Београда.

Говорећи о игуманији Михаили Преосвећени владика Јован је рекао да су игуманију Михаилу поред осталих врлина красили молитвеност и градитељство. Себе је уградила у манастир Благовештење и тако саградила себи стан у дому Оца Небескога.

На крају, Сестринство манастира Благовештења приредило је за све присутне подуције својој Игуманији.

За годишњицу упокојења игуманије Михаиле Управа манастира Благовештења издала је књижицу Игуманија хаци-Михаила 1917-2014, у којој је изнет живот ове врле монахиње и Игуманије од родителског дома, манастира Дивљана, Свете Пречисте до Благовештења и његове обнове после бомбардовања 1942. године.

Драгослав Степковић, протојереј ставрофор

ДЕТИЊЦИ У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ ЈОВАНОВАЦ

У 29. недељу по духовима, када Православна Црква прославља Светог Амвросија и Преподобног Григорија Горњачког, а треће недеље пред Рођење Спаситеља нашега Господа Исуса Христа, која се назива Детињци, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у цркви Зачећа Светог Јована Крститеља, у крагујевачком насељу Јовановац.

Преосвећеном владици саслуживали су свештеници епархије шумадијске. На литургијске прозбе одговарао је хор „Успења Пресвете Богородице“ Саборног Катедралног храма у Крагујевцу под руководством протојереја Драгослава Милована.

У надахнутој беседи, шумадијски Архипастир нагласио је значај празника и позвао родитеље да својим примером уче децу и да их васпитавају не речима, већ делима. Полазећи од породице као мале Цркве и основне ћелије друштва, владика је позвао све окупљене да распламсају љубав у својим породицама и да се моле за своје укућане, а нарочито у ове дане када идемо у сусрет празнику Рођења Богомладенца Христа. „У времену у коме живимо, потребно је више причати Богу о деци, тј. молити се за њих, него деци о Богу“, нагласио је Епископ шумадијски.

На крају Свете Литургије велики број деце и одраслих се причестио, а након Свете Литургије Владика Јован је поклонио иконе Светог оца Николаја присутној деци. Уприличено је и послужење испред цркве које је организовао црквени одбор са својим свештеником. Велики број деце и црква препуна верника учинили су да ово заиста буде предивна припремна недеља за дочек Богомладенца Христа.

Кристина Петковић

НЕДЕЉА ПРАОТАЦА – МАТЕРИЦЕ

У недељу 27. децембра, Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу уз саслуживање свештенства Шумадијске епархије.

Владика Јован се беседом обратио окупљенима у Светотројичком храму рекавши да заједно служимо Свету Литургију да би смо се причестили и да би смо причешћем задобили Царство Божије. Литургија је она трпеза коју је Господ Исус Христос оставио пред своје страдање да би смо ми њоме задобили живот вечни. Господ је поставио трпезу за цео људски род, али чине се да ми често не чујемо његов позив да седнемо за њу. Ми који смо овде сабрани у овоме светоме храму треба да се радујемо, јер смо чули позив Христов и на њега се одазвали.

Владика се потом осврнуо и на материнство, које је као најсветија дужност предана женама. Мајка Црква васпитава своју децу и она је духовна мајка. Да би жена била добра мајка, мора најпре бити добра хришћанка која у својој породици ствара склад и хармонију. Онда породица расте и радује се у Христу, јер је облива љубав и осећај заједништва.

Након Великог Входа, Преосвећени епископ Г. Јован је благоизволео да ђакон Дарка Павловића рукоположи за презвитера у Вранићкој парохији. Владика је новом презвитеру Дарку указао на сву узвишеност и значај презвитерског служења. Поуком га је упутио да се стара о Цркви Божијој и оставио му у задатак да изгради храм Божији у својој парохији.

Протинице Старе Цркве у Крагујевцу су се постарале да пригодним послужењем угосте све верне и да обележе свој дан, празник мајки – Материце.

Мирослав Васиљевић, протођакон

ПРОСЛАВА БОЖИЋА У КРАГУЈЕВЦУ

Православна Црква слави рођење Сина Божијег, Његов долазак у свет, Његово рођење у телу. Рођење Господа Исуса Христа је свеопшта, свечовечанска радост. Његовом рођењу радују се и небо и земља, радују се на небу анђели Божији.

Сабрана око Трпезе Господње, око Тела и Крви Господње, Црква је данас на Бадњи дан, у Саборном храму, славила Новорђеног Богомладенца и свето име Његово. Са Његовим Преосвештенством Епископом шумадијским Г. Јованом који је предводио ово евхаристијско славље, саслуживало је братство Саборног храма.

На Бадње вече, у предвечерје рођења Сина Божијег, у Саборном храму Успења Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ Шумадијски Јован са свештенством саборног храма служио је бденије, уз присуство мноштва верника. После бденија Владика Јован, Градоначелник Крагујевца Радомир Николић, председник Епархијског Савета, Радиша Пљакић, испред Саборног храма принели су бадњак на ватру. Владика Јован је премазао бадњак медом и залио вином и уз песму Дечијег хора Саборног храма, свима

пожеleo срећно Бадње вече, речима: Мир Божији – Христос се роди! Јер сви ми окупљени око бадњака као једна духовна породица, треба да будемо окупљени око Христа Богомладенца у миру, слози и љубави.

Речи Божићњег тропара означили су почетак Литургијске радости и славља Рођења у телу Господа нашег Исуса Христа. „Рођење Твоје Христе Боже наш, засија свету светлост разума, и у њему се они који звездама служашу од звезде научише да се клањају Теби, Сунцу Правде, и да познају Тебе, Исток с висине. Господе, слава Теби.“ Христос, Сунце Правде, долази нам из Царства Божијег, са тих Божанских Небеса, да нас посети, да постане светован као и сви они који су од света, еда би сјединио Своју Божанску природу са нашом, људском природом.

Свечану Божићну Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење братства Саборног храма. Посланицу Његове Светости патријарха Иринеја, прочитао је јереј Душан Мучибабић.

Свом верном народу желимо срећан Божић, желимо мир Божији и људски, мир Богочовечански, мир небоземни. Благословено свима и наступајуће ново Лето доброте Господње, које нека свима буде лето мира, слободе, и време добре воље.

Срећко Зечевић, протонамесник

ЛИТУРГИЈА У ХРАМУ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА И ИСЦЕЛИТЕЉА ПАНТЕЛЕЈМОНА У СТАНОВУ

У петак 8. јануара, други дан Божића на празник сабора Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у цркви Светог Великомученика и исцелитеља Пантелејмона у Станову.

Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

На малом Входу Епископ шумадијски Г. Јован одликовао је протојереја Синушу Марковића у чином протојереја ставрофора, протонамесника Горана Ђерковића чином протојереја и јереја Петра Бранковића чином протонамесника. Поучивши све одликоване да им је то подстрек да раде више у винограду Господњем који је обрастао кокољем, а они су ту да чисте виноград од кокоља.

Епископском граматом су одликовани Љубодраг Максимовић и Даница Урошевић као пример каквим литургијским и хришћанским животом треба живети.

У току Литургије прочитана је посланица Епископа шумадијског Г. Јована. Светом причешћу приступио је велики број верника. После Свете Литургије спремна је трпеза љубави.

Недељко Дикић, ђакон

БОГОЈАВЉЕНСКО ПЛИВАЊЕ ЗА КРСТ ЧАСНИ

У организацији спортско-духовног друштва Свобор, у Крагујевцу је на Шумаричком језеру одржана манифестација Богојављенско пливање за Крст часни, која је почела Литургијом у Старој Милошевој Цркви, којој је началствовао протонамесник Драган Симоновић уз саслужење братства овога светога храма и драгог госта из Грчке архимандрита Павла Стаматиса из Верије. Такмичари су се на Литургији причестили, а потом је освећена вода коју је верни народ захватао. Беседом се обратио прота Милић Марковић рекавши да нас је Бог призвао крштењем кроз свог Сина у Духу Светоме да се на данашњи дан подсетимо да је наше коначно исходште Царство Божије чији предукус имамо већ овде у Цркви, на Литургији.

Пливање за Крст Часни је одржано на Шумаричком језеру на -3 степена целзијуса уз температуру воде од +4 степе-

на. Као и ранијих година учествовало је 33 пливача, међу којима су ове године биле и две девојке. Владика Јован је поделивши тркачима свој Архиепископски благослов, подсетио све присутне да се данас освећују све воде, али да и ми треба да будемо освећени најпре хришћанским животом, начином на који живимо, а потом и Духом Светим.

У трци је победио као и претходне године Стеван Крњић. Он је остао власник једногодишњег прелазног Крста, до трке наредне године. Уз организаторе и званичнике Скупштине Града Крагујевца, прослављање Богојављења са наредом је настављено у ресторану Кош до касних поподневних часова.

Мирослав Васиљевић, протођакон

ГЕНЕРАЛ ДИКОВИЋ И ВЛАДИКА ЈОВАН О ВЕРСКОЈ СЛУЖБИ У ВС

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се у Београду са Његовим преосвештенством епископом шумадијским и војним Господином Јованом, саопштено је из Војске Србије. Генерал Диковић и епископ Јован разговарали су о афирмацији и даљем развоју верске службе у Војсци Србији.

БОГОЈАВЉЕЊЕ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

На Празник када се Бог јавио људима у свој пуноћи, један Бог у три лица, у Саборном храму у Крагујевцу литургијско сабрање предводио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, а саслуживали су свештеници Саборног храма.

Сваке године ми се молитвено сећамо Богооткривења – Богојављења, дана у који се Господ крстио на реци Јордану, ради нас и ради нашега спасења и када вршимо Велико водоосвећење. У својим молитвама ми призивамо Духа Светога, који је осветио реку Јордан, да сиђе на воду коју освећујемо, за освећење наше, за освећење наших домова.

Господа је крстио Свети Јован Пророк, Претеча и Крститељ. Том приликом су се небеса отворила и људима се открио, објавио, Бог као Света Троица: Господ Христос се крштавао у реци Јордану, Бог Отац се јавио у виду речи: „Ово је син мој љубљени, који је по мојој вољи“, а Дух Свети се јавио у виду голуба. Свет је тек након Крштења Господњег познао Три Личности Свете Троице. Уласком Христовим у воде Јордана долази до коренитог преокрета. Не чисти се Онај који бива крштаван, јер је Он неупрљан; вода је та која доживљава преображај, када у њу улази Светлост. Та вода, за коју се веровало да је провидна и чиста, била је у ствари, загађена – настањена злим дусима. Зато на многим иконама Крштења Господњег можемо, приметити нека мала створења која су приказана како беже пред Христом.

После евхаристијског сабрања, Владика Јован у порти Саборног храма извршио је Велико водоосвећење. Мноштво верног народа је присуствовало Евхаристијском сабрању и водоосвећењу, после којег је свако узео освећену Богојављенску воду по својој потреби: да се очисти, да се исцели од болести, да би њоме благословио дом свој.

Срећко Зечевић, протонамесник

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА ЗА ЦЕНТАР ИЗВРСНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Дана 25. јануара, у 11 часова, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, у присуству председника Србије Томислава Николића, осветио је темељ за Центар изврсности Универзитета у Крагујевцу, у оквиру којег ће радити Центар за истраживање на матичним хелијама и Банка за матичне хелије.

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋ

У понедељак 25. јануара, када Црква Божија прославља икону Пресвете Богородице Млекопитатељнице, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архиепископску Литургију у манастиру Каленићу. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије.

Светој архиепископској Литургији присуствовао је велики број верника, који су се сјединили са Васкрслим Господом кроз Свету Тајну причешћа.

Након прочитаног Јеванђеља окупљеним верницима у духовној поуци обратио се Преосвећени Владика рекавши између осталог да је потребно да осетимо дубоке тајне Божије, јављање Божје. Да би осетили Божије тајне морамо да верујемо у Бога и да живимо Богом, да живимо истином. Бог је дошао да нас увери у своју тројичност, дошао је да нам каже истину о себи, да је Он оваплоћени Бог, Логосни Бог, Бог који је дошао да нам покаже да је човек и Бог. Преосвећени је такође истакао да нас је невидљива рука мајке Божије, Пресвете Богородице, довела у манастир да се помолимо пред иконом Млекопитатељницом. Богоматерино срце је испуњено топлином и љубављу када се молимо њеном сину и њој, али да би отворили њено срце, најпре морамо да отворимо своја срца, јер је она непрестано у молитви за спасење свакога човека.

По завршетку Свете Литургије уприличен је обред резања славског колача, а затим и гозба љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић на челу са настојатељницом игуманијом мати Нектаријом.

Слободан Савковић, јереј

ЕВХАРИСТИЈСКО САБРАЊЕ И СВЕТОСАВСКА СВИТА У АРАНЂЕЛОВЦУ

У недељу по Богојављењу Његово Преосвештенство Г. Јован је у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу служио Свету архијерејску Литургију, уз саслуживање свештенства Шумадијске епархије.

Након читања Светог Јеванђеља по Матеју, Епископ Јован нас је pouчио о значају вере. Осврнуо се на јављање Бога Оца на Богојављење као глас са неба: „Ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи, њега слушајте“. Ко не верује у Бога, сам себи затвара небо које се отворило приликом Христовог крштења. Одвајањем од Господа Бога који је Светлост истинита, ми себи не можемо да створимо ништа друго осим мрака, а када се ослободимо греха, ослободили смо се и таме.

На малом Входу, Епископ је рукопроизвео у чин чтеца Радована Мирковића, пензионера из Аранђеловца, а потом су и он и дугогодишњи чтец Владимир Србљак од Архијереја добили благослов за ношење орара.

После Свете Евхаристије, епископ Јован је у раниловићу крстио малог Стефана, сина теолога Илије Нагулића. Епископ Јован је након крштења pouчио кума и присутни народ значају Свете Тајне Крштења и говорио је о њеном сотириолошком значају и величини институције кума и његовим обавезама према новокрштеном.

Истог дана у поподневним часовима у организацији Основне школе „Свети Сава“ одржана је прослава школске славе литијом кроз град, под називом „Светосавска свита“. Светосавска свита је одржана по девети пут. У њој су учешће узели ученици и радници ове основне школе. Литију кроз град је по четврти пут предводио Епископ шумадијски Г. Јован. Шетња је традиционално завршена на отвореној сцени „Мермер и звуци“ у парку Буковичке бање. Присутнима се обратио директор школе, а потом и Епископ Јован. После уводних речи одржана је приредба у којој су учествовали ученици ове основне школе. Као и претходних година и ове су ученици са својим учитељима и наставницима пренели поруку свим присутнима, а и целом свету: „Шетамо зато што не желимо да стојимо у месту, носимо витешку одећу зато што желимо витешку борбу кроз живот, осврћемо се на прошлост да не би изгубили будућност, тежимо животу у вечности, следимо Светога Саву“.

Немања Искић, ђакон

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на дан Светог Саве, служио је Свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, у којој је принео молитве Богу и Светом Сави за спас српског рода. Радост литургијског сабрања заједно са Владиком и свештенством, поделило је доста верника и деце.

На Литургији је светосавску посланицу Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, прочитао јереј Слободан Савић.

После заамвоне молитве Епископ Јован је извршио обред резања славског колача и освећења славског жита. По завршеној Литургији чланови Дечјег хора Саборне цркве отпојали су неколико пригодних песама, потом је изведен краћи рецитал посвећен Светом Сави, након чега су најмлађима подељени пригодни дарови.

Црквена општина крагујевачка и свештенство Саборне цркве су за Преосвешћеног Владика Јована и госте уприличили славску трпезу. Ова трпеза љубави почива на заповести Божијој: „Љуби ближњег свог као самога себе“, и посведочена је добротољубљем и човекољубљем, а све у славу и спомен најдивнијег чеда одићаног на крилу једне мајке од рода рашанског, рода српског.

Његово Преосвешћенство Епископ шумадијски Г. Јован је у неколико Основних и Средњих школа осветио славски колач и жито, а у вечерњим сатима у крагујевачком позоришту „Јоаким Вујић“, присуствовао свечаној Светосавској академији у организацији града Крагујевца.

БДЕНИЈЕ И СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА У ЧАСТ СВЕТОГ САВЕ У ЈАГОДИНИ

Прослава Светог Саве у цркви Светих апостола Петра и Павла започела је бденијем које је служио Његово Преосвешћенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештенства беличког намесништва. Окупљеном верном народу Епископ се обратио пригодном беседом, посебно нагласивши „да Господ сваком народу даје вољу у време у када је воља потребан. Тако је и нама даровао Светога Саву и то у време када је било бити или небити хришћанин. Потребне су нам молитве Светога Саве, потребно је да и данас будемо на путу Светога Саве, јер то је пут Христов.“

По завршетку бденија, у свечаној сали Црквене општине припремљена је пригодна вечера на којој су присуствовали директори основних и средњих школа са територије беличког намесништва и разговарали са Првојерахом шумадијским.

У културном центру владика Јован је најпре отворио изложбу ликовних радова полазника предшколске установе Пионир, а након тога и традиционалну Духовну академију, у чијој реализацији су биле укључене све школе. Овом приликом Епископ Јован је уручио пригодне награде ученицима који су се највише истакли у такмичењима која су била организована у оквиру четрнаесте Светосавске недеље.

Порука академије је свакако да нема школе без њеног оснивача и да се Свети Сава не може и не сме одвајати од школства, као и да се образовање не може сматрати потпуно без свог верског и духовног сегмента.

Милан Ђорђевић, јереј и Предраг Димитријевић, вероучитељ

ПРОСЛАВА САВИНДАНА У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

И ове, као и претходних година, празник Светог Саве, првог Архиепископа српског, свечано је прослављен у црквама и школама у Смедеревској Паланци.

Основна школа „Херој Радмила Шишковић“ организовала је свечану академију у Градском позоришту у Смедеревској Паланци уочи Савиндана, као и приредбу у холу школе на сам дан Светог Саве. Централно прослављање школске славе одржано је у Цркви Свете Петке, где су ученици школе „Херој Радмила Шишковић“ и „Вук Караџић“ са својим вероучитељима и осталим наставницима узели учешћа у литургијском слављу. Велики број ученика се и овога пута причестио крунишући тако на потпун начин своје учешће у евхаристијском сабрању.

У основној школи „Вук Караџић“ одржана је приредба у холу школе. На крају поздравног говора је речено: „Неко ће запамтити све, неко тек по нешто, али оно што је најбитније јесте да ћемо са овог места сви отићи оплемењенији.“ Ученици осмог разреда, овогодишњи колачари, припремили су трпезу на којој су биле присутне почасне званице, целокупан колектив, као и ученици који су срж прославе, јер су управо они ти који носе у себи дух Светог Саве, како би га једног дана пренели млађим поколењима.

Паланачка гимназија је свога учитеља вере и наставника благочешћа Светога Саву дочекала радосно и богоугодно. У уторак, 26. јануара, у сали градског позоришта одржана је светосавска приредба. На почетку присутне је поздравио и беседом у част Светитеља свима се обратио вероучитељ гимназије. Поред ученика, наставника и грађанства приредби већ традиционално присуствује и паланачко свештенство. Они су драги и радо виђени гости Паланачке гимназије.

На дан Светог Саве, у холу школе, у чину резања славског колача поред свештеника учествовали су и ученици школе. Као и до сада домаћини славе били су ученици друге године. Затим је уследила славска трпеза. У њеној припреми заједнички учествују и ученици и наставници. Тако да се и за трпезом у разговору и јелу нађу помешани ђаци, наставници и гости школе, што чини свечану и радосну атмосферу. Оно на шта је школа поносна јесте да су сви ученици који су овог благословеног дана били у школи послужени за славском трпезом.

Александар Јаћимовић, ђакон и вероучитељи Милош Јелић и Мирко Савић

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У ЛАЗАРЕВЦУ

У среду, 27. јануара у цркви Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу прослављен је Свети Сава, први српски архиепископ. Присуство великог броја ученика основних и средњих школа у Лазаревцу и широм нашег намесништва потврдило је да се Свети Сава њихов омиљени заштитник, а доста ђака се на дан своје школске славе причестило, узевши тако активно учешће у Литургијском Сабрању. Заједно са свештенством храма верни народ и ученици учествовали су и у резању славског колача. Као и сваке године и ове се литургијско славље из цркава пренело у школе лазаревачке општине, где су свештеници, заједно са учитељима, наставницима, професорима и ученицима, резали славске колаче и присуствовали пригодним програмима припремљеним у част највећег српског Просветитеља.

У навечерје празника, у Центру за културу организована је свечана Светосавска академија. Ове године, част да организује свечану академију припала је Техничкој школи „Колубара“ из Лазаревца. Заједно са својим наставницима, ученици ове школе се припремили приказ из живота Светога Саве, као и пригодан музички програм. Претходне вечери Техничка школа „Колубара“ била је и домаћин светосавског бала, коме су поред просветних радника са територије на-

шег намесништва присуствовали и представници јавног, културног и духовног живота лазаревачке општине.

Четврту годину за редом организован је наградни светосавски ликовно-литерарни конкурс, под називом „Светосавље – пут ка правим вредностима“. Отварању изложбе претходио је пригодан културно-уметнички програм. Посебна захвалност ове године иде Градској општини Лазаревац, која се побринула да награђени ученици добију награде примерене уложеном труду.

ЧЕТВРТИ СВЕТОСАВСКИ ДАНИ У МЛАДЕНОВЦУ

Прослава Савиндана у младеновачкој Цркви је, као и претходне три године била вишедневна.

Прослава је започела у уторак 26. јануара празничним бденијем. Након бденија одржана је Светосавска академија, коју је отворио јереј Марко Јефтић поздравним словом у којем је говорио о значају Светосавског пута за савременог човека. Након тога ученици ОШ „Момчило Живојиновић“ извели су у препуној сали парохијског дома представу „Свети Сава је увек са нама“. Представа је у сваком свом сегменту створена од стране Младеновчана, пошто су текст и режија оригинално дело професорке српског језика у ОШ „Момчило Живојиновић“ Милене Мацуре, а костиме и сценографију су осмислили наставници поменуте школе.

У среду 27. јануара велико мноштво најмлађих верника младеновачке цркве, предвођених својим родитељима и вероучитељима, испунило је своју цркву и након што су са великом пажњом послушали посланицу свог Епископа и сједнили се са Господом у Светој Тајни Причешћа, извели су пригодан рецитал у част Светог Саве. Љубављу и залагањем братства цркве Успења Пресвете Богородице овај празник је улепшан светосавским пакетићима, које је добило неколико стотина најмлађих верника у Младеновцу.

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У АРАНЂЕЛОВЦУ

У храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу, служена је Света Литургија на овај велики дан Светог Саве Српског. Евхаристијском сабрању и свесрдним молитвама усмереним Господу Богу присуствовао је и велики број деце и верника који су својим доласком увеличали овај велики дан.

На Светој Литургији прочитана је светосавска посланица Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована.

После Свете Литургије су пререзани славски колачи наших славара, а потом је уследио рецитаторски програм. Деца су, као и сваке године, рецитовала песмице посвећене Светом Сави и као знак захвалности и награду за труд добили су светосавске пакетиће. У свим основним и средњим школама на данашњи дан је пререзан славски колач и обележен је празник светитеља најзаслужнијег за процват и напредак просвете.

Немања Искић, ђакон

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У АЗАЊИ

Дан Светог Саве у Азањи је обележен на начин који приличи величини нашег првог архиепископа. Света Литургија у цркви Светих бесребреника и чудотвораца Козме и Дамјана је окупила велики број деце, њихових родитеља и наставника.

Деца су певала на Светој Литургији предвођени својим другарима који су чланови Црквеног хора и својим вероучитељем. Велики број деце је приступио Светој Чаши. По завршетку заамвоне молитве свештенослужитељи су извршили обред резања славског колача, а по завршеној Литургији чланови Дечјег хора Свети Врачи отпојали су неколико пригодних песама посвећених Светом Сави. Након тога су свој деци која су присуствовала Светој Литургији уручени пригодни поклони, дар Црквене општине Азања (око 250 пакетића).

Прослава је настављена у просторијама азањске школе где су свештеници принели Свевишњем Богу и школском заштитнику Светом Сави молитве за ученике и раднике ове просветне установи, а затим пререзали славски колач. Присутнима се обратио пригодним речима прота Драгиша, честитајући свенародну славу Светог Саву и истакао његове заслуге за српски народ, његову веру и културу. Између осталог прота је захвалио свој деци која су уложила велики труд у припремању Академије и тиме показали свима како су достојни наследници својих предака и прави светосавци.

Уследила је свечана Светосавска академија коју су припремили ученици наше школе са својим вероучитељем. У самој академији је учествовало око 40 ученика свих разреда. Овогодишња тема Светосавске академије била су путовања Светог Саве у Свету земљу. По завршеној Академији ученици су све присутне послужили славским колачем и житом, пожелевши да се остваре речи светосавске химне: „Да живимо сви у слози, Свети Саво ти помози...“

Бојан Стојадиновић, вероучитељ

СВЕТИ САВА У ШКОЛИ „ЈОВАН ПОПОВИЋ“ У КРАГУЈЕВЦУ, ШУМАРИЦАМА И ДИВОСТИНУ

„Ходите децо, послушајте мене, страху Господњем научићу вас“ (Пс 33,11). Ове речи одзвањале су данас у срцима ђака ОШ „Јован Поповић“ у Крагујевцу, Шумарицама и Дивостину када су пошли у цркву Божију у сусрет Христу и Светом Сави. У том благословеном простору сачекао их је Светитељ њиховог рода да благослови своју Српчад. Устрептали од страха Господњег упијали су сваку реч Литургије заборављајући на време и дечији умор. Ишекивали су награду од Великог Дародавца, а то је само Његово

Тело и сама Његова Крв, којом и они постају мали богови по благодати. Неки свесно, неки несвесно знали су да је ово највећа награда за њихов мали труд.

Славље се пренело из Цркве у школу када су отпуштени у миру наставили да величају Светитеља Саву у својим школама које носе име „Јован Поповић“. Деца су окретала славски колач са великом љубављу сведочећи да смо сви у једном Хлебу и једној Чаши, једно са Христом и Светим Савом. Причешћени и освештани у Цркви и школи осетили су живо присуство Светитеља и пуни Духа Светога преносили благослове Божије и Светога Саве и у своје домове.

Марко Арсенић, вероучитељ

РУКОПОЛОЖЕЊЕ У ЋАКОНСКИ ЧИН У СТАРОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

У четвртак по светом Сави, 28. јануара, Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу уз саслужење свештеника Епархије шумадијске.

На почетку Литургије, Владика Јован је благоизволео да сина протe Светислава Радосављевића из Милошева код Јагодине, Александра Радосављевића рукопроизведе у чин ипођакона. Александар је завршио крагујевачку богословију Светог Јована Златоустог, а потом је, 2014. године, дипломирао на ПБФ-у у Београду. Ожењен је и има двоје деце.

Након анафоре Светог Јована Златоустог, Владика Јован је рукоположио Александра у чин ђакона. После прочитаног исповедног писма, Владика је поучио ђакона Александра да рукоположењем данас почиње да прима благодат која ће га водити до победе над свим непријатељима, па и над оним човеку највећим, а то је људска сујета. „Благодат ће учинити да у теби у Духу и Истини рађају слатки плодови. Данас тек почињеш да учиш лекције, трудом и жељом да сазнаш Тајну Цркве и Тајну Бога. Јер ко не узме Крст свој и не одрече се себе, неће се спасти. Ако не подносимо наша искушења у миру, изгубићемо благодат. Чувај благодат као зеницу ока свога да би могао да узвратиш дар Богу. Труди се да приступаш делу Божијем са трудом и ватреном љубави у себи“, била је поука новорукоположеном ђакону Александру.

Након Свете Литургије, прота Света Радосављевић је са својом породицом припремио послужење за све верне који су учествовали у Литургији, чиме је са братством Светотројичког храма у радости и хришћанској љубави прослављено рукоположење Александра у ђаконски чин.

Мирослав Васиљевић, протођакон

Саша Антонијевић, свештеник

Поводом четрдесет година од упокојења Епископа шумедијског Валеријана

ВЛАДИКА ВАЛЕРИЈАН – НЕСУЋЕНИ ЕПИСКОП ЧЕШКИ

Српска Православна Црква је од 1921. године имала своју мисију у тадашњој Чехословачкој. Уз помоћ наших истакнутих епископа који су тамо боравили, епископа нишког (касније митрополита загребачког) Доситеја Васића, епископа бачког др Иринеја Ћирића, епископа рашкопризренског Серафима, епископа битољског (потом митрополита скопског) Јосифа и професора (касније епископа, па митрополита) др Дамаскина, и других, оформљене су две епархије под српском јурисдикцијом. У чешко-моравској епархији епископ је био Горазд Павлик, а у мукачевско-прјашевској епархији епископи су били Срби. У току Другог светског рата чешко-моравска епархија је много страдала, а њен епископ Горазд, са неколико својих свештеника, убијен је од стране нациста. Епархијски савет Чешке православне епархије Српске Православне Цркве, одмах по ослобођењу, обратио се Светом Синоду Српске Православне Цркве, извештавајући о страдању владике Горазда и свештеника, описујући шта се после тога догодило: „Немци су 18. септембра 1942. године укинули све организације Чешке православне епархије, ухапсили све свештенике, бацили их у тамницу и послали после као раднике у немачке фабрике. Црквену су имовину конфисковали. Свештена одјећања, свете посуде, антиминос и тако даље однели су у Немачку. Но упркос овом гоњењу Цркве, иако без свештенства, без храмова, без богослужења, без треба и веронауке, остали су чески православци чврсти, одољавајући сваком мамењу иноверних, и верни својој ћирилометодијевској вери надајући се и молећи се Богу, да даде опет засијати сунцу слободе отаџбини Словенима и Светом Православљу.“¹

Чешки православни свештеници вратили су се са принудног рада и из ропства, цркве су отворене, и почела су богослужења. Проблем око недостатка одежде и путира Чеси су настојали да превазиђу, али су молили Свети Синод да им пошаље 20 антиминоса, како би се свуда служила Света Литургија. Посебна молба Светом Синоду односила се на слање епископа-делегата Српске Православне Цркве: „Даље моли најучтивиије Епархијски Савет своју матерински цркву Српску Православну Патријаршију да њој што пре благоизволи изаслати свога делегата, да би помогао решити многа важна питања васпостављане Чешке Цркве, да би њој било омогућено живети пуним религијским животом. Епархијски Савет чврсто се нада, да ће Свети Синод

узети на знање ово његово обавештење и благовремено изићи у сусрет његовој молби.“² Убрзо се митрополит Јосиф, који је мудро и неустрашиво управљао Српском црквом у току Другог светског рата, сусрео са чехословачким послаником и са њим договорио слање делегата Српске цркве у Чехословачку. Свети Синод СПЦ одлучио је да као свог делегата пошаље епископа Дамаскина Грданичког, који је од 1932. до 1938. године

Епископ Валеријан у Мјурру на дан храмовног освећења, 9. октобра 1960. године

био епископ мукачевско-прјашевски, добар и образован епископ који је познавао прилике у Чехословачкој и тамошњој цркви. Митрополит Јосиф је тим поводом посетио помоћника министра спољних послова нове југословенске власти (контроверзног) Владимира Велебита. На основу тог разговора, Свети Синод се почетком августа 1945. године обратио југословенском министру спољних послова у вези „указане потребе, да се од стране наше Цркве изашиље један архијереј

у Праг, ради реорганизације управе тамошње православно епархије“, и затражио је од министарства „да изволи издати дипломатски пасош са шестомесечним трајањем за Њ. П. епископа банатског Г. Дамаскина Грданичког из Вршца за путовањем у Чехословачку“. ³ Како Свети Синод није добио одговор поводом захтева за дипломатски пасош епископу Дамаскину, Свети Синод се поново, 22. августа 1945. године, истим поводом обратио југословенском Министарству иностраних послова. ⁴ Свети Синод је одлазак српског архијереја у Чехословачку сматрао као хитну ствар, па је митрополит Јосиф послао референта Светог Синода Хранислава Ђорића (потоњег патријарха Германа) у Министарство иностраних послова да усмено интервенише

дипломатски пасош, као пратиоцу епископу Дамаскину. ⁶ Свети Синод се истог дана обратио и министру унутрашњих послова (бившем свештенику) Влади Зечевићу, да ове молбе за дипломатске пасоше министарству иностраних послова спроведе са „повољним мишљењем“. ⁷ Свети Синод се 4. септембра обратио и чувеном Смиљанићу и Верској комисији новоформиране Републике Србије (у оквиру ФНР Југославије).

Међутим, југословенска власт није издавала пасош епископу Дамаскину, иако је Свети Синод интервенисао више пута. На седници Светог Синода 20. септембра 1945. године, расправљало се поводом тога:

„Нама се онемогућује потребна веза са Чешком православном црквом, каже митрополит Јосиф, а баш

за ову везу подесан је преосвећени Епископ Дамаскин. У случају да се ради о личности и да би државне власти затражиле да у Чешку иде друго лице, понудио је преосвећеном викарном Епископу Господину Валеријану да он изврши ову мисију у Прагу и он је пристао на то.“⁸

Свети Синод је решио ако се не успе са Епископом Дамаскином „да се извршење ове мисије у Прагу повери Преосвећеном Викарном Епископу Валеријану“. ⁹ Митрополит је био мишљења „да се надлежне власти боје да ако ко од наших архијереја оде у иностранство, да се

отуд неће ни враћати“. ¹⁰ Митрополит Јосиф је тада рекао и: „Ми не смемо напустити ову епархију и Свети Архијерејски Сабор би нам приговорио да нисмо водили рачуна о том“. ¹¹

Митрополиту Јосифу је јављено да је 3. октобра 1945. године Нешић, шеф кабинета помоћника министра спољних послова у министровом кабинету диктирао о епископу Дамаскину: „По извршеној истрази утврђено је:

1. Да је сарађивао са окупатором на тај начин, што је упутства добивена од окупаторске полиције достављао у виду епископских писама или као претседник вишег духовног суда у својој епархији, достављао свештенству с напоменом да се тога придржава; 2. Да је неки Шпилер, долазио врло често у његову кућу, и са њим одржавао односе, као и са другим окупаторским функционерима; 3. Да је искористио свој положај и утицај цркве да преко свештенства утиче на народ да не води борбу против непријатеља Немаца, већ да се бори против штеточина и комунистичких банди.“¹²

Како је постало очигледно, да југословенске комунистичке власти не желе да дозволе епископу Дамаскину да иде у Чехословачку, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве се 4. октобра 1945. године

за издавање пасоша епископу Дамаскину. Свештеник Хранислав Ђорић је о свом разговору известио Свети Синод: „По налогу Њ. Впр. Митрополита Јосифа разговарао сам јутрос с помоћником министра иностраних послова г. Гавриловићем и питао како стоји ствар са издавањем пасоша за Њ. Пр. Епископа банатског г. Дамаскина за одлазак у Праг. Напоменуо сам му да смо ми од стране чехословачког посланства добили уверавања да са стране чехословачког посланства неће правити никакве сметње. Г. Гавриловић ми је рекао да се још ради на добијању потребних виза и да ће нас он обавестити чим их буде имао.“⁵ Митрополит Јосиф и епископ Дамаскин су 4. септембра 1945. године лично посетили министровог помоћника Гавриловића. Тада је, међутим, прича била другачија. Гавриловић им је рекао „да је захтев за пасош требало упутити преко Министарства унутрашњих послова“. Свети Синод и митрополит Јосиф озбиљно су доживљавали улогу Српске цркве у обнављању своје Чешке епархије, и желели су да своју делегацију појачају са веома искусним, образованим и у тематику упућеним свештеником Миливојем Црвчанином. Зато се Свети Синод 7. септембра обратио Министру спољних послова како би се и свештенику Миливоју Црвчанину издао

писмено обратио југословенском Министру иностраних послова: „Актом бр. 1266 од 14. 8. о. г. Св. Арх. Синод је молио да се изда пасош Њ. П. Еп. банатском г. Дамаскину за одлазак у Чехословачку по важном послу чешко моравске епархије. С обзиром на то да у погледу на Њ. П. Еп. банатског г. Дамаскина није постигнут споразум Св. Арх. Синод има част умолити да се изда дипломатски пасош са шестомесечним трајањем Њ. Пр. Епископу будимљанском г. Валеријану и Његовом пратиоцу проти Миливоју Црвчанину за одлазак у Чехословачку.“¹³

Након две седмице није стигао одговор, и Свети Синод је „свој захтев поновио Министарству иностраних послова 20. октобра 1945. године“.

У међувремену, у Чехословачкој се дешавала велика промена стања тамошње православне епархије под српском јурисдикцијом. Заједничком акцијом чехословачких и совјетских служби рађено је на промени јурисдикције.¹⁴

Свети Синод је 29. октобра 1945. године православним Чесима послао депешу: „Стално радимо на пошљици Епископа. Ствар иде тешко. Успеху се надамо.“¹⁵

Поново се Свети Синод 20. новембра 1945. године обратио Министарству иностраних послова Демократске Федеративне Југославије у вези издавања дипломатских пасоша епископу Валеријану и свештенику Миливоју Црвчанину, ради одласка у Праг. Након навођења предмета молбе, Свети Синод пише: „Част је Светом Архијерејском Синоду подсетити Министарство на овдашњи акт број горњи у горњем предмету и замолити за што скорије решење истог.“¹⁶

Митрополит Дамаскин није отишао у Чехословачку, није му југословенска власт допустила. Ни владика Валеријан није отпутовао у Праг. Није добио пасош, што је представљало забрану путовања. Руска

Православна Црква је 1946. године у Чешку послала свог епископа, а 1948. године узела их је под своју јурисдикцију. Зашто није у Чехословачку отишао владика Валеријан? Разлог је највероватније био тај што је и тадашња југословенска власт потпомагала отимање чешке епархије од Српске Православне Цркве.¹⁷ Судбина чешке епархије вероватно би била другачија да је викарни епископ Валеријан, на основу одлуке Светог Синода, могао да отпутује у Праг. Владика Валеријан би вероватно позитивно утицао на уређење у рату пострадале чешке епархије, спречио би неканонске поступке и промену јурисдикције, и како Чеси нису имали свог епископског кандидата, велика је вероватноћа да би остао и као епархијски архијереј у Чехословачкој. Воља Божија је била да остане у Београду, и да 1947. године буде изабран за првог епископа шумедијског.

напомене:

¹ Допис Епархијског савета Чешке православне епархије Светом Архијерејском Синоду Српске Православне Цркве, Број 41/45, Ржмице, од 2. јуна 1945. године. АСин.

² Исто.

³ Допис Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве југословенском Министарству иностраних послова КБр. 1266. АСин.

⁴ Допис Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве југословенском Министарству иностраних послова Син. Бр. 1425 од 22. августа 1945. године. АСин.

⁵ Допис Светом Архијерејском Синоду Српске Православне Цркве референта Светог Синода свештеника Хранислава Ђорића од 3. септембра 1945. године. АСин.

⁶ Допис Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве југословенском Министарству иностраних послова Син. Бр. 1572/45 од 7. септембра 1945. године. АСин.

⁷ Допис Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве југословенском Министру унутрашњих послова Влади Зечевићу Син. Бр. 1572/45 од 7. септембра 1945. године. АСин.

⁸ Извод из Записника заседања Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве Син. Бр. 1698/зап. 443 од 20/7. септембра 1945. године. АСин.

⁹ Исто.

¹⁰ Син. Бр. 1698/зап. 443 од 20/7. септембра 1945. године. АСин.

¹¹ Исто.

¹² Поверљиви допис митрополита Јосифа Светом Синоду Српске Православне Цркве од 3. или 4. октобра 1945. године. Син. Пов. Бр. 14 од 5. октобра 1945. године. АСин.

¹³ Допис Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве југословенском послератном Министру иностраних послова Син. Бр. 1698 од 4. октобра 1945. године. АСин. Ово је митрополит Јосиф поменуо и у свом чуеном извештају на Сабору 1947. године. Извештај митрополита Јосифа о периоду од 1941. до 1946. године на Светом Архијерејском Сабору 1947. године. АСин.

¹⁴ Више види у „Промена јурисдикције чешке епархије после Другог светског рата“, *Српска теологија данас 2014* (30. мај 2014), Београд: Православни Богословски Факултет, 2015, 73 – 99.

¹⁵ Депеша Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве упућена Чешкој православној општини 29. октобра 1945. године Син. Бр. 2025 из 1945. године. АСин.

¹⁶ Допис Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве Министарству иностраних послова ДФЈ Ад. Син. Бр. 1698 од 20. новембра 1945. године. АСин.

¹⁷ Владика шумедијски Сава је говорио да је чешка епархија просто отета од Српске цркве.

мр Небојша Ђокић

ЦРКВА СВЕТОГ ЂОРЂА У ПРИЗРЕНУ ДО ОСЛОБОЂЕЊА ОД ТУРАКА

Призрен је град који је смештен у јужној Метохији, у Призренској котлини, која са Призренским и Љубижданским пољем чини посебан регион шарско-пиндске области. Град Призрен се налази на надморској висини 412 – 500 метара и на простору између брда Цвилен (1381) и планина Ошљак (2212), Паштрик (1978) и Коритник (2395) и планинског ланца Шар планине. Кроз Призрен протиче река Призренска Бистрица која га дели на два дела. Њен ток је промењен доласком Турака и скренут десно од познате цркве Богородице Љевишке. Призренска Бистрица извире на Шар планини и улива се у Бели Дрим. На реци су се некада налазиле воденице и вуновлачаре, којих данас нема.

Саборна црква Светог Ђорђа у Призрену

У време Византије, Призрен је био значајно регионално седиште и у то време у њему су изграђена утврђења Дрвенград и Вишеград, познат као призренски Горњи град. У њему је било седиште Византијске епископије. Повешом цара Василија из 1019. године, Охридској архиепископији се поклања призренска епископија и ово је први писани документ у коме се помиње Призрен, тада под именом Приздријана.

За време византијске власти над Призреном у њему је подигнут устанак против цара Михајла VII и на сабору који је ту организован 1072. године, учесници устанка, властелини и бољари прогласили су кнеза Бодина за владара и крунисали су га за бугарског цара. Устанак је недуго затим био крваво угушен.

Од око 1214. године, у време Стефана Немањића, град припада српској средњовековној држави и постаје привредно и духовно средиште. У доба краља Милутина, Призрен је постао најзначајније трговачко место у Србији. Град на Бистрици економски јача нарочито у време краља Милутина, цара Душана и цара Уроша. У то време Призрен кује и свој новац. Из тог периода су најзначајнији историјски споменице српске средњовековне баштине црква Богородица Љевишка и манастирски комплекс Свети Архангели, задужбина цара Душана.

Повремено је Призрен био и престоница царева Душана и Уроша. На дворцу ових царева издате су и сачуване њихове повеље у Призрену и на Рибнику, које представљају сведочанство о боравку српских владара у XIV веку. У то време у Призрену се насељавају трговци из Дубровника и Котора и ту се почињу организовати познати сајмови (панађури), у дане великих верских празника.

Призренским градом управљао је кефалија који је увек био Србин, док је тргом управљао кнез који је по правилу био из приморских градова Дубровника и Котора. Средњовековно призренско становништво било је разнородно и већину су у то време чинили Срби али је било и Дубровчана, Корчулана, Сплићана, Задрана, Влаха, Млечана, Грка, Саса и Арбанаса. Они су обично живели у колонијама. Највећу колонију су сачињавали Дубровчани. Путописци тога времена Призрен називају „царски град“ и „царска престоница“, а у народним еписким песмама наводи се као „српски Цариград“.

После смрти цара Душана Призреном је овладао краљ Вукашин и држао га од 1362. до 1371. године. Краљ Марко је владао Призреном до 1372, а Балшићи од 1372. до 1376. године и већ од тада почиње опадање Призрена, који се помиње 1433. међу напуштеним трговачким местима.

О томе када су Турци освојили Призрен историчари се нису усагласили. По неким историчарима (Јастребов и Хасан Калеси) Призрен је пао под турску власт 21. јуна 1455. године. На основу турских извора, могли би то да буде и касније, можда тек 1459. године.

У периоду турске власти град на обали Бистрице добија нову урбану структуру формирањем чаршија и махала и изградњом монументалних исламских грађавина (Синан пашина џамија, Мехмед пашина џамија, Амам, Сахат кула, Камени мост и др). Овај период одликује и уништавање српских средњовековних цркава и њиховог претварања у џамије. Тако је црква Богородице Љевишке претворена у џамију а од делова манастира Светих Архангела саграђена је Синан пашина џамија.

Године 1878. на скупу муслимана са Косова и Метохије и делова Албаније у Бајракли џамији, основана је Призренска лига, са циљем спречавања остварења одлука Берлинског конгреса и онемогућавања припајања територија које су припале Црној Гори и Србији, као и постављања питања албанске аутономије у оквиру Турске. После балканских ратова Призрен 1912. године поново улази у састав Србије.

Османску владавину је преживео релативно мали број цркава: Богородица Љевишка, црква Светог Спаса, црква Светог Николе Тутића и стара црква Светог Ђорђа. Током XIX века саграђена је нова, велика, саборна црква Светог Ђорђа о којој ћемо нешто више

рећи у овом раду. Поред, тога, пред крај османске владавине Призреном рашчишћене су цркве Светих Врача и Светог Томе у Поткаљаји. Коначно, 1966. године кренуло се са обномом цркве Свете Недеље у подграју Каљаје.

О Богородици Љевишкој постоји обимна литература, па се овом приликом нећемо задржавати на њој, поготово што је она враћена хришћанима тек након Првог балканског рата. Споменимо само да је реч о цркви која је у овом облику саграђена у време краља Милутина на темељима много старије цркве, која је такође имала више фаза.

Премда ћемо о њима нешто више рећи касније подсетимо које су то цркве „дочекале“ зидање нове цркве светог Ђорђа.

Једина црква која је по свему судећи за све време османске владавине била „појущча“ је стара црква Светог Ђорђа Руновића. Подигнута је као задужбина браће Руновића, налази се у дворишту Призренске Саборне цркве на простору Варош махале, у близини Попове чаршије у Призрену. По свом облику црква припада типу породичних средњовековних цркава и може се датовати највероватније у XIV век, али с обзиром да је њен архитектонски склоп мењан током времена, не пружа довољно података о тачном времену у коме је настала. Обзиром на чињеницу да је била окружена старим српским гробљем, које је подизањем Саборне цркве у XIX веку, престало да се користи, служила је и као нека врста маузолеја за потребе сахрањивања призренских митрополита и архијереја од XVI до XIX века, и као таква имала прворазредан значај за православно становништво.

Поред тога још две цркве су биле, по свему судећи, највећи део времена османске владавине у функцији, премда уз неке мање прекиде. То је пре свега црква Светог Спаса, која је била у употребљивом стању у првим деценијама XIX века. Задужбина Душановог властелина Младена Владојевића са родитељима подигнута је око 1330, а 1348. поклоњена је недалеко манастиру Светих Арханђела. Средњовековна црква је малих димензија, основе сажетог уписаног крста са осмостраном куполом и споља тространом апсидом. Декоративно је зидана правилним смењивањем редова сике и опеке и керамопластичним украсом. Сликаство је настајало у два маха: најпре у олтару, слабијег квалитета, око 1335. године, а потом у осталом делу цркве до 1348, с тим што је један део олтарског простора пресликан. Првобитно сликарство из олтара сликао је један мајстор, члан радионице која је живописала и цркву Светог Николе, задужбину Драгослава Тутића. Фреске из друге фазе, малих димензија, биле су дело локалних мајстора школованих на добрим традицијама византијског сликарства, сигурног и истакнутог цртежа. Највероватније после 1348. године у припрати су изведени Христ и Богородица Параклиса, дело трећег мајстора. Живопис је доста оштећен, а пожар из XIX века му је изменио палету. Цинцарска заједница у Призрену, која је од друге половине XVIII

века имала право коришћења ове црквице, подигла је 1836. високе зидове амбициозно замишљене богомоље која никада није довршена, а средњовековна црквица Светог Спаса постала је део њеног северног брода. Од 1953. до 1963. обављани су конзерваторски радови на архитектури, а фреске су конзервиране. Марта 2004. црква је запаљена и тешко оштећена (Тимотијевић Р., 1972 – 1973, 65-78; Ивановић М., 1987, 505 – 506; Ђорђевић И. М., 1994, 138, 157.).

Друга црква која је била у употреби у време османске владавине, а онда у једној поплави била затрпана, јесте црква Светог Николе Рајкова. Налази се у дворишту призренске школе „Младен Угаревић“. Цар Душан ју је 1348. године приложио манастиру Све-

тих Арханђела. Задужбина је призренског властелина Рајка Киризимића чији се син Богдан Киризимић помиње у Призрену 1361. и 1368. године. У поменику манастира Богородице Љевишке који је настао и водио са између 7. фебруара 1436. и 21. јуна 1455. године, помиње се и неки Никодим Киризима, свакако из ове властеоске породице. Црква је служила до 1795. године, када је скадарски Махмуд паша Бушатлија опљачкао Призрен. Тада је опљачкана и ова црква, па се једна њена књига обрела у цркви села Црнобрега код Дечана, где ју је пронашао и откупио проигуман Дечана Сава Саћеларија и вратио у призренску цркву. Крајем XVIII века црква је услед поплаве била затрпана. Обновљена је 1857. године. У њој са сачувала најстарија призренска икона Богородице Одигитрије из средине XIV века, која је првобитно стајала на иконостасу Богородице Љевишке а сада је у манастиру Светих Арханђела. Међу њеним иконама се истиче својим уметничким и сликаним вредностима и икона Светог Илије у пећини из XVI века.

Прекопута цркве Светог Ђорђа, у самом центру данашњег Призрена, се налази црква Светог Николе, тзв. Тутића црква. Црквица је била задужбина властелина Драгослава Тутића (у монаштву Николе) са супругом Белом. Према каменом натпису, сачуваном само у фрагментима, али познате садржине на основу преписа из XIX века, црква је саграђена 1331/32,

а највероватније је одмах и осликана. Касније је постала метох манастира Дечана. Једнобродна грађевина је малих димензија, надвишена куполом осмостраног тамбура са прозорским отворима. На источној страни је полукружна апсида са две полукружне нише за проскомидију и ђаконикон. Зидана је једноставно каменом и опеком. Сачувано је релативно мало живописа. По тематици, распореду и стилу фресака живопис је сродан оном из прве фазе цркве Светог Спаса и у цркви Светог Ђорђа у Речанима, па се стога сматра да је иста сликарска радионица извела живопис у све три богомоље. Истим зографима приписане су и две иконе: Богородица Одигитрија са иконостаса Богородице Љевишке (у Саборној цркви у Призрену) и двојна љубижданска икона са Благовестима и Сусретом Јоакима и Ане (у Народном музеју у Београду). Конзерваторско-рестаураторски радови на архитектури и живопису обављени су од 1967. до 1970, када је рестаурисано читаво кубе. Марта 2004. црква је спаљена и тешко оштећена.

Споменимо и црквицу познату као Света Недеља, која почетком XIX није била у употребном стању али је њено место било добро познато Призренцима. Црква Свете Недеље, Ваведења Богородице, подигнута је 1371. године као задужбина младог краља Марка Мрњавчевића. Та прва црква била је посвећена Ваведењу Богородице, а њени остаци откривени су 1966. године испод доцније цркве на том месту, посвећене Светој Недељи. Међу археолошким остацима посебно је значајно откриће целе калоте кубета. У цркви су нађене и плоче са натписима ктитора¹ и надгробна плоча Марине Струје из исте године. На зидовима цркве нађени су и остаци живописа из времена изградње (Ивановић М., 1967, 20 – 21).

Почетак зидања цркве Светог Ђорђа

Након смрти Хаци-Захарија митрополита рашко-призренског и скадарског 1830. године остали су Срби у Старој Србији следећих пола века без народне црквене организације. Цариградска Патријаршија је за нове митрополите постављала Грке, који су својим деловањем одбијали од себе народ и свештенство. Ис-

товремено стални успон Кнежевине Србије будио је наде да ће и Стара Србија бити у њеним границама (Батаковић Д., 1989, 13).

Међутим, игром случаја, управо у време владика фанариота започело се у Призрену са зидањем нове цркве.

На подизању нове цркве у Призрену почело се радити 1830. године. То је било скопчано са разним сметњама и великим трошковима. У то време су у Призрену владале паше из породица Ротула и било је неопходно управо њих придобити као и њихове људе од поверења. П. Костић наводи како се из старих црквених протокола могло видети да се значајнијим муслиманима давало по 2 до 3 аршина чихе или по неколико ока кафе и шећера. Укупно је за подмићивање издато близу 200 турских лира. На жалост, када је царска војска поразила Махмуд пашу Ротула 29. августа 1836. године и прогнала га у Истанбул, испоставило се да су ови покушаји били узалудни (Костић П., 1928, 83). Помагала је и српска држава, па је тако из народне касе, на име дародајанија, 16. маја 1832. године исплаћено владици призренском 4800 гроша (Петровић М., 1899, 352).

Пошто су након 1830. године на место рашко-призренских митрополита долазили Грци било је неопходно да се преко њих и Цариградске патријаршије ради код османских власти на добијању фермана. Зато се, бар јавно, највише узимао митрополит Игњатије.² Њему је у ту сврху било дато 100 турских лира. И тај новац је пропао. И даље се давало немилице, да би се тек 1855. године добио тражени ферман. Укупно је за ферман дато близу 500 турских лира (Костић П., 1928, 83).

У то време је у Призрену било око 500 српских домова. Скоро све главне радње у граду су биле у српским рукама, тако да су Срби, мада малобројни, финансијски релативно добро стајали. Трговци су поготово добро зарађивали за време Кримског рата, тако да су многи могли дати за цркву прилог од 10 до 50 турских лира. Главни мајстор са још неколико радника је био из Дебра. Темељи цркве су се премеравали канопом а не аршином. Дима Кампарела, бивши папуција, иначе врло доброг материјалног стања, узвикнуо је током мерења: „Пушти, пушти, народ нека је жив! У име Божије ће гу направимо.“ Са копањем темеља започело се на дан Светог пророка Илије 20. јула 1856. године (Костић П., 1928, 84).

Основа цркве је у облику развијеног уписаног крста са централном куполом. Унутрашњи простор цркве је са два реда стубова издељен на три брода, средишњи већи и бочни, мањих ширина. На источној страни бродови се завршавају апсидама, споља вишестраним, изнутра полукружним, у којима је смештен олтарски простор, проскомидија и ђаконикон. Кубе се издизало над ступцима над пресеком трансепта и главног брода. Изнад централног брода на западној страни наоса изграђена је галерија од дрвене конструкције, која служи као певнички простор. До изградње звоника од армирано-бетонске конструкције 1892. године, црква је имала дрвени звоник. Нови звоник је изграђен на

западној страни цркве у оси наоса и прислоњен на зид прочеља. Нови звоник носи новоформирана армирано-бетонска конструкција видљива у наосу, од пода до плафона. Црква има више улаза, главни је са западне стране у оси наоса, и три бочна. Два са јужне стране за наос и ђаконикон и један са северне стране за наос. По првобитној замисли, која није остварена до краја, цркву је са прочеља и са јужне и северне стране обухватао трем.

Након подизања стубова од камена, са западне и јужне стране изграђена је дрвена кровна конструкција као привремено решење, јер се на основу остварених ослонаца у зидној маси фасадних зидова требала формирати на исти начин као у самој цркви. Решење кровних равни изнад наоса је у облику крста. Сводови су у теменима испуњени додатним материјалом, па су кровне равни косе, покривене лимом.

Основни грађевински материјал, којим су озидани зидови, стубови, калоте, сводови, пандатифи и лукови је камен. Спољни зидови су зидани добро клесаним каменом, а изнутра омалтерисани. Стубови су такође озидани на исти начин. За зидање спољних зидова, перваза око врата и прозора, зидање унутрашњих стубова и стубова недовршеног трема употребљен је белосиви конгломерат ситније структуре.

На месту на коме је била предвиђена изградња нове цркве од вајкада је било православно гробље, у коме се сахрањивало готово до момента почетка изградње цркве. Због тога је било и свежих гробова а и код старијих гробова земља је била растресита и не баш најбољег квалитета за фундаирање. Било је неопходно фундаментирати темеље цркве на већој дубини него што би то било учињено у нормалним условима. Носиво тло тзв. „зравица“ је била прилично дубоко. Није

ни чуди да је ископ и пуњење темеља коштало далеко више него што је првобитно планирано. Након што су темељи довршени кренуло се са зидањем. Зидови цркве су споља облагани тесаним каменом. Камени стубови су се састојали од 2 до 3 дела спајана на месту где су и постављани. Делови за стубове су клесани у клисури Бистрице 3 до 4 км узводно од Призрена, негде у близини остатака манастира Светих Арханђела. За њихово довлачење низ Бистрицу до Призрена црквена општина је држала три пара бивола. Коришћени су ниски гвожђем утврђени точкови које је вукао пар бивола (Костић М., 1928, 84 – 85).

Када је већ започето зидање цркве одлучено је и да се на западној страни започне зидање двостране припрате за жене. Међутим, није се водило рачуна да су муслимани још раније бесправно отуђили део црквеног земљишта и то баш тамо где су требала да се сазидају два стуба припрате. Све до 1868. године зидани су истовремено сама црква и припрата, али са паузом од две до три године. Прилози за зидање су били потрошени, поготово што је значајан део од предвиђене суме морао да се искористи за откуп од муслимана дућана који су се граничили са црквеном портом.

Члан суда призренског Лазар Поповић је 12. маја 1867. године молио српско Министарство просвете и вера да се цркви призренској поклони једно звоно, јер су за то добили дозволу од Мамуд паше (АС – Министарство просвете – Но 652/67 од 12. маја 1867. године).

У међувремену, после двадесет осам година бављења у туђини посетио је 1864. године поново Призрен Сима Андрејевић Игуманов, доневши многе дарове школама, црквама, манастирима, митрополиту Мелентију и виђенијим Турцима. Тада је свака православна кућа у Призрену и околини добила бар по једну икону, и то свака кућа оног свеца којег слави. Том приликом је Сима боравио и у манастиру Светог Марка кога је необично много волео и коме је био врло привржен. Нарочито је био поносан на подигнути звоник са звонима које је он финансирао из Русије. То су била прва црквена звона под Турцима у целом крају (Костић К., 1922б, 267; Костић П., 1902, 342 – 343; Бован В., 2004, 102 – 103).

Наставак изградње цркве и њено освећење

Радови на цркви били су практично обустављени 1868. године, пре свега због недостака средстава. Видећи то, тадашњи руски конзул у Призрену, Евгеније Тимајев је 1869. године понудио Призренцима да тадашња руска царица Марија Александрова исплати црквеној општини све до тада начињене трошкове и истовремено доврши о свом трошку цркву. Општина је са благодарношћу тај предлог одбила. Зидање цркве је настављено тек 1873. године, дакле две године пошто је почела са радом Богословија. Сматрамо да је и рад на отварању Богословије био један од узрока што се стало на изградњи цркве, и тек кад се уходала са радом било је могуће наставити са радом на цркви.

Да би се наставило са зидањем било је неопходно поставити два стуба за припрату на северозападној страни цркве, а то није било могуће јер су муслимани то земљиште држали у свом власништву и били га одредили за јавни клозет. Сви ранији покушаји да се

то земљиште откупи нису уродили плодом. На срећу, 21. маја 1873. године дошао је за валију у Призрен Хусни паша познат као строг чиновник. У оближњој црквеној згради се налазио руски конзулат, а са балкона те зграде се одлично видео „муслимански“ клозет. Једног дана, у лето 1873. године тадашњи руски конзул Јастребов, који се лично дружио са Хусни пашом, узвео је приликом једне валијине посете овог на балкон и показао му шта раде муслимани. Истовремено га је замолио да се томе стане на пут тако што би Срби откупили у чаршији два дућана која би се прилагодила за клозете. Хусни паша је усвојио тај предлог и 14. августа 1873. године је са члановима административног

савета дошао у чаршију (Стари Пазар) и ту окупио све муслимане. Ту их је искритковао због обичаја да врше нужду поред цркве и наредио им да откупе два дућана за шта ће црква дати новац. Присутни муслимани се сложише, те тутори цркве дадоше 150 турских лира с којима су купљена два дућана за клозете („чаршијску потребу“). Након тога било је могуће поставити и последња два стуба за несуђену припрему и уклони дотадашњи смрад (Костић П., 1928, 85 – 85).

Убрзо су наступили тешки дани за српски живаљ у Призрену па и шире у Јужној Србији и Македонији. Од устанка у Херцеговини 1875. године па до краја рата 1879. године био је затворен руски конзулат у Призрену. За све то време српски живаљ у Призрену је периодично страдао од упада Љумљана. Маја 1878. године основана је у Призрену Албанска лига позната и као Призренска лига. Надолзак мухаџира из Топлице и других ослобођених крајева је додатно погоршавао положај српског живља.

Положај Срба на Косову и Меотхији није био побољшан ни почетком 1880. године. Па ни кад је реч о цркви. Јастребов је 26. фебруара 1880. године известио надлежне у Русији да у неким селима призренског и пећког округа свештеник није био и по три године, па је он слао старешину манастира Светог Марка да обави основне хришћанске обреде (Бован В., 1983, 153 – 154).

У то време су се у Турској у српским црквама скупљали прилози како за цркве и школе тако и за сиротињу, па чак и за српске ухапшенике (у Призрену на посебним тасовима). Довршење нове цркве треба-

ло је извршити помоћу тих прилога. Мислећи на то, два наставника Богословије родом из Призрена су у том циљу на дан Светог Саве 1880. године образовали Друштво Светог Саве. Према прописаним правилима почело се са сакупљањем прилога од његових чланова: добротвора, утемељивача и редовних чланова. Захваљујући томе, благајник друштва је на Светог Саву 1885. године известио друштвени скуп да друштво располаже са 300 турских лира. Истога дана друштво је донело одлуку да се та сума да цркви на зајам са 8% годишње камате, а под условом: „да црква исплати Друштву сву суму првом приликом, када буде у стању то учинити.“ Због политичке ситуације призна-

ница није гласила на друштво него на име фонда Димиша Мишетевића, просветног добротвора из Призрена. Као гаранти да ће се сума вратити потписали су се 20. јануара 1885. године на истој признаници тадашњи црквени тутори и старешине свих српских еснафа у Призрену. Међутим, та сума никад није враћена а и друштво се због опасне политичке ситуације исте године само растурило. Благодарећи тој помоћи и побожности и патриотизму имућнијих Срба у Призрену, који су плаћали израду појединих икона за иконостас, црква је довршена и освештана 1. октобра 1887. године. По црквеним рачунима, почетком 1912. године црква је била дужна споменутом друштву и еснафима преко 80.000 тадашњих динара (Костић П., 1928, 87).

Иконостас је израдио Кузман Фрчковски, родом из Галичника. Црква је имала три престола. Главни је посвећен Светом Ђорђу, а остала два Преображењу и Светом Димитрију.

Црквени кров је покривен цинком који је већ после 5 до 6 година почео да пропушта кишу. Због тога се једног дана 1892. године окупило око 40 српских првака да се сакупе паре за прекривање цркве оловом. Паре су сакупљене, а највеће прилоге су дали Арса Савић Аљуш и Хаџи Васиљ Ђорђевић. Убрзо је црква добила нови оловни кров. Остао је проблем звона. Муслимани никако нису хтели да чују да са црква звона звона. Као што смо већ навели, Сима Игуманов је успео да набави и постави звоно у Марковом манастиру али је то далеко теже ишло у граду, премда законски ништа није било спорно. Ни католици коју су цркву довршили 1875. године нису могли да користе звоно све до Ђурђевдана 1891. године. Убрзо су на католичкој цркви била два звона али Срби никако нису могли да добију дозволу да на својој цркви поставе звоно. Тек када је 28. марта 1903. године у Косовској Митровици убијен руски конзул Шчербин, Срби су успели да поставе звоно. Наиме, црквена општина у Призрену је одлучила да му одржи помен и о томе је известила руског конзула Тухолку. Да би се то што свечаније обавило решено је да се огласе и звона на српској цркви. Тухолка је то прихватио, па чак обећао и заштиту. Употребљено је једно мало звоно од 10 до 15 килограма које је стајало у цркви без употребе. Тако је 6. маја 1903. године после више векова поново зазвонило звоно у српској цркви. Муслиманско становништво није реаговало. Убрзо је решено да се сагради и звоник, зашта је добијена дозвола од призренског

мутасерифа Рашид паше. Мајстори су радили тајно, у самој цркви, користећи даске од црквеног пода. Звоник је био готово за једну ноћ, поново без инцидента. Убрзо затим је Нака, удовица београдског трговца Николe Спасића, за покој душе свог мужа послала једно повеће звоно.

Извори и литература

Необјављени извори – Архив Србије

АС – ДС – 1/36, Молба Крага Андрејевића књазу Милошу за помоћ.

АС – Министарство просвете – Но 652/67 од 12. маја 1867. године. Члан суда призренског Лазар Поповић је молио да се цркви призренској поклони једно звоно, а зашта су добили дозволу од Мамуд паше.

АС – Министарство просвете – 1871 – IV – 131.

Објављени извори и литература

Аноним, 1875: непотписани текст, „Сима Андрејевић Игуманов“, *Србадија* св.11, Беч, 26. октобра 1875, 263

Батаковић Д., 1989: Батаковић Д., *Дечанско питање*, Београд 1989.

Бован В., 1983: Бован В., *Јастребов у Призрену*, Приштина 1983.

Бован В., 2004: Бован В., *Сима А. Игуманов – живот и дело*, Приштина, 2004.

Бован В., 2005: Бован В., „Делатност Симе Андрејевића Игуманова на помагању српских црквено-просветних установа у јужним пределима Старе Србије (поводом 200 годишњице рођења)“, *Вардарски зборник* 4, САНУ, Београд 2005, 71 – 80.

Ђокић Н., 2001: Ђокић Н., „Сима Андрејевић Игуманов“, *Православље* бр. 827 од 1. септембра 2001, 10.

Ђокић Н., 2005: Ђокић Н., „Панта Срећковић и Сима Андрејевић Игуманов“, *Митолошки зборник* 14, Рача – Београд 2005, 243 – 254.

Ђокић Н., 2008: Ђокић Н., „Нови прилози за биографију Симе Игуманова“, *Расински анали* бр. 6, Крушевац 2008, 23 – 32.

Ђорђевић И. М., 1994: Ђорђевић И. М., *Зидно сликарство српске властеле у доба Немањића*, Београд 1994.

Ивановић М., 1967: Ивановић М., *Напис младога краља Марка са цркве Св. Недеље у Призрену*, Зограф,

2, 1967, 20–21

Ивановић М., 1987: Ивановић М., *Црквени споменици XIII–XX век*, Задужбине Косова. Призрен – Београд 1987, 505 – 506

Костић П., 1902: В. Т-ћ (Костић П.), „Срби и српкиње у Призрену, добротвори свога народа“, *Братство књ. 9 и 10*, Београд 1902, 329 – 349.

Костић П., 1922а: Петар Костић, „Листићи из даље и ближе прошлости“, *Јужна Србија књига* I број 5. од 16. маја 1922.

Костић П., 1922б: Костић П., „Сима Андрејевић Игуманов“, *Јужна Србија књига II број 15*. од 16. октобра 1922, 257 – 273.

Костић П., 1925: Костић П., „Сима Игуманов“, у: *Споменица педесетогодишњице призренске богословско-учитељске школе 1871–1921*, Београд 1925.

Костић П., 1928: Костић П., Петар Костић, *Црквени живот православних срба у Призрену и његовој околини у XIX веку*, Београд 1928.

Петровић М., 1899: Петровић М., Финансије и установе обновљене Србије до 1842. III, Београд 1899.

Popović – Petković R., 1970: Popović – Petković R., Radmila Popović – Petković, „Nekoliko podataka o osnivanju i prvim godinama rada Prizrenske bogoslovlje“, *Arhiv Kosova – Godišnjak II – III*, Priština 1970, 371 – 381.

Слијепчевић Ђ., 1941: Слијепчевић Ђ., Ђоко Слијепчевић, *Прилози црквено-културној историји Јужне Србије – Неколико писама Симе А. Игуманова*, Скопље, 1941.

Срећковић П., 1865: Срећковић П., *Синан паша*, Београд 1865.

Срећковић П., 1881: Срећковић П., „Сима Игуманов“, *Братство књ. I*, Београд 1881, 39 – 49.

Танасковић С., 1993а: Танасковић С., „Сима Андрејевић Игуманов, српски Антеј из Призрена“, *Стремљења* 4 (1993), Приштина, 1993, 85 – 102

Танасковић С., 1993б: Танасковић С., „Сима Андрејевић Игуманов, српски Антеј из Призрена“, *Стремљења* 5 (1993), Приштина, 1993, 167 – 185

Шематизам из 1924.године, 1925: *Шематизам Источно православно Српске патријаршије по подацима из 1924.године*, Сремски Карловци 1925.

Тимотијевић Р., 1972 – 1973: Тимотијевић Р., *Црква св. Спаса у Призрену*, Старине Косова и Метохије, VI–VII (Приштина 1972–1973), 65–78.

напомене:

¹ Напис казује да је реч о цркви Пречисте Богородице. Црква је била посвећена Ваведуњу. Даље се наводи да је црква била сазидана и живописана („пописана“) „повеленијем и откупом господина младога краља Марка“ 6879. године од створења света. Наведена година подразумева раздобље од 1. септембра 1370. до 31. августа 1371. године.

² Игњатије, митрополит рашко-призренски, скендеријски и ђаковачки највероватније од 1840. до 1849. године. Митрополит Игњатије први пут се помиње 1840. године. По свој прилици је те године дошао за митрополита у Призрен и наредио попу Петру Пјаковачком да учи „дјецу“. (Епископ Сава, 1996, 191).

ДОПРИНОС КЊИГЕ И БИБЛИОТЕКЕ УНАПРЕЂЕЊУ ЦРКВЕНОГ ЖИВОТА

Ненад Идризовић, *Огледи из историје црквеног библиотекарства*, Православни богословски факултет, Јасен, Београд 2015

Већ неколико година у публикацијама наше Цркве и стручним часописима посвећеним књигама и библиотекарству сусрећемо се са именом ђаконa Ненада Идризовића, као аутором огледа из историје црквеног библиотекарства и библиографија угледних богословских гласила. Већину тих чланака, неке у проширеној и допуњеној верзији, сабрао је у књизи *Огледи из историје црквеног библиотекарства* која је објављена током прошле године. Текстови из књиге могу се разврстати у више тематских целина: „најстарије хришћанске библиотеке, манастирске библиотеке у Византији, Русији и код Срба, црквене библиотеке, личне библиотеке владара и црквених великодостојника, преписивање књига, рукописне књиге, значај књиге у хришћанству и биографије црквених великодостојника“, како наглашава у предговору (*Низањем „огледа“ до опште историје библиотека*) Ана Савић (Народна библиотека Србије, у којој је запослен и ђакон Ненад Идризовић). Ауторка предговора, уз констатацију да нашој култури недостају, као и у многим другим областима, систематични прегледи настанка и трајања библиотека (световних и клирикалних) у прошлости, као што мањка и истицање заслужних прегалаца који су се старали о мисији књига међу потребитима, похваљује све ауторе који су се, најчешће спорадично, бавили овом облашћу. Њима (Љубомиру Дурковићу-Јакшићу, Владимиру Мошину, Димитрију Богдановићу, Мирјани Шакоти) као достојног следбеника придужује и Ненад Идризовића.

У предговору Идризовићевој књизи евидентно је и наглашавање, без ширег појашњавања, изузетно сложене и вишеструко корисне везе између хришћанства и библиотеке. Остављено је да о тој и у наше време плодотворној и нераскидивој повезаности, сведоче огледи ђаконa Ненада Идризовића. У том смислу, илустративан је први у књизи, посвећен ранохришћанској библиотеци у Кесарији Палестинској, чувеном космополитском граду у првим вековима хришћанске ере. Касарија је славна и по једној од првих и најбоље организованих црквених општина, у којој се 231. године, након одласка из Александрије, насељава Ориген, учинивши је теолошко-образовним центром ширег подручја.

Пре него проговори о библиотеци из времена Оригена, аутор књиге *Огледи из историје црквеног библиотекарства* саопштава оскудне податке о томе шта су могле садржати прве црквено-општинске или конгрегационе библиотеке, како их новија наука одређује. Скроман фонд, зато што списа и нема довољно, односно што се и постојећи тешко набављају, служио је углавном за литургијске, катихетске и архивске потребе хришћанских општина. Прва ранохришћанска библиотека која је детаљније описана јесте

јерусалимска из времена епископовања Александра Јерусалимског (212-250). Тако Јевсевије Кесаријски сведочи да је она поседовала и знатан број нехришћанских текстова.

Многи списи које је Ориген поседовао у својој библиотеци опстали су све до времена када је њоме управљао Јевсевије Кесаријски. Поред збирке својих списа и библијских рукописа које је набавио, Ориген је оставио за собом различите лексиконе и речнике, које је користио у тумачењима Светог писма.“

Истраживањима места књиге, односно библиотеке у ранохришћанској мисији, посвећено је још неколико огледа, међу којима су они о библиотеци Блаженог Августина, преписивачима хришћанских текстова у I и II веку, уништењу чувене Александријске библи-

отеке, о путу хришћанске књиге од свитка до кодекса, старохришћанским манастирским библиотекама на Западу, о светим женама које су преписивале ранохришћанске списе или о томе какав је био однос према књигама у општежићу Светог Пахомија Великог.

Библиотекама византијског периода посвећене су расправе *Библиотеке у Византији*, *Јавне библиотеке у Византији*, *Библиотека Светог Фотија Цариградског*. Пишући о чувеном Фотијевом делу *Библиотека* (*Μυριόβιβλος*), Идризовић закључује: „Важно је да се напомене, да значај овог списа није само у откривању изгубљених дела, него у поруци његовог аутора, да приликом читања неког дела, треба да му приступимо са критичким разумевањем.“

Изузев два текста који се односе на руске манастирске библиотеке и на Синодалну библиотеку Московске патријаршије, остали чланци у књизи односе се

на црквено библиотекарство међу Србима, од средњег века до савременог доба.

Оглед *Свети библиотекар Јоасаф Метеорит* – последњи изданак *Светих Немањића* садржи и основне информације о почетку сакупљања и чувања књига у немањићком периоду – да је Свети Сава у *Законоправили* грчку реч библиотекар заменио са *књижохранитељ*, што ће рећи да ће библиотеке бити *књижохранилнице* и да је у *Карејском титику* изрекао духовну казну сваком ко покуша да отуђи књиге из Карејске испоснице: „или буде што узео што је у месту овом, или од књига, или од икона, или друго, што год буде у месту том, нека буде проклет и буде завезан од Свете и Животворне Тројице“.

Први познати српски библиотекар био је Јован Урош, син цара Симеона, полубрата цара Душана, који се после школовања у Цариграду при Васељенској патријаршији, замонашио у другој половини XIV века, добивши име Јоасаф. Као ватопедски монах, добио је задатак да пронађе неки важан документ, па када је видео да је богата грађа несређена, почиње да је каталожски обрађује.

„Свети Јоасаф Метеорит израдио је каталожски опис за 1173 јединице из грчке библиотеке и 439 јединица из стране библиотеке. Библиотечку грађу поређао је по полицама на основу формата, употребне вредности и значаја... Највреднију библиотечку грађу (старе рукописне књиге и важну документацију) смеистио је у један суви подземни пролаз, који су монаси користили за скровиште у случају опасности.“

Због угледног рада у Ватопеду, позиван је да сређује и библиотеке других светогорских манастира, а почетком XV века прелази у Преображенски манастир на Метеорима, где се такође бави библиотекарским послом.

Читаоцима препоручујемо и чланак *Библиотека манастира Високи Дечани* из које се може видети да већ оснивачка повеља Стефана Дечанског садржи наглашену потребу за књигама које су, као рукописне, и то из XIII и XIV века, у овом манастиру врло добро очуване. Иначе, Дечани су од оснивања имали и скрипторијум за настанак и сређивање рукописа.

Мада је код нас доста писано о чувеној библиотеци деспота Стефана Лазаревића, из Идризовићевог огледа о њој издвајамо реченицу: „На двору Стефана Лазаревића (у Београду) постојао је прави култ учености и образованости, тако да и фонд Дворске библиотеке није био само ризница рукописних књига, већ одсјај средњовековног живота, духовне културе и

знања, племенитих мисли и осећања' њеног оснивача.“

Оглед *Набавка ћирилских књига за потребе српског народа и свештенства у Хабзбуршкој монархији у XVIII веку*, који се приближава научној расправи, указује колико је мукотрпно било обезбедити ћирилске и православне књиге за народ и свештенство некон Велике сеобе. Римокатолички прозетилизам био је подупиран строгим државним цензорским правилима, тако да је 7. јануара 1731. године краљ Карло VI забранио увоз православних књига у Монархију.

Ђакон Ненад Идризовић пише и о књижољубивим црквеним личностима, архимандриту Хаџи Рувиму Нешковићу, архимандриту Нићифору Дучићу, епископу Никодиму Милашу и патријарху Павлу. Следи и похвала свештенику и научнику Владимиру Мошину, оснивачу угледног Археографског одељења Народне библиотеке Србије.

Мада свака од поменутих тема отвара велики број питања, односно заслужује опширну елаборацију, истичемо да аутор књиге *Огледи из историје црквеног библиотекарства* пише за читаоца којем нису неопходне детаљне и стручне чињенице о трајању црквених библиотека, то јест о њиховом потпуном фонду, али му је важно да зна колико су оне биле значајне у ширењу и утврђивању спасењске мисије хришћанства. До ове релативно лаке пријемчивости комплексног штива може стићи само аутор који са потпуном научном акрибијом познаје тему о којој расправља.

Дакле, као што су све библиотеке, а нарочито црквене, душевна храна, односно леџбеница душе, тако је и књига Ђакона и библиотекара Ненада Идризовића *Огледи из историје црквеног библиотекарства* вредан подсетник верницима и пастирима да се кроз књиге и њихова хранилишта *објављује воља Божија* (упореди Дап 20, 27).

Н. Јованчевић

ПРВА И НАЈВАЖНИЈА СТЕПЕНИЦА НА ПУТУ СПАСЕЊА

„Библија у 365 прича и слика“, препричала Светлана Курћубић Ружић, илустрације Небојша Ђурановић, стручна редактура протојереј ставрофор мр Рајко Стефановић, ИКП Евро, Београд 2015

Сваки сусрет са Светим Писмом изван његове употребе у богослужењу Цркве, дакле кроз читање и пручавање смисла, подразумева да имамо у виду, на пример, следеће речи Светог Игњатија Брајнчанинова: „Немој се дрзнути да сам тумачиш Јеванђеље и друге књиге Светог Писма. Писмо које је изречено преко светих пророка и апостола, није изречено произвољно, него по надахнућу Светог Духа (2 Пт 1, 21). Како онда није безумно тумачити га произвољно? Свети Дух, који је преко пророка и апостола изрекао Реч Божију, тумачио га је преко Светих отаца. И реч Божија и њено тумачење – јесу дар Светога Духа. Света Православна Црква прихвата само то једно тумачење! Њена истинска деца примају само то једно тумачење! Ко произвољно објашњава Јеванђеље и све Писмо, тај самим тим одбацује његово тумачење од Светих отаца, Духом Светим. Ко одбацује тумачење Светог Писма Светим Духом, тај, без сваке сумње, одбацује и само Свето Писмо.“ Да у књизи *Библија у 365 прича и слика*, реномираног и у оваквим пројектима потврђеног издавача *Еуро*, нећемо наићи на поменути искушење, гарантују и речи Његове светости Господина Иринеја, патријарха српског у предговору, који је уједно и благослов, да је илустрована Библија један од начина да библијске догађаје приближимо деци онако како је њима блиско и разумљиво. „Прво у сликама, потом речима, делима и најважније – примерима самих родитеља који би требало да живе по Речи Божијој.“

Како је однос сакралног текста (рукописног или штампаног) и слике (илустрације, минијатуре, илуминације) кроз историју врло сложена и опширна тема, овом приликом само подсећамо да неке наше најславније старе рукописне књиге (*Мирослављево јеванђеље*, *Минхенски српски псалтир*, *Радослављево јеванђеље*) свој велики значај готово подједнако заснивају и на текстуалном и на ликовном садржају. Непотребно је истицати колико су опредељујуће на развој ликовних уметности, али и на укореење хришћанске мисли у Европи, утицали Албрехт Дирер својим дрворезима на теме из *Апокалипсе*, односно Гистав Доре као најчувенији илустратор *Библије*.

Смисао ових напомена је да истакну подухват који је за пројекат *Библија у 365 прича и слика* извео реномирани српски сликар млађе генерације Небојша Ђурановић, припремајући наменски за ову књигу 365 слика (уље на платну!) са призорима из Старог и Новог Завета. И кориснику књиге који није стручњак за суптилне стилске карактеристике модерног сликарства разумљиво је оно што бележи ликовна критика о његовом стваралаштву: „Његово се сликарство појавно смешта између две велике школе српске уметности које имају порекло у естетици деветнаестог века

и оној између два светска рата. Реалиста и имагинативац, посвећеник стварности, али и света маште, није сликарство изградио на тврдој појавности прецизног фотореализма, нити на разузданој фантастици која у појединим опусима завршава у гротескном и чудовишном. Одређујући се између две парадигме, узимајући од обе најбоље, Ђурановић се ослања и на наслеђе високог модернизма, сликарство од средине педесетих до средине осамдесетих, периода између енформела и концептуализма, у којем су дошле до израза пре свега ликовне вредности.“ А о свом раду на библијским илустрацијама рећи ће: „Библија је озбиљно штиво, али она је пре свега књига о љубави,

о праштању, жртвовању... што се поклапа са мојим поимањем сликарства и живота, које је такво да покушавам да људе оплеменим и охрабрим. У припреми за сликање ове књиге погледао сам многе верзије илустрованих Библија из различитих земаља света, али оно што сам желео, а надам се да сам то и постигао, јесте да она, осим текста, буде и сликовно аутентична, јер у њој постоје многе библијске приче које су веома ретко, ако се не варам чак и никад раније, илустроване на овај начин.“

О томе колико је вредно што Реч Божија међу младе улази у књизи коју препоручујемо методом коју су применили Светлана Курћубић Ружић, уредник

и приређивач више књига од националног значаја, и протојереј ставрофор мр Рајко Стефановић, професор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, говори и Његова светост патријарх Господин Иринеј у предговору: „Издавање ове вредне публикације најмењене за најмлађе, један је од снажних примера очувања и неговања хришћанског идентитета у нашим породицама, јер представља трајни залог наше будућности.“ Ради илустрације како текст *Библије* у 365 прича и слика достиже оно што је најтеже у сваком стваралаштву – дубину и једноставност – наводимо одломке из врло комплексних парабола, најпре о Вавилонској кули, а затим о Силаску Светог Духа на апостоле:

„Када је Бог видео шта су људи намерили и да су поново постали самољубиви, охоли и горди, силно се ражалости. Знао је да се људи неће зауставити на томе, да ће њихове жеље и хтења из дана у дан бити све већи, те да ће убрзо постати исто онако неваљали као они људи што су живели пре потопа. 'Хајде да сиђемо', рече тако Бог, 'и да им пометемо језике да не разумеју један другог шта говоре.' И гле, чим то изусте, људи који су дотад говорили истим језиком и лако се око свега договарали одједном више нису могли да се разумеју. Запрепастише се јер је свако сад

причао другим језиком. Тако их је Бог спречио да наставе са својим безумљем и не почине велико зло као они људи који су живели пре потопа.“

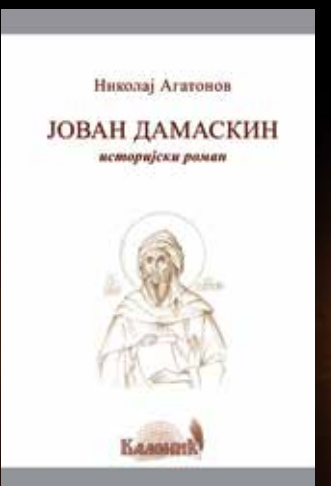
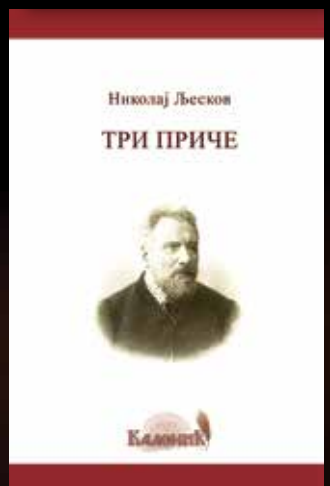
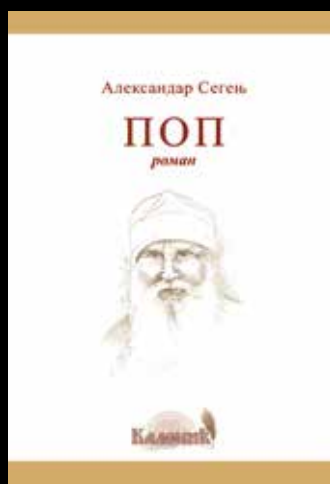
„Народ који је дошао на прославу празника, чувши то необично хујање, скупи се пред кућом у којој су били апостоли, рад да дозна о чему је реч. Али када се пред њима појавише Христови ученици, светица се још више зачуди кад им се ови обратише. Јер из које год зеље да су дошли и којим год језиком да су ти људи говорили, савршено су разумели Христове ученике који су причали о величанственим делима Божијим. Апостоли, који су били из Галилеје, обраћали су се сваком човеку на језику који он разуме, а то је заиста било невероватно!“

Свака од 365 прича, односно слика у књизи о којој говоримо потпуно, појмовно и визуелно, заокружује најпознатије библијске догађаје и личности. И чини се да би свака појединачно могла бити објављена у најбољој мисионарској публикацији. Али, као посебну и важну вредност књиге истичемо да су све приче и илустрације тако сврсисходно повезане да чине један венац који води препознатљивим путем ка спасењу.

Н. Јованчевић

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

Каленик

Јулија Башић, мр Небојша Ђокић

ИКОНОСТАС ЦРКВЕ БРВНАРЕ У БРЗАНУ

У једном од прошлих бројева Каленића објавили смо рад о цркви брвнари у Брзану. На жалост, том приликом смо иконостас у цркви споменули са једном или две реченице. Реч је о веома значајном иконостасу из времена прве владе књаза Милоша, раду његовог омиљеног сликара – зографа Јована Стергевића (Стеријевића), познатијег као Јања Молер. Већ смо више пута и у Каленићу а и у другим часописима нагласили како је до скоро рад зографа у српски црквама и манастирима био потпуно неистражен. Њихово стваралаштво се сматрало мање вредним бар по мишљењу до скоро владајуће школе у српској историји умет-

Нажалост, због свега напред изнетог, историчари уметности су присиљени да користе радове у којима је чак и хронологија за XIX век врло непоуздана, а да не говоримо за ранији период. Због тога је врло битно успоставити поуздану хронологију за историју српске цркве, бар за XIX век, ако је то тешко изводљиво за ранији период. Овај рад, прилог претходном раду о цркви у Брзану, треба посматрати управо у том контексту. Сварање поуздане хронологије, у овом случају, радова Јање Молера.

Иконописни рад Јована Стергевића (Стеријевића), познатијег као Јања Молер, једног од најплодотворнијих

ности. Што је још горе, до пре двадесетак година историјом српске цркве су се скоро искључиво бавили управо историчари уметности и по неки архитекта. На сву срећу, данас је ситуација сасвим другачија па тако имамо већ доста историчара а и теолога (специјализованих за историју) који се баве црквом и то не црквом као уметничким делом, већ црквом као живом институцијом у којој су храм (па и иконостас и живопис) само делови једне много веће и значајније „слагалице“. Све више је и (углавном млађих) историчара уметности који изучавању црква приступају на исти начин. Тако је, коначно, дошао ред да се изучи и рад зографа на нашим просторима и то не као „мање вредних“ ствараоца.

зографа Милошевог времена, препознајемо и на иконостасу у старој Брзанској цркви.¹ Како је истакнуто у заветном натпису на престоној икони *Христа Великог Архијереја*, коју је приложио раб божији Милутин Георгијевић, Јања Молер је иконе за ову цркву израдио 1829. године. Према стилско-иконографским карактеристикама и Јањиним до сада познатим потписаним и атрибуирани делима, слободни смо закључити да је Јања Молер израдио две и истовремено једине, престононе иконе брзанског иконостаса: *Богородица са Христом и анђелима* и *Христос Велики Архијереј*, затим царске двери, другу зону од тринаест икона са приказима дванаест апостола и Господа Исуса Христа, као и представе Богородице и Светог Јована Богослова

смештених у медаљонима око крста на врху иконостаса, на коме је приказана сцена *Распећа*. Због чишћења икона са иконостаса које датира од пре десетак година, од стране надлежног Завода, постоји недоумица да ли је и осликани крст са *Распећем* дело Јање Молера, који је поред чишћења потамнеле патине вероватно и поново осликан. Ипак, графизам сцене по коме је Јања Молер препознатљив и поред ових савремених измена не одбацују могућност да је овај зограф његов аутор.

Двокрилне царске двери у богатој флоралној декорацији осликане су сценом *Благовести* око које су приказани јеванђелисти у засебним медаљонима. Северне и јужне двери са представама *Светог Арханђела Михаила* и *Светог Првомученика и архиђакона Стефана* свакако су рад за сада непознатог али ученог зографа другачијег сензибилитета. По свој прилици бочне двери су додате касније.

Своју већу иконописну целину Јања Молер оставио је у цркви Свете Тројице у Селевцу, радећи иконе четри године касније, тј. 1833. и 1834. године. Том приликом користио се истом иконографијом као и у цркви у Брзану.² Исту иконографију пре цркве у Брзану Јања Молер ће користити за иконостас цркве на Савинцу.³

У питању су исти предлошци које је овај иконописац користио за израду престоних икона у Брзану, на Савинцу (1822)⁴, у Селевцу (1833/1834),⁵ манастиру Драчи (1839),⁶ када уместо стандардног типа приказивања Богородице са Христом користи иконографију *Крунисања Богородице* која седи на престолу, у крилу држи Христа Емануила са сфером, а анђели јој стављају круну на главу. Икона *Христа Великог Архијереја* приказује Христа на богато, златом украшеном престолу, у архијерејској одежди са инсигнијама, са круном на глави. Десном руком благосиља а у левој држи отворену књигу (натпис из јеванђеља по *Матеју*

11, 28). Са обе стране су му по двојица јеванђелиста са својим симболима, у горњем левом углу су јеванђелист Матеј са анђелом и јеванђелиста Марко са крилатим лавом, док су у горњем десном углу јеванђелист Јован са орлом и јеванђелиста Лука са крилатим волком. Обилна употреба злата, богата декорација одеће приказаних светитеља и престола на којима они седе изведена је постбарокном орнаментиком и препознатљива је одлука овог зографа. Исту иконографску схему Јања Молер ће поновити на престоној икони Исуса Христа у цркви Светог Преображења у Придворици (1841), на којој се и потписао.⁷

Како иконостас у Брзану припада типу ниских иконостаса, сходно димензијама храма у који је ова олтарска преграда смештена, за ову цркву израђена је само апостолска зона, без зоне Великих празника, каква се јавља у Селевцу. Јања Молер је за апостолску зону осликао представе апостола а у средишњем делу је израдио икону Исуса Христа на престолу, који чувају анђеоски редови: престоли и серафими. Са лева на десно у апостолској зони су следеће иконе: апостол Јаков, апостол Тома, апостол Андреј, јеванђелист Марко, јеванђелист Матеј, апостол Петар, Господ Исус Христос, апостол Павле, јеванђелист Јован, јеванђелист Лука, апостол Симон, апостол Вартоломеј и апостол Филип. Апостолски ред идентичан је оном који је Јања Молер израдио за иконостас цркве *Светог Архистартига Гаврила* у Осипаоници исте 1829. године, а завршио следеће 1830. године.⁸

Као што се може видети, Јања Молер је током 1829. године израдио иконе за два иконостаса, у Брзану и Осипаоници. Међутим, изгледа да је исте године неке иконе Јања Молер радио и за манастир Рукумију,⁹ што даље сведочи о његовој продуктивној уметничкој делатности, која је на самом крају друге деценије XIX века већ осигурала његовој дружини велики обим полова.

напомене:

¹ Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, Београд 1986, 255.

² Година 1833. налази се на престоној икони Светог Јована Крститеља, а 1834. забележена је на царским дверима: Документација РЗСКС Смедерево.

³ Р. Станић, *Иконостас цркве на Савинцу*, Зборник Народног музеја IV, Чачак 1973, 5-22.

⁴ Р. Станић, *Иконостас цркве на Савинцу*, Зборник Народног музеја IV, Чачак 1973, 5-22.

⁵ Н. Ђокић, Ј. Башић, *Цркве у Смедеревској нахији у време прве владе књаза Милоша I део (Цркве у Осипаоници, Лозовику, Лапову и Селевцу)*, Браничевски гласник 10, Пожаревац 2016, 156 – 159.

⁶ Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, Београд 1986, 255.

⁷ Обе престоне иконе *Богородице са Христом* и *Исуса Христа* првобитно су рађене за цркву Светог Стефана у Ивањици у: Р. Станић, *Конзерваторске белешке*, Зборник Народног музеја V, Чачак 1974, 13-17.

⁸ Ј. Башић, Н. Ђокић, *Црква Светог Архистартига Гаврила у Осипаоници*.

⁹ Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, Београд 1986, 255; М. Коларић, *Топчидерска црква, њени градитељи, њени сликари*, Зборник радова Народног музеја, Београд 1958, 339; Енциклопедија Ликовних Уметности III, Загреб 1964, 62.

Сергије Бељков, протојереј

БОРБА ПРОТИВ НАРКОМАНИЈЕ КАО ЈЕДАН ОД АСПЕКТА СОЦИЈАЛНОГ СЛУЖЕЊА РУСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Озбиљан изазов за савремено друштво почев од краја осамдесетих и почетка деведесетих година XX века био је и остаје проблем злоупотребе наркотичких средстава. Димензије ове трагедије држава данас дефинише као претњу националној безбедности, упоредиву са пандемијом.

Довољно је навести чињеницу да од предозирања сваке године умре више од 100 хиљада младих особа, не рачунајући оне код којих је смрт узрокована хроничним болестима изазваним употребом наркотика, као ни оне који себи одузимају живот.

Осим тога, наркоманија је болест која подстиче девијантно понашање. Према проценама експерата, од 100 особа које су пробале неки од наркотика 99 њих почиње да га користи редовно.

За годину дана свих 100 процената редовних уживалаца наркотика постају преступници.

Средства за борбу против наркоманије која стоје на располагању држави и друштву показала су се као неуспешна. Ова околност подстиче многе очајне наркомане и њихове рођаке да помоћ потраже у Цркви.

Упркос томе што је почетком 90-тих година Црква и сама једва стала на ноге, она се са саосећањем одазвала на вапај стотина мајки за помоћ, јер се „сила Божија у немоћи показује“ (2 Кор 12, 9–10).

Своје служење на пољу борбе против наркомане Санкт-Петербуршка епархија је започела још крајем осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог века. Помоћ се најпре састојала у духовном старању о наркоманима и члановима њихових породица у парохијским храмовима и манастирским метосима, тј. у градским условима, и била је амбулаторног карактера. Нешто касније, манастири су кроз своје метохе почели да пружају стационарну рехабилитацију, укључујући боравак изван криминогене градске средине.

Организованост и систематичност рехабилитација наркомана поприма 1996. године, оснивањем Центра за наркоманију при православној цркви Коњевске иконе Мајке Божије у насељу Саперноје (Санкт-

Петербуршка епархија). Тако се у Руској православној Цркви појавила прва црквена заједница чије је основно социјално усмерење помоћ младим зависницима од дроге и члановима њихових породица. На основу искустава овог центра основани су – наравно, сваки са својим специфичностима – слични центри и у неким другим епархијама РПЦ.

Наша помоћ наркоманима темељи се на духовно оријентисаном програму „Обитељ исцељења“, заснованом на православној вери, духовном, аскетском и литургијском искуству једне, саборне и апостолске Цркве, која носи конфесионалну одредницу Православна.

Институционалну структуру програма чине следећи рехабилитациони центри: дневни стационар на територији Свето-Тројицке лавре Александра Невског, и рехабилитациони центри изван града, у Приозерском рејону Лењинградске области – „Сапјорноје“, Женска заједница светог Николе у насељу Торфјаноје, и рехабилитациони центар у изградњи у насељу Красноармејское. Желим да нагласим да сви ови центри потпадају под Одсек за борбу против наркоманије и алкохолизма Митрополије Санкт-Петербуршке, дакле да је управа над њима централизована, а не појединачна и засебна.

Информације о нашим центрима могуће је пронаћи на нашем сајту [<http://sapernoje.ru> – прим. прев.]. Ми издајемо штампане материјале, узимамо учешће у разним форумима, појављујемо се у медијима. Поред тога, припрему пацијената који желе да прођу курс нашег рехабилитационог програма наши сарадници врше већ за време њиховог боравка у Градској нарколошкој болници и Лењинградском обласном нарколошком диспанзеру. Захваљујући највишем степену ефикасности рехабилитационих центара, наш одсек је на добром гласу, што нам обезбеђује довољан број младих штићеника да би наши капацитети били стално пуни.

Од 1996. године успели смо да изградимо ефикасан комплексан програм рехабилитације, који садржи и медицинску компоненту.

Међутим, очигледно је да у системским програмима социјалне рехабилитације медицинска компонента игра тек помоћну улогу. Лечење медикаментима само по себи не спашава од зависности, незнатно доприноси мотивисаности за повратак здравом начину живота и уопште нема за циљ промену духовно-моралних ставова наркомана, како би се он преобразио у друштвено корисну особу.

С тим у вези, у друштву расте потреба за програмима дугорочне социјалне рехабилитације, способним да морално дезоријентисаној особи пруже моралну оријентацију и самим тим, ако хоћете, изграде имунитет према асоцијалном начину живота, под којим подразумевамо и наркоманију.

Упркос дугогодишњем фактичком постојању, социјална рехабилитација, па чак ни сам појам исте, још увек нису добили нормативно утемељење у законодавству.

Организацијама и појединцима који немају добре намере ова чињеница омогућава да „жању где нису сејали“, тј. да своје преваре, чији је једини циљ финансијско искоришћавање зависника и њихових ближњих, назову магијском речју „рехабилитација“, некажњено и неконтролисано се богатећи на туђој несрећи.

Постоји још један проблем. Практично нема тоталитарних секти које своје стварно деловање не прикривају под плаштом рехабилитације наркомана. Њихов циљ је двојак: окористити се, и заврбовати зависнике и њихове рођаке, чинећи их „духовним робовима“. Број таквих центара није мали. Деструктивне секте често оснивају световне организације као фасаду, добијају подршку познатих особа (глумаца, спортиста, новинара, посланика) и тиме доводе јавност у заблуду.

Веома велики број организација које се баве рехабилитацијом нема никакав разрађен рехабилитациони програм нити им је он потребан, с обзиром на то да нема никакве контроле. Државни органи за заштиту грађана и медији реагују тек када се догоди некакав очигледан преступ.

Колико је нама познато, државни органи су вршили проверу у појединим рехабилитационим центрима чији су оснивачи секте. Код већине су уочени темељни недостаци у погледу квалитета рехабилитације. Међутим, у овој сфери услуга социјалне заштите још увек не постоји законски темељ за адекватну правну реакцију.

Према томе, у датом тренутку држава није способна да контролише квалитет рехабилитационих услуга, нити поседује законодавни механизам да утиче на деловање недобронамерних организација у сфери рехабилитације.

Због тога је, по нашем мишљењу, у Русији неопходно не само стандардизација рехабилитационих услуга, већ и увођење сертификата за обављање делатности рехабилитације и ресоцијализације зависника од дроге, што би омогућило вршење контроле и несумњиво

побољшало квалитет социјалне рехабилитације и ресоцијализације.

Према подацима Синодског одсека за добротворну делатност и социјално служење Цркве, у Руској православној Цркви постоји више од 60 центара, чији укупни капацитет износи преко 1000 особа. Задатак Цркве на датом ступњу јесте објединити све центре у једну мрежу.

Број центара могао би бити далеко већи уз сталну државну подршку. Међутим, учешће државе у финансирању свих центара износи не више од 1% њиховог укупног буџета. Не желим да се намећем, али у погледу броја особа које су се вратиле нормалном животу (тј. код којих је постигнута стабилна ремисија) најуспешнији су рехабилитациони центри православне оријентације.

Наведена цифра показује да су механизми пружања подршке ефикасним социјалним програмима за борбу против наркоманије у нашој земљи недовољно развијени.

Изостанак финансијске подршке од стране државе доприноси кадровској и материјалној нестабилности већ постојећих рехабилитационих центара, а понекад чак узрокује и њихово гашење (нпр. центри „Возврашченије“ у Санкт-Петербургу и „Камењ“ у Пскову).

Држава нагиње ка либералнијим законима у погледу лица зависних од наркотика која почине лакша кривична дела.

Наркомане који су починили лакше преступе судови не лишавају слободе. То, међутим, готово никада не резултира повратком на нормалан начин живота. Штавише, по правилу, такве особе понављају иста кривична дела. Стога, по нашем мишљењу, приликом истраге и суђења зависницима треба пружити могућност дужег курса медицинске и социјалне рехабилитације, што је, заправо, и предвиђено законом (Кривични законик Руске Федерације, члан 82, део 1), међутим у пракси се спроводи ретко, услед малог броја рехабилитационих центара и необавештености судија о њима. Ми улажемо напоре у решавање овог питања, међутим сама Црква без помоћи државних структура је немоћна.

Црква, као и друге јавне организације, свој основни задатак види у смањењу потражње за наркотицима. Ми се боримо свим расположивим средствима и расположени смо да се органски укључимо у државни систем рехабилитације. То доказује документ донет 26. децембра 2012. године на седници Светог Синода, *О учењу Руске православне Цркве у рехабилитацији наркомана (Об участи Русской Православной Церкви в реабилитации наркозависимых)*, у ком се дефинише програм црквеног рада у сфери пружања помоћи зависницима од наркотика.

Ипак, изградња националног система рехабилитације и ресоцијализације наркомана није могућа без оснивања једног јединственог координационог органа који би уживао како законодавну, тако и материјалну подршку државе, као и без уједињења свих друштвених снага.

Превели са руског Иван и Јелена Недић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвећенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2015. године до 31. јануара 2016. године:

Рукоположити:

Ђакон Дарка Павловића, парохијског ђакон степеначког, у чин јереја 27. децембра 2015. године у цркви Силаска Светог Духа у Крагујевцу.

Рукопроизвести у чин чтеца:

Радована Мирковића из Аранђеловца;
Никола Живковића из Крагујевца.

Поделити благослов за ношење орара:

Чтецу Владимиру Србљаку из Аранђеловца.

Одликвати:

Правом ношења напрсног крста:

Протојереја Симишу Марковића, привременог пароха првог становског у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Чином протојереја:

Протонамесника Горана Ђерковића, привременог пароха трећег становског у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Достојанством протонамесника:

Јереја Горана Лукића, привременог пароха парохије у Немникућама, Архијерејско намесништво космајско;
Јереја Петра Бранковића, привременог пароха другог становског у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Орденом Светог Симеона Мироточивог:

Протођакон Драгана Мијајловића из Крушевца;

Архијерејском граматом признања:

Љубодрага Максимовића из Крагујевца;
Даницу Урошевић из Крагујевца;
Момчила Јешића из Младеновца;
Ивана Стефановића из Младеновца.

Поделити благослов за искушеништво:

Драгани Савић у Светониколајевској обитељи манастира Никоља у Шаторњи.

Поставити:

Јереја Жељка Милића, досадашњег привременог пароха вранићког у Вранићу, Архијерејско намесништво беланичко, на дужност привременог пароха кораћичког у Кораћици, Архијерејско намесништво младеновачко;
Новорукоположеног јереја Дарка Павловића на дужност привременог пароха вранићког у Вранићу, Архијерејско намесништво беланичко.

Преместити:

Јереја Жељка Милића, досадашњег привременог пароха вранићког у Вранићу, Архијерејско намесништво беланичко, на дужност привременог пароха кораћичког у Кораћици, Архијерејско намесништво младеновачко.

Поверити у опслуживање:

Братству храма Рођења Пресвете Богородице у Тополи, парохију жабарску при храму Преображења Господњег у Жабарима, Архијерејско намесништво опленачко.

Разрешити:

Протојереја Александра Марковића, привременог пароха првог рајковачког и јереја Марка Стевановића, привременог пароха другог рајковачког у Рајковцу, даље дужности опслуживања упражњене парохије кораћичке у Кораћици, Архијерејско намесништво младеновачко.

Покренути црквеносудски поступак:

Против јереја Николе Симића, привременог пароха жабарског у Жабарима, Архијерејско намесништво опленачко и именованог ставити под забрану свештенослужења до окончања црквеносудског поступка.

Казнити:

Јереја Никола Симића, привременог пароха жабарског у Жабарима, Архијерејско намесништво опленачко, забраном свештенослужења од 7. децембра 2015. године;
Протојереја Дејана Бркића, привременог пароха првог кусадачког у Кусатку, Архијерејско намесништво јасеничко, опоменом;
Протонамесника Душана Надрљанског, привременог пароха другог кусадачког у Кусатку, Архијерејско намесништво јасеничко, забраном свештенослужења од 7. децембра 2015. године до 6. јануара 2016. године.

Укинути казну:

Јереју Николи Симићу, привременом пароху жабарском у Жабарима, Архијерејско намесништво опленачко, забране свештенослужења, са 6. децембром 2015. године;
Јереју Николи Симићу, привременом пароху жабарском у Жабарима, Архијерејско намесништво опленачко, забране свештенослужења, са 2. јануаром 2016. године;
Протонамеснику Душану Надрљанском, привременом пароху другом кусадачком у Кусатку, Архијерејско намесништво јасеничко, са 6. јануаром 2016. године.

Поделити благослов за упис на постдипломске студије:

Бојану Кушићу из Крагујевца;
Његошу Стикићу из Лапова.

Упокојили се у Господу:

Протојереј Павле Бућан, пензионисани парох становски у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНІСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2015. године до 31. јануара 2016. године

ДЕЦЕМБАР 2015:

1. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Састао се са члановима Управног одбора Задужбине проте Ђорђа Ђорђевића у Тополи;
Примио архитекту Мирка Ковачевића.

2. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Председавао седници Епархијског управног одбора.

3. децембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

4. децембар 2015 – Ваведње Пресвете Богородице:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререао славски колач поводом славе манастирске цркве;
Примио академика Љубомира Максимовића, потпредседника САНУ;
Примио Живадина Јовановића.

5. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Рођења Пресвете Богородице у Баточини;
Служио у Кијеву парастос Љиљани Јанковић.

6. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Силаска Светог Духа у Рогачи.

7. децембар 2015:

Служио Литургију у цркве Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад у Епархијској канцеларији;
Служио у Брајиновцу четрдесетодневни парастос Мирославу Смиљковићу.

8. децембар 2015 – Свети Климент:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Састао се са пуковником Војске Србије Стојаном Коњиковцем и војним свештеником Сашом Милутиновићем;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

9. децембар 2015 – Свети Алимпије Столпник:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Пререао славски колач на Медицинском факултету у Крагујевцу;
Посетио протојереја ставрофора проф. др Зорана Крстића поводом крсне славе.

10. децембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио епископа Атанасија Јевтића;
Посетио у селу Турчину место где је некада била црква и место у селу Сурчику где се некада налазио манастир.

11. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

12. децембар 2015:

Служио Литургију у Карађорђевој цркви у Тополи;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

13. децембар 2015 – Свети апостол Андреј Првозвани:

Служио Литургију у цркви Светог Симона монаха у Даросави;
Посетио породицу престолонаследника Александра Карађорђевића поводом крсне славе.

14. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Осветљао кабинет за наставу веронауке у Основној школи Драгиша Луковић Шпанац у Крагујевцу – Белошевац.

15. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Посетио село Мељак поводом текућих радова на подизању нове цркве.

16. децембар 2015:

У манастиру Благовештењу Рудничком служио Литургију и годишњи парастос игуманији Михаили (Кнежевић);
Посетио манастир Дивостин ради упознавања са текућим радовима на градњи манастирског конака.

17. децембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Учествовао у раду Управног одбора Задужбине проте Ђорђа Ђорђевића у Тополи.

18. децембар 2015:

У манастиру Драчи служио Литургију и полугодишњи парастос монахињи Акилини;
Рад у Епархијској канцеларији;
Примио јеромонаха Панарета из манастира Бођана;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви;
Присуствовао концерту Милутина и Наташе Младеновић у Првој крагујевачкој гимназији.

19. децембар 2015 – Никољдан:

Служио Литургију у манастиру Грнчарици и пререао славски колач поводом славе манастирске цркве.

20. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Зачећа Светог Јована Крститеља у Јовановцу;
Рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

21. децембар 2015:

У Задру служио опело брату Милијанку Младеновићу, уз саслужење протојереја ставрофора Саве Арсенијевића, протојереја ставрофора Милована Антонијевића, протојереја ставрофора Рајка Стефановића и протођакона Ивана Гашића.

22. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

23. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

24. децембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Примио архимандрита Јевтимија, настојатеља манастира Јошанице.

25. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Отпутовао у Подгорицу ради учешћа у прослављању тридесетогодишњице архијерејског служења Господина др Амфилохија, митрополита црногорско-приморског.

26. децембар 2015:

Саслуживао на Литургији, са више архијереја СПЦ и других сестринских Цркава, која је служена у подгоричкој цркви Васкрсења Христовог поводом прослављања тридесетогодишњице архијерејског служења Господина др Амфилохија, митрополита црногорско-приморског.

27. децембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви и рукоположио у презвитерски чин ђакон Дарка Павловића.

28. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Председавао седници Епархијског управног одбора, којој су присуствовали архијерејски намесници Шумадијске епархије, посвећеној газдовању црквеним шумама.

29. децембар 2015:

Служио Литургију у манастиру Светог Георгија на Липару;
Посетио Мирослава Брковића, председника Црквене општине Саборне крагујевачке цркве;
Посетио манастир Дивостин ради упознавања са текућим радовима на градњи манастирског конака.

30. децембар 2015:

Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

31. децембар 2015:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ЈАНУАР 2016:

1. јануар 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. јануар 2016 – Свети Игњатије Богоносац:

Саслуживао са више архијереја СПЦ на Литургији у Саборној цркви у Врању поводом крсне славе Господина Пахомија, епископа врањског.

3. јануар 2016 – Оци:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви и са децом

прославио Оце.

4. јануар 2016:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

5. јануар 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
У Патријаршији СПЦ састао се са Господином Иринејем, патријархом српским.

6. јануар 2016 – Бадњи дан:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Божићни интервју јавним гласилима;
Свечано уношење и паљење бадњака;
Служио празнично бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

7. јануар 2016 – Божић:

Служио Божићну Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

8. јануар 2016 – Сабор Пресвете Богородице:
Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово.

9. јануар 2016 – Свети архиђакон Стефан:
Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Посетио протојереја Милића Марковића поводом крсне славе.

10. јануар 2016:
Служио Литургију у манастиру Дивостину.

11. јануар 2016:
Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

12. јануар 2016:
Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Председавао седници са архијерејским намесницима Епархије ради утврђивања распореда богослужења у 2016. години;
Служио опело протојереју Павлу Бућану у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

13. јануар 2016:
Служио Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

14. јануар 2016 – Обрезање Господње, Свети Василије Велики:
Служио Литургију у цркви Светог Василија Великог у Маршићу и пререзао славски колач поводом славе ове цркве.

15. јануар 2016:
Служио Литургију у цркве Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Учествовао у београдској Градској библиотеци прослави осамдесетпетогодишњице постојања ове установе.

16. јануар 2016:
Служио Литургију у манастиру Саринцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

17. јануар 2016:
Служио Литургију у манастиру Прерадовцу.

18. јануар 2016:
Служио Литургију и Велико освећење воде у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

19. јануар 2016 – Богојављење:
Служио Литургију и Велико освећење воде у Саборној крагујевачкој цркви;
Учествовао у манифестацији *Пливање за Часни крст* на Шумаричком језеру у Крагујевцу.

20. јануар 2016 – Сабор Светог Јована Крститеља:
Служио Литургију у параклису Владичанског двора у Крагујевцу и пререзао славски колач поводом храмове славе Владичанске капеле;
Пререзао славски колач у аранђеловачком хотелу *Извор*.

21. јануар 2016:
Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
У Генералштабу Војске Србије састао се са генералом Љубишом Диковићем и пуковницима Стојаном Коњиковцем и Сашом Милутиновићем.

22. јануар 2016:
Служио Литургију у цркве Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.
Посетио др Рада Николића поводом крсне славе.

23. јануар 2016:
Служио Литургију у манастиру Светог Георгија на Липару;
На гробљу у Смедеревској Паланци служио годишњи парастос Ратку Сенићу и осветљао надгробни крст;
Састао се у манастиру Пиносави са директором надлежног Завода за заштиту споменика културе ради реконструкције и заштите манастирске цркве.

24. јануар 2016:
Служио Литургију у цркви Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;
Крстио у раниловићкој цркви Светих апостола Вартоломеја и Варнаве малог Стефана, сина теолога Илије Нагулића;
Предводио у Аранђеловцу *Светосавску свиту*, градску манифестацију поводом прослављања Светог Саве.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.rs

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

За свештенство,
монаштво и **-15%**
црквене општине

www.eparhija.rs

25. јануар 2016:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом прослављања празника посвећеног Чудотворној икони Богородице Млекопитатељице; Освештао у Крагујевцу земљиште и темељ будућег Центра изврности Универзитета у Крагујевцу.

26. јануар 2016:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Служио бденије у цркви Светих апостола Петра и Павла у Јагодини и учествовао на Светосавској академији у Јагодини;
Светосавски интервју јагодинским медијима.

27. јануар 2016 – Свети Сава:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви, пререзао славски колач и учествовао у Светосавској приредби коју су приредила деца;
Посетио више крагујевачких школа (Основну школу *Ђура Јакшић*, Прву гимназију, Школу за глувонеми, Средњу политехничку школу, Основну школу *Свети Сава*, Другу гимназију) и Културно уметничко друштво *Абрашевић* поводом прослављања Светог Саве;
Учествовао на Светосавској академији у Књажевско-српском театру у Крагујевцу.

28. јануар 2016:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви и у чин ђакона рукоположио теолога Александра Радосављевића.

29. јануар 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио делегацију Црквене општине Жабари ради разговора о надлежном парохијском свештенику.

30. јануар 2016:

Служио Литургију у манастиру Ралетинцу и рукоположио у презвитерски чин ђакона Александра Радосављевића;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Присутвовао приредби у Првој крагујевачкој гимназији којом је обележена стогодишњица Мојковачке битке.

31. јануар 2016:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Лапову и пререзао славски колач локалним занатлијама.

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЋИ У ЦЕЉА»

ЈА, СВЕТИ САВА...

Загледате ли се понекад у очи непознатих људи са жељом да наслутите, прочитате вести?

Људске очи говоре више од хиљаду речи. Оне не умеју да лажу, оне су отворене као искрено срце мојих ђака.

Вековим гледам са зидова манастира Милешева, децу и људе како долазе и одлазе са разним и разнобојним причама у очима. Дођу да се погледима поразговарамо, да ми саопште новости о њиховој љубави, са молбама и нерешеним питањима, причају ми о напретку и назадовању државе, о развоју моје школе.

Мој животни пут прошао је од покушаја да нешто научим, до жеље да некога научим. Када гледам ђаке који посеђују манастир, сетим се дана, када сам и Ја био исти такав радознали, весели, маштовит дечак. У то време нису постојале школе, а моја једина жеља да се образујем била је тешко изводљива. Једине књиге које сам могао да набавим биле су везане за Цркву и било их је мало. Онога тренутка када сам стекао образовање, почео сам да сањам о кућама где би образовани људи подучавали народ и децу, читању и писању. Мој сан се испунио. Данас има много школа и много образованих људи. Деца имају много лепих књига, писане народу, разумљивим језиком и писмом. Језик једног народа представља његову духовну светлост. Језик је светлост која осветљава разуму пут ка природности и постојању, а посебно писана реч, која остаје као наслеђе потомцима. Желео сам да оставим дубок траг у будућности, да мој дар мом народу буде у исто време и скроман и непроцењив. Мој народ је био необразован, живео је у мраку. Није могао да сагледа неограничену моћ знања. Мој дар је мали светлосни сноп, који се развио у прелепу буктињу која отвара очи, која пружа могућност избора, која даје светлост богатијег живота.

Славе ми славу, помињу име, дају улицама, школама, трговима имена по мени. То нисам тражио, нити ми је то био животни циљ. Поред тога што ме помињу и славе, многи злоупотребљавају моје име а неки се због мене и зарад мене свађају, говоре ружне речи. Зарад мене се свађају, а не знају да су мир и тишина идеал мога срца. Опростити, помоћи, даривати будуће генерације, волети своје блиске, љубити свој народ, поштовати комшије и њихове обичаје. Пустите светлост свог живота да обасја животе других људи, ставити мало сјаја у нечије туђе очи, разговарати очима са потпуним странцем и борити се за лепши живот себи блиских.

*Јована Костић, ученица 2. разреда СМШ „Др Милоје Милојевић“, Крагујевац
Победнички темат на светосавском литерарном конкурс,
организованом у оквиру верске наставе Музичке школе*

СВЕТИ САВА – ПАСТИР ЈЕДНОГ НАРОДА

„Не дај да нестанемо као камен у таласима морским, као звезда падалица у тминама небеским“

(Светлана Велмар Јанковић)

и жртва нас уче много чему. Подсећају нас да су материјалне ствари, богатство и власт пролазни, а да је оно најважније и најсветије – душа.

Свети Сава је звезда коју не досежу крвници,

он је праг који не могу да извале, он је огањ који се не гаси и искра у тами векова. Знамење Савино читљиво је само онима који читају ћирилицу... Читањем и писањем разговарамо са вековима, стапамо их у једно и никада својим просветитељима не смемо избрисати траг. Ако питате како треба живети, свети Сава одговара: „живети по врлини и ништа друго.“ За Саву је живети по врлини значило „дисати спасоносном речју“ и радити оно „што је на сазидање душе корисно“. И како су стари Грци говорили: „Проговори да видим ко си“, покушавам да кажем, да ме по језику моме родном и по светосавском језику словенства препознате као духовно биће.

Не дозволи, просветитељу наш да нам школе оглуве и нека опет у њима звоне српска имена: Растко и Петар, Јован и Стефан, Милица и Марија, Александар и Душан, Јелица и Анђелија, Марко и Милош, Јанко и Иван, Милан и Драган, Ружица и Вера...

Миљана Палић, 7,
ОШ „Радомир Лазич“
Азања

Рад је награђен

Трећом наградом на Светосавском литералном конкурсу Народне библиотеке Смедерево

Људи су одвајкада имали потрбу да за собом оставе траг, да поколењима иза себе оставе спомен свога постојања. Трагови су безбројни. Записани су на папиру, уклесани у камену, насликани... Толико стеченог знања и доживљаја током историје сачувано је у њима.

Наши преци, од Светог Саве па до дана данашњег, оставили су нам разне приче, верујући да ће нам помоћи у савладавању животних препрека. Свако од њих носи поуку – да се не предајемо, да учимо на туђим грешкама, јер историја је та која учи људе. Свете речи записане у камени – Савина вода, Савин извор, поучавају, али и обавезују. И зато увек треба да крстаримо искуствима прошлости, да се сећамо предака, јер шта ће нам живот сутра ако смо избрисали живот јуче. Без таквих сећања били бисмо пусти и заробљени. Треба развијати свест о очувању српства, јер ко ће други то радити ако нама самима није стало.

Један од нас је читаваог свог живота показивао колико му је стало до националног, верског, духовног идентитета. Свети Сава – пастир једног народа. Његов живот

ПОЧИЊЕМ ПРИЧУ О СВЕТОМ САВИ

„Не дај да нестанемо као камен у таласима морским, као звезда падалица у тминама небеским“

(Светлана Велмар Јанковић)

Јануар. Дан тмуран. Шиба ветар. Мраз и мећава гуше дах у грудима. Срби су поново на окупу. Окупили се да упале свеће и да оживе саћања на прошла времена. Срби окупљени око храста, око високог, усправног, победничког Растка. Окружен својим вуковима, с муњом у зеници и лековитом руком и штапом још једном покушава да своје Србе научи мудрости, да их одбрани и сачува, да их не прогутају морски таласи и небеске тмине. Дошао је тренутак да Србија устане из мртвих или да у мору крви и бљеску огња заувек пропадне...

Јутро је. Божић. Народ каже – ваља нешто започети на овај свети дан. Под дланом ми шушка храстово лишће, а пред очима игра пламен ватре. Светлост ватре. Светлост која најављује нови дан и нови живот и ватра која ме греје, али може да спржи.

Колико варница – толико јаука, колико варница – толико песама, колико варница – толико сажежених костију, колико варница – толико рођења, колико варница – толико рана, колико варница – толико мелема за видање...

Боже, шта ја то говорим? Проговара ли то из ове ватре онај наш Свети који нам је прозоре на кућама отворио, научио нас занатима, добру, подигао српство међу потоцима, шумама, пећенама до самих небеских висина, до самога Бога.

Да, то он из ватре проговара, јер он је увек у ватри, а никад не изгори. Гледам га где на сену седи и греје се. Ватра гори, а сено не изгори.

Почињем причу о светом Сави, ваља се, Божић је, али никако да је довршим. Та прича траје онолико колико и сама имам година и сваке је године некако пред Божић започнем, одсањам, замислим и тамо пред Савиндан учини ми се да није потпуна и да није цела, да нешто недостаје.

И тако сваке наредне године додајем нешто ново. Читам и пишем, учим се Савиној мудрости, тежећи тако да од заборава сачувам све оно што нам је некад подарио човек који је много света видео, а опет највише волео Србе.

Пожури, српски принче и српски сиромаше, пожури и ојачај ме, осоколи и дај ми снаге да пребродим ово немирно море, да одржим ватру кроз тмину небеских бескраја. Помози, Свети, да останемо људи достојни твоје мудрости и доброте. Ти си збирно име нашега народа. Ти си наш мученик, Твој пепео на Велик петак није разнео ветар. Он је у костима свих нас, твојим смо пепелом повезани. Твој пепео је и у мом огњишту, који ево данас, на Божић, ја пропирујем и бројим варнице из којих се поново рађаш Ти.

Теодора Ђосић, 7², ОШ „Радомир Лазич“ Азања

Рад је награђен Првом наградом на Светосавском литералном конкурс у Народној библиотеци Смедерево

Светосавска прослава у цркви Светог Саве у Крагујевцу

СВЕТОСАВСКИ КВИЗ У ЈАГОДИНИ ДОБИО ПОБЕДНИКЕ

У оквиру 14. Светосавске недеље, у Јагодини је, на нивоу округа, одржано полуфинале и финале квиза о Светом Сави. Завршно такмичење је одржано 25. јануара у просторијама ОШ „Горан Остојић“ у Јагодини.

После квалификација у којим су учествовале основне школе из Јагодине, Ћуприје, Параћина, Свилајнца, Деспотовца, Рековца као и из околних села, добијени су полуфиналисти. То су четири школе које су у претходна два круга такмичења победиле све своје противнике. Полуфинални и финални окршај се одиграо у сали ОШ „Горан Остојић“ из Јагодине, која је била изванредан домаћин како такмичарима тако и њиховим вероучитељима и гостима такмичења.

Први полифинални пар чиниле су: ОШ „17. Октобар“ и ОШ „Рада Миљковић“, обе из Јагодине.

Други полуфинални пар чиниле су: ОШ „Горан Остојић“ и ОШ „Бошко Ђуричић“, такође обе из Јагодине.

Победник првог полуфиналног меча и први финалиста била је ОШ „Рада Миљковић“ из Јагодине.

Победник другог полуфиналног меча и други финалиста била је ОШ „Бошко Ђуричић“ из Јагодине.

Прва игра била су питања из историје, друга игра питања из српског језика и књижевности, трећа игра питања из веронауке, а четврта игра је слагање пазли.

Борба је била крајње неизвесна до самог краја, јер су учесници квиза одговарали тачно на сва постављена питања, због тога је победника одлучила последња игра у којој је био циљ да се за што краће време поређа слагалица типа „пазл“.

Победник овог квиза је екипа ОШ „Рада Миљковић“ из Јагодине у саставу:

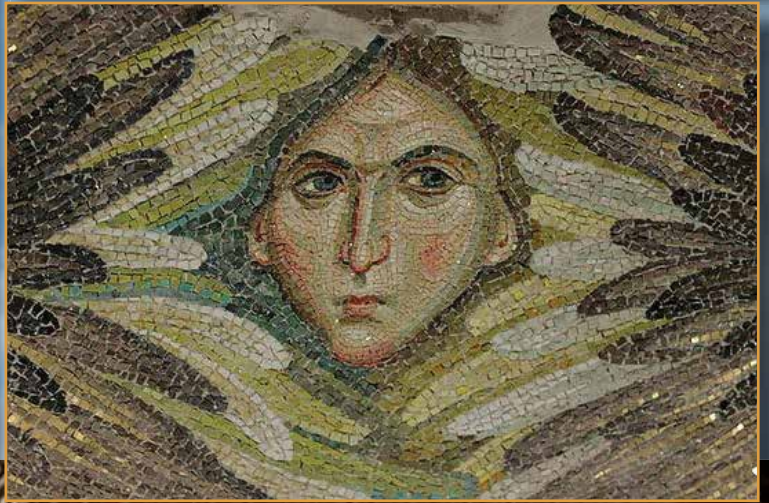
Милица Старовлах, V разред
Душан Димитријевић, VI разред
Марија Вуксановић VII разред
Светлана Томић VIII разред

Оно што је најважније јесте да су учесници својим знањем, залагањем, али и постигнутим успехом, увеличали прославу школске славе и показали да су школа и вера прожети до те мере да су те везе, у нормалном друштву, једноставно нераскидиве, јер како би могли и замислити успешно образовање младих, ако би у школским и образовним установама запоставили њиховог оснивача и утемељивача, путеводитеља и заштитника, Светог Саву.

Предраг Димитријевић, вероучитељ

ПРАВОСЛАВНА ГАЛЕРИЈА

Димитриј Куницевиц

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

ЈОВАН ФУНДУЛИС –
УЧИТЕЉ ПОБОЖНОСТИ

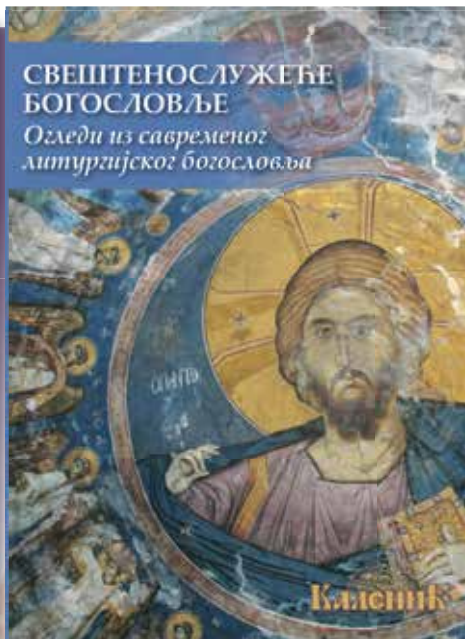
Каленик

Николај Фомич Красносељцев
ПУТЕВИМА БОГОСЛУЖБЕНОГ
ХОДА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
КРОЗ ИСТОРИЈУ

Каленик

СВЕШТЕНОСЛУЖБЕ
БОГОСЛОВЉЕ
Огледи из савременог
литургијског богословља

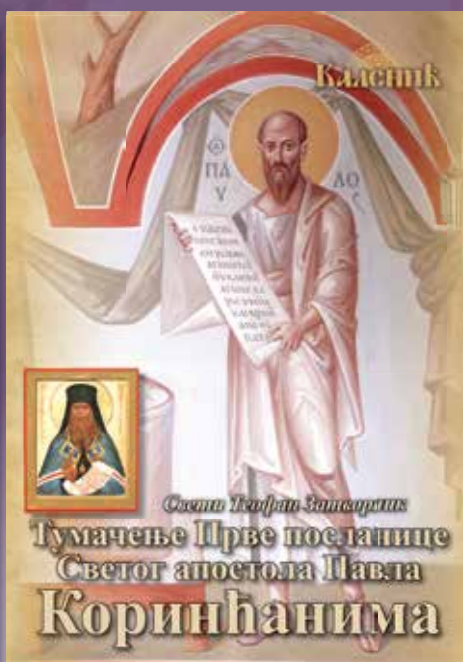

Каленик

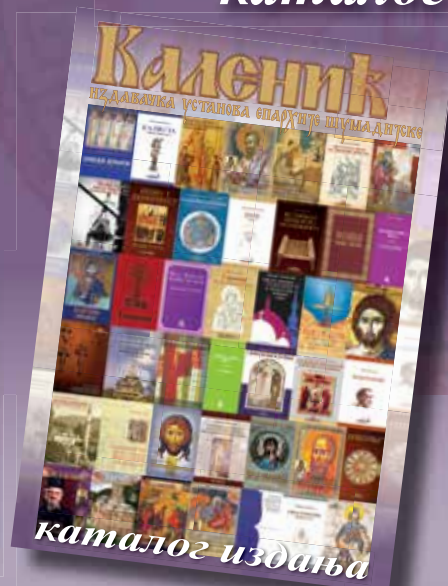
ЛЕТОПИСИ ЦРКВЕНОГ И
ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА СЕЛА
ВРАНИЋА КОД БЕОГРАДА

Каленик

потражите
наш нови
каталог

www.kalenic.rs